

ROČENKA 2011 EKOLOGICKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE

YEARBOOK 2011 ORGANIC AGRICULTURE IN THE CZECH REPUBLIC

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

ČTPEZ

Úvodní slovo

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

opět po roce se vám do rukou dostává ročenka ekologického zemědělství. Ekologické zemědělství a produkce biopotravin je obor, na jehož rozvoji se podílí ministerstvo a nevládní organizace, zemědělci, potravináři i spotřebitelé. V dnešní době se zabýváme především kvalitou a bezpečností potravin a dopadem jejich produkce na životní prostředí. Rok od roku máme víc příležitostí, při kterých se můžeme s ekologickým zemědělstvím setkávat. Ať už jsou to farmářské trhy a slavnosti, biojarmarky nebo různé akce v rámci Měsíce biopotravin. Za rok 2011 opět přibylo výrobců biopotravin a ekologických zemědělců. Registrujeme již 646 výrobců biopotravin a 3 920 ekologických zemědělců, kteří hospodařili na výměře zhruba 483 000 hektarů, což představuje 11,4 % z celkové výměry zemědělské půdy. Plocha ekologicky obhospodařované orné půdy se stále zvyšuje, zatímco koncem roku 2011 to bylo 59 281 hektarů, na začátku roku to bylo jen 54 937 hektarů.

Ekologické zemědělství je nedílnou součástí agrární politiky České republiky. Kromě produkce biopotravin

přispívá k lepším životním podmínkám chovaných zvířat, k ochraně životního prostředí a ke zvýšení biodiverzity prostředí. Ministerstvo zemědělství usiluje o to, aby měli ekologičtí zemědělci i potravináři co nejlepší podmínky ke své práci. Stabilně jsou podporováni prostřednictvím Programu rozvoje venkova. Ministerstvo také připravuje strategické dokumenty a jedním z nejdůležitějších je Akční plán pro rozvoj ekologického zemědělství. Z mnoha údajů, které materiál obsahuje, vyberu dvě čísla: zatímco v současnosti tvoří biopotraviny asi 1 % českého trhu s potravinami, do roku 2015 by jejich podíl měl stoupnout na 3 %. Čeká nás ještě hodně práce, ale na jejím konci by mělo být víc polí obhospodařovaných šetrnými metodami, více zvířat chovaných s nejvyšším ohledem na jejich potřeby a také širší nabídka biopotravin pro české zákazníky. Už teď jsme na dobré cestě k tomuto cíli a věřím, že se nám ho podaří splnit.

Petr Bendl
ministr zemědělství

Obsah

Úvodní slovo	3
1 Současný stav ekologického zemědělství v ČR	5
1.1 Vývoj ekologického zemědělství	5
1.2 Struktura užití půdy v ekologickém zemědělství	6
1.3 Velikostní struktura podniků v ekologickém zemědělství	7
1.4 Vývoj ekologického zemědělství v krajích ČR	7
1.5 Počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství	11
2 Další informace o ekologických farmách	12
2.1 Souběh ekologického a konvenčního hospodaření na ekofarmách v roce 2011	12
2.2 Data o hospodářském výsledku na ekofarmách v roce 2010	12
2.3 Počet pracovníků na ekofarmách v roce 2010	12
2.4 Přímý prodej bioproduktů a biopotravin na ekofarmách v roce 2010	13
3 Struktura produkce na ekologických farmách	15
3.1 Rostlinná výroba a produkce	15
3.2 Živočišná výroba a produkce	19
3.3 Způsoby uplatnění produkce ekologických farem v roce 2010	21
4 Výroba biopotravin	24
4.1 Počet výrobců biopotravin	24
4.2 Počet faremních zpracovatelů	27
5 Obchod s biopotravinami	28
5.1 Cenové srovnání	28
5.2 Poptávka po biopotravinách	29
5.3 Nabídka v tradičních místech prodeje	29
5.4 Způsob distribuce biopotravin	30
5.5 Nové distribuční kanály	31
5.6 Mezinárodní srovnání	31
6 Podpora ekologického zemědělství a výroby biopotravin	33
6.1 Vývoj státních podpor v EZ	33
6.2 Základní dotace	33
6.3 Opatření PRV	34
6.4 Národní dotace	36
6.5 Státní podpora činnosti NNO v sektoru ekologického zemědělství	36
6.6 Akční plán ČR pro rozvoj EZ	36
7 Právní úprava pro ekologické zemědělství, kontrola a certifikace	38
7.1 Aktuální stav a změny v roce 2011	38
7.2 Kontrola a certifikace	39
8 Věda a výzkum EZ v ČR	40
8.1 Financování výzkumu v ČR	40
8.2 Přehled projektů EZ ve VaV	40
8.3 Organic Eprints – nová databáze českých publikací o ekologickém zemědělství	41
9 Propagace ekologického zemědělství a biopotravin	42
10 Organizace a sdružení působící v sektoru EZ	43
11 Nové trendy – Komunitou podporované zemědělství v ČR	45

1 Současný stav ekologického zemědělství v ČR

Cílem této části ročenky je prezentovat základní statistické údaje o stavu ekologického zemědělství v ČR (tj. o počtu ekofarem a struktuře půdního fondu v EZ k 31. 12. 2011 a dále o struktuře pěstovaných plodin, počtu chovaných hospodářských zvířat a celkové bioprodukci na českých ekofarmách v roce 2011).

1.1 Vývoj ekologického zemědělství

Celková výměra ekologicky obhospodařovaných ploch k 31. 12. 2011 vzrostla na téměř 500 tis. ha, což představuje 11,40 % podíl na celkové zemědělské půdě ČR (viz Tab. 1). Nárůst ploch v EZ se v roce 2011 zpomalil (nárůst o 7,7 %), což se projevilo v poklesu podílu ploch v přechodném období z 27 % na 20 %.

Počet ekologických zemědělců za rok 2011 opět významně vzrostl (nárůst o 403 subjektů) a ke konci roku hospodařilo ekologickým způsobem téměř 4 000 ekofarem,

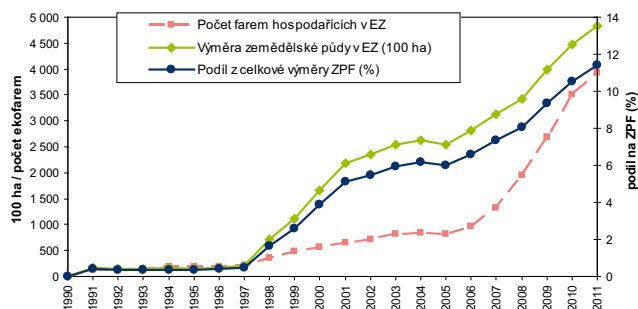
což představuje téměř 13 % registrovaných zemědělských podnikatelů v ČR.¹

¹ Ekologickým zemědělcem může být pouze osoba registrovaná dle zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství, proto je podíl ekofarem stanoven k celkovému počtu pouze registrovaných zemědělských podniků (tj. podniků právnických osob a dále fyzických osob zahrnujících jen zemědělské podnikatele splňující podmínky předepsané zákonem o zemědělství).

TAB. 1 Vývoj výměry zemědělské půdy a počtu farem v ekologickém zemědělství

Rok	Počet farem hospodářských v EZ	Výměra zemědělské půdy v EZ (ha)	Podíl z celkové výměry ZPF (%)	Meziroční změna počtu farem v EZ (%)	Meziroční změna zemědělské půdy v EZ (%)
1990	3	480	–	–	–
1991	132	17 507	0,41	–	–
1992	135	15 371	0,36	2,3	-12,2
1993	141	15 667	0,37	4,4	1,9
1994	187	15 818	0,37	32,6	1,0
1995	181	14 982	0,35	-3,2	-5,3
1996	182	17 022	0,40	0,6	13,6
1997	211	20 239	0,47	15,9	18,9
1998	348	71 621	1,67	64,9	253,9
1999	473	110 756	2,58	35,9	54,6
2000	563	165 699	3,86	19,0	49,6
2001	654	217 869	5,09	16,2	31,5
2002	721	235 136	5,50	10,2	7,9
2003	810	254 995	5,97	12,3	8,4
2004	836	263 299	6,16	3,2	3,3
2005	829	254 982	5,98	-0,8	-3,2
2006	963	281 535	6,61	16,2	10,4
2007	1 318	312 890	7,35	36,9	11,1
2008	1 946	341 632	8,04	47,6	9,2
2009	2 689	398 407	9,38	38,2	16,6
2010	3 517	448 202	10,55	30,8	12,5
2011	3 920	482 927	11,40	11,5	7,7

Zdroj: MZe (údaje vždy k 31. 12. daného roku); zpracoval ÚZEI

GRAF 1 Vývoj celkové výměry půdy a počtu farem v EZ a podílu na celkovém ZPF (1990–2011)

Zdroj: MZe (údaje vždy k 31. 12. daného roku)

Průměrná velikost ekofarmy poklesla na 123 ha v roce 2011 a trvale klesá od roku 2001, kdy dosáhla největší výměry 333 ha. Znamená to, že do EZ vstupují nově farmy s nižší výměrou a dále je to také způsobeno dělením stávajících farem na menší celky. Přesto stále platí, že průměrná výměra ekofarmy je větší než farmy konvenční (okolo 80 ha) a výrazně převyšuje EU-27 průměr (40 ha). Celkový vývoj ekologického zemědělství v ČR od roku 1990 je znázorněn výše (viz Graf 1).

Meziročně vzrostla výměra půdy v EZ o zhruba 35 tis. ha, z toho téměř 30 tis. ha představuje nárůst ploch travních porostů. Stabilně se zvyšuje výměra orné půdy, která dosáhla téměř 60 tis. ha, což znamená nárůst o cca 5 tis. ha, a zvýšila se také výměra trvalých kultur. Detailní strukturu užití půdy v EZ ke konci roku 2011 zachycuje Tab. 2.

1.2 Struktura užití půdy v ekologickém zemědělství

Z pohledu užití půdy dlouhodobě dominují v EZ trvalé travní porosty (TTP), v roce 2011 s výměrou téměř 400 tis. ha (viz Tab. 4). Jejich plocha se však s růstem celkové výměry ekologicky obhospodařované půdy od roku 2003, kdy byl jejich podíl nejvyšší (90,86 %), již nezvyšuje a na celkové výměře v EZ zůstává okolo 82 % (viz Tab. 4).

Jako pozitivní lze označit stabilní růst výměry orné půdy a také trvalých kultur, což by se mělo projevit v nárůstu produkce bioproduktů a následně biopotravin. Meziroční nárůst výměry orné půdy v roce 2011 činil 8 % (růst o 4 564 ha na celkových 59 281 ha) a její podíl na celkové struktuře půdního fondu v EZ setrval

TAB. 2 Vývoj struktury půdního fondu v ekologickém zemědělství k 31. 12. 2011

Plochy	Výměra v PO (ha)	Výměra v EZ (ha)	Výměra celkem (ha)
Výměra ploch v EZ celkem	97 846,99	385 137,45	482 984,44
Výměra půdy v EZ celkem (bez rybníků)	97 830,10	385 096,89	482 926,99
Trvalé travní porosty	71 668,33	326 392,47	398 060,80
Orná půda	20 920,39	38 360,53	59 280,92
z toho: orná půda bez zeleniny a bylin	20 874,46	37 984,56	58 859,02
zelenina a byliny	45,93	375,97	421,90
Trvalé kultury	3 923,49	3 505,23	7 428,72
z toho: sady	3 395,28	3 057,76	6 453,04
vinice	517,62	447,47	965,09
chmelnice	10,59	0,00	10,59
Ostatní plochy	1 317,90	16 838,66	18 156,55
Rybníky	16,89	40,56	57,45

Zdroj: MZe (údaje vždy k 31. 12. daného roku)

nad hranici 12 %. Od roku 2007 významně stoupá výměra trvalých kultur, což je způsobeno zejména navýšením plateb na tuto produkci, ale také např. posílením know-how pěstování ovoce a vína v kvalitě bio. Meziroční nárůst činil 25 % (tj. nárůst o 1 490 ha), z toho plochy vinic vzrostly meziročně o 20 %, plochy sadů o 26 % a podobně vzrostla i výměra chmelnic.

TAB. 3 Vývoj struktury půdního fondu v ekologickém zemědělství (1999–2011)

Užití půdy	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010 ³⁾	2011
Orná půda	13 776	15 295	19 164	19 536	19 637	19 694	20 766	23 479	29 505	35 178	44 906	54 717	59 281
Trvalé travní porosty	96 044	149 705	195 633	211 924	231 683	235 379	209 956	232 190	257 899	281 596	329 232	369 057	398 061
Trvalé kultury (sady, vinice, chmelnice)	359	462	963	898	928	1 170	820	1 196	1 870	3 105	4 331	5 939	7 429
Ostatní plochy	576	237	2 354	2 778	2 747	7 056	23 440	24 671	23 616	21 753	19 937 ²⁾	18 054	18 157
Celková plocha	110 755	165 699	218 114 ¹⁾	235 136	254 995	263 299	254 982	281 536	312 890	341 632	398 406	447 767	482 927

1) Pro výměru celkové plochy v EZ v roce 2001 existují dva různé oficiální údaje 218 114 ha a 217 869 ha.

2) Ostatní plochy v roce 2009 zahrnují navíc výměru rybníků (19 890 ha + 47 ha), v ostatních letech jde pouze o ostatní plochy zemědělské půdy.

3) Pro výměry v roce 2010 existují dva různé údaje (448 202 ha a 447 767 ha), zde použity údaje ÚZEI po zpřesnění oficiálních údajů.

Zdroj: MZe (údaje vždy k 31. 12. daného roku)

1.3 Velikostní struktura podniků v ekologickém zemědělství

Průměrná velikost ekofarmy dosáhla nejvyšší výměry 333 ha v roce 2001 a od té doby trvale klesá až na výměru 123 ha v roce 2011. Nejvyšší počet ekofarem se nachází v kategorii podniků s rozlohou od 10 do 50 ha (38,1 %), která od roku 2006 nahradila kategorii od 100 do 500 ha a její podíl každoročně vzrůstá. Oproti roku 2010 přibylo do této kategorie 249 farem a jedná se trvale o kategorii s největším absolutním nárůstem počtu ekofarem. Naopak pouze mírně roste počet ekofarem s výměrou nad 1 000 ha (o 4 farmy), z toho počet ekofarem nad 2 000 ha stagnuje na 5 farmách. Přesto ČR patří k zemím, kde průměrná velikost ekofarmy výrazně převyšuje evropský průměr, který se pohybuje okolo 40 ha.

Pohlížíme-li na velikostní strukturu podniků z hlediska výměry ploch, pak největší podíl ploch v EZ (31,8 % celkové výměry) obhospodařují ekofarmy s výměrou od 100 do 500 ha, Tato kategorie vystřídal doposud vedoucí kategorii 500 až 1 000 ha (26,2 %). Poprvé v historii významně poklesl počet ekofarem i jejich ploch v kategorii do 5 ha, což lze vysvětlit změnou podmínek u dotačních investičních opatření, kde byla nově stanovena podmínka minimální 5 ha výměry orné půdy pro podání žádosti. Trvale klesá také podíl podniků s výměrou nad 500 ha (z téměř 70 % v 2006 na 52 % v 2011), přesto stále platí, že v EZ převládají

velké zemědělské podniky s převahou TTP. (Pozn.: největší ekologický podnik v roce 2011 dosáhl výměry 2 660 ha).

1.4 Vývoj ekologického zemědělství v krajích ČR

Sledujeme-li počty ekologických podniků a jejich rozmístění v rámci krajů, hlavním rysem je jejich nerovnoměrné rozmístění na území ČR (viz Tab. 6). Hlavními oblastmi EZ jsou tradičně méně příznivé horské a podhorské oblasti, kde zhruba polovina těchto ploch je dnes obhospodařována ekologicky.

TAB. 4 Srovnání struktury půdního fondu v ekologickém zemědělství v letech 1999, 2003, 2005, 2008, 2010 a 2011

Užití půdy	1999		2003		2005		2008		2010		2011		Meziroční změna 2011/10 (%)
	(ha)	(%)	(ha)	(%)	(ha)	(%)	(ha)	(%)	(ha)	(%)	(ha)	(%)	
Orná půda	13 776	12,44	19 637	7,70	20 766	8,14	35 178	10,30	54 717	12,22	59 281	12,28	8,34
Trvalé travní porosty	96 044	86,72	231 683	90,86	209 956	82,34	281 596	82,43	369 057	82,42	398 061	82,43	7,86
Trvalé kultury (sady, vinice, chmelnice)	359	0,32	928	0,36	820	0,32	3 105	0,91	5 939	1,33	7 429	1,54	25,08
Ostatní plochy	576	0,52	2 747	1,08	23 440	9,19	21 753	6,37	18 054	4,03	18 157	3,76	0,57
Celková plocha	110 755	100,00	254 995	100,00	254 982	100,00	341 632	100,00	447 767	100,00	482 927	100,00	7,85

Zdroj: MZe (údaje vždy k 31. 12. daného roku); zpracoval ÚZEI

TAB. 5 Velikostní struktura ekofarem v roce 2010 a 2011

Velikostní skupiny ekofarem dle výměry (ha)	2010				2011				Meziroční změna 2011/10	
	Počet		Plocha		Počet		Plocha		Počet	Plocha
	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(%)	(%)
0 až < 5	583	16,6	1 183	0,3	481	12,3	907	0,2	-17,5	-23,3
5 až < 10	359	10,2	2 606	0,6	469	12,0	3 319	0,7	30,6	27,3
10 až < 50	1 244	35,4	31 351	7,0	1 493	38,1	37 810	7,8	20,0	20,6
50 až < 100	449	12,8	31 715	7,1	523	13,3	36 993	7,7	16,5	16,6
100 až < 500	620	17,6	137 925	30,8	688	17,6	153 666	31,8	11,0	11,4
500 až < 1000	180	5,1	127 400	28,4	182	4,6	126 554	26,2	1,1	-0,7
1000 až < 2000	75	2,1	102 607	22,9	79	2,0	106 524	22,1	5,3	3,8
2000 a více	5	0,1	13 033	2,9	5	0,1	17 211	3,6	0,0	32,1
Celkem	3 515	100,0	447 821	100,0	3 920	100,0	482 984	100,0	11,5	7,9

Zdroj: MZe (údaje vždy k 31. 12. daného roku); zpracoval ÚZEI

TAB. 6 Počet ekofarem a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2011

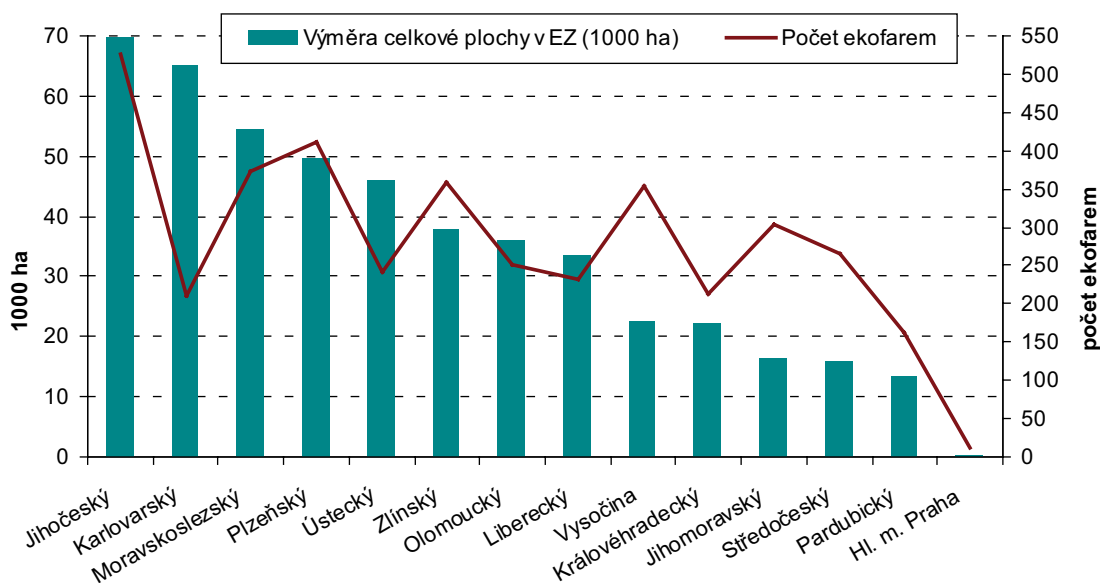
Kraj ¹⁾	Počet ekofarem	Výměra celkové plochy v EZ ²⁾		Z toho v přechodném období		Průměrná ekofarma (ha)
		(ha)	(%)	(ha)	(%)	
Jihočeský	526	69 767,0	14,4	15 357,4	22,0	133
Karlovarský	211	65 226,6	13,5	4 590,9	7,0	309
Moravskoslezský	374	54 417,8	11,3	8 405,4	15,4	146
Plzeňský	412	49 626,6	10,3	14 479,5	29,2	120
Ústecký	242	45 819,0	9,5	5 157,2	11,3	189
Zlínský	359	37 696,8	7,8	4 562,0	12,1	105
Olomoucký	252	36 052,0	7,5	8 228,2	22,8	143
Liberecký	231	33 379,3	6,9	5 432,2	16,3	144
Vysočina	354	22 559,6	4,7	9 348,6	41,4	64
Královéhradecký	214	22 290,6	4,6	5 378,3	24,1	104
Jihomoravský	303	16 354,2	3,4	4 563,2	27,9	54
Středočeský	266	15 809,0	3,3	6 099,4	38,6	59
Pardubický	163	13 542,8	2,8	5 812,3	42,9	83
Hl. m. Praha	13	443,2	0,1	432,6	97,6	34
Celkem	3 920	482 984,4	100,0	97 847,0	20,3	123

1) Kraje jsou v tabulce seřazeny dle výměry celkové plochy v EZ.

2) Ekologicky obhospodařované plochy byly přiřazeny k jednotlivým krajům dle adresy provozovny ekofarmy, nikoli jejího sídla, tedy dle skutečné lokality hospodaření.

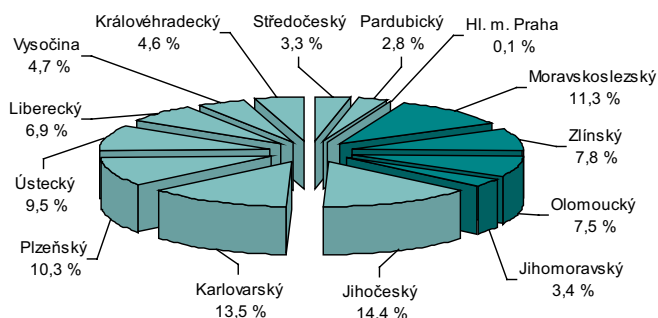
Zdroj: MZe (údaje vždy k 31. 12. daného roku); zpracoval ÚZEI

GRAF 2 Počet ekofarem a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2011

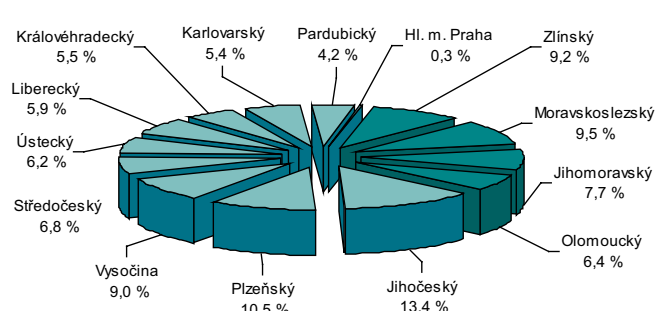
Zdroj: MZe (údaje vždy k 31. 12. daného roku); zpracoval ÚZEI

GRAF 3 Podíl krajů na celkové výměře v EZ v roce 2011

Zdroj: MZe (údaje vždy k 31. 12. daného roku); zpracoval ÚZEI

GRAF 4 Podíl krajů na celkovém počtu farem v EZ v roce 2011

Zdroj: MZe (údaje vždy k 31. 12. daného roku); zpracoval ÚZEI

TAB. 7 Zastoupení ekologických ploch dle užití půdy na jejich celkové výměře v krajích ČR v roce 2011

Kraj ¹⁾	Výměra celkové půdy v EZ (ha)	Z toho výměra (ha):			Zemědělská půda ČR (ha)	Podíl půdy v EZ na celkové výměře dané kategorie užití půdy v ČR (%)			
		OP	TTP	TK		z.p. celkem	OP	TTP	TK
Karlovarský	65 202	4 664	56 017	32	124 061	52,56	8,62	84,44	5,15
Liberecký	33 379	1 817	30 022	285	139 895	23,86	2,77	46,01	20,07
Moravskoslezský	54 767	3 621	49 161	609	274 957	19,92	2,11	57,74	83,10
Zlínský	37 695	4 902	30 369	936	193 936	19,44	3,98	53,53	22,95
Ústecký	45 819	2 658	40 430	562	275 682	16,62	1,46	55,97	4,46
Jihočeský	69 755	7 159	59 329	659	491 150	14,20	2,28	36,45	29,14
Plzeňský	49 621	7 728	39 785	274	379 930	13,06	2,99	36,73	15,26
Olomoucký	35 699	2 054	31 584	765	279 763	12,76	0,99	55,99	19,73
Královéhradecký	22 290	2 094	19 576	215	277 926	8,02	1,10	27,66	4,89
Vysočina	22 556	6 796	14 912	321	409 911	5,50	2,15	18,13	50,50
Pardubický	13 543	2 744	10 488	61	271 914	4,98	1,39	17,20	3,20
Jihomoravský	16 354	9 317	4 686	2 192	426 703	3,83	2,63	15,63	8,20
Středočeský	15 805	3 690	11 336	516	663 087	2,38	0,67	15,92	3,53
Hl. m. Praha	443	37	366	0	20 250	2,19	0,25	41,74	0,06
Celkem	482 927	59 281	398 061	7 429	4 229 165	11,42	1,98	40,24	9,73

¹⁾ Kraje jsou v tabulce seřazeny dle podílu výměry celkové půdy v EZ na celkové zemědělské půdě ČR.
Zdroj: MZe, ČÚZK; zpracoval ÚZEI

Největší plochy ekologicky obhospodařované půdy se nacházejí v pohraničních hornatých okresech Jihočeského, Karlovarského, Moravskoslezského, Plzeňského a Ústeckého kraje (viz Graf 2). V těchto krajích se nachází téměř 60 % ploch v EZ (viz Graf 3) a je zde také dosahována nejvyšší průměrná velikost ekofare (309 ha v kraji Karlovarském a 189 ha v kraji Ústeckém). Naopak nízké zastoupení ekologických ploch najdeme v kraji Středočeském, Jihomoravském, Pardubickém a Vysočina, kde se nacházejí silné produkční oblasti na orné půdě. Úkolem do budoucna je rozšířit ekologickou produkci i do těchto oblastí a vyvážit podíl obdělávané orné půdy a travních porostů. Argumentem pro tento trend jsou kromě produkce širšího spektra a většího množství bioproduktů i prokázána pozitivita EZ ve vztahu k ochraně prostředí.

V počtu ekologických farem vede dlouhodobě kraj Jihočeský (526 ekofare) následovaný v roce 2011 krajem Plzeňským. Zhruba třetina ekozemědělců hospodáří na Moravě s nejsilnějším zastoupením v Moravskoslezském a Zlínském kraji (viz Graf 4).

Z pohledu vývoje došlo meziročně k největšímu procentnímu nárůstu počtu ekofare ve třech krajích, a to v kraji Pardubickém, Královéhradeckém a Středočeském. Podobně v těchto krajích došlo také k největšímu nárůstu ploch v EZ společně s krajem Plzeňským a Vysočina. Toto potvrzuje i vyšší podíl ploch v přechodném období.

Odlišné pořadí dostaneme, pokud seřadíme kraje dle podílu výměry celkové ekologické půdy na celkové zemědělské půdě ČR. V roce 2011 byl celorepublikový průměr (tj. 11,4 %) překročen v osmi krajích, přičemž vysoce nad tímto průměrem s 52,6 % vede Karlovarský kraj. Podobně jako v předchozích letech následuje kraj Liberecký, Moravskoslezský, Zlínský a Ústecký. V produkčních oblastech se zastoupení EZ pohybuje od 2 do 6 %.

V rámci jednotlivých kategorií užití půdy dominuje opět Karlovarský kraj, kde se nachází v ekologickém režimu přes 8 % ploch orné půdy a téměř 85 % ploch travních porostů. Více jak 50 % ploch TTP v ekologickém režimu mají pak další čtyři kraje – Moravskoslezský, Olomoucký, Ústecký a Zlínský (viz Tab. 7). Největší podíl trvalých kultur v EZ na jejich celkové výměře se nachází v Moravskoslezském kraji (83 %) a Vysočině (51 %). Z pohledu absolutních hodnot je největší rozloha ekologicky obhospodařovaných TTP v kraji Jihočeském (59 329 ha), u orné půdy a trvalých kultur jde o kraj Jihomoravský (9 317 ha a 2 192 ha).

Z celorepublikového pohledu dosáhl v roce 2011 podíl veškeré půdy v EZ (tj. včetně tzv. ploch ostatních, avšak bez rybníků) na celkové z. p. ČR 11,4 %. Do EZ vstoupilo více než 40 % trvalých travních porostů (luk a pastvin), necelé 2 % orné půdy a téměř 10 % ploch trvalých kultur (resp. cca 14 % sadů, 5 % vinic a 0,1 % chmelnic). Využití půdy v EZ se tedy výrazně liší od struktury užití půdy v zemědělství ČR celkem.

TAB. 8 Počet registrovaných subjektů v EZ k 31. 12. 2010 a 2011

Typ ekologického podnikatele ¹⁾	Počet subjektů/provozoven		Meziroční změna 2011/10	
	2010 ²⁾	2011	(abs.)	(%)
Eko zemědělci	3 500/3 515	3 904/3 920	404/405	11,5
Výrobci biopotravin	404/618	422/646	18/28	4,5
Distributoři bioproduktů a biopotravin	172/186	201/226	29/40	16,9
Výrobci krmiv	32/32	29/29	-3/-3	-9,4
Výrobci osiv	21/21	26/27	5/6	23,8
Eko včelaři	14/14	14/14	0/0	0,0
Z toho dále:				
Dovozci biopotravin ze 3. zemí	44/44	53/53	9/9	20,5
Vývozci biopotravin do 3. zemí	10/10	9/9	-1/-1	-10,0
Faremní zpracovatelé	121/122	137/138	16/16	13,2

1) Počet registrovaných subjektů dle jednotlivých typů registrace (jeden subjekt může mít více typů registrace).

2) Počty se mírně liší od oficiálních údajů MZe, protože byly nově zpracovány na základě údajů od KO.

Zdroj: Kontrolní organizace (ABCERT, Biokont, KEZ); zpracoval ÚZEI

TAB. 9 Vývoj a struktura registrovaných subjektů v EZ v roce 2011

Registrované subjekty ¹⁾	Stav ke konci roku 2010	Ukončené registrace v roce 2011	Nové registrace v roce 2011	Stav ke konci roku 2011
Pouze ekozemědělec	3 360	199	581	3 742
Pouze výrobce biopotravin	238	42	24	220
Pouze distributor biopotravin	125	23	31	133
Pouze výrobce krmiv	21	4	1	18
Pouze výrobce osiv	15	0	1	16
Pouze včelař	6	3	2	5
MIX – registrace ve více kategoriích:				
Výrobce + ekozemědělec	118	12	34	140
Výrobce + distributor	32	8	21	45
Výrobce + krmiva /osiva	4	0	0	4
Výrobce + včelař	1	1	0	0
Distributor + ekozemědělec	3	1	1	3
Distributor + krmiva /osiva	3	0	5	8
Distributor + včelař	0	0	1	1
Ekozemědělec + krmiva /osiva	6	3	1	4
Ekozemědělec + včelař	4	4	5	5
Výrobce + distributor + ekozemědělec	7	1	2	8
Výrobce + distributor + krmiva / osiva	1	0	1	2
Výrobce + distributor + včelař	1	0	0	1
Výrobce + ekozemědělec + krmiva / osiva	0	0	0	0
Výrobce + ekozemědělec + včelař	2	0	0	2
Celkový počet registrovaných subjektů	3 947	301	711	4 357

1) Uvedené počty registrovaných subjektů jsou bez zohlednění poboček.

Zdroj: Kontrolní organizace (ABCERT, Biokont, KEZ); zpracoval ÚZEI

1.5 Počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství

Ke konci roku 2011 působilo v EZ celkem 4 357 ekologických podnikatelů,² což je o 410 subjektů více než v roce 2010 (nárůst o 10,4 %; v roce 2010 o 26,0 %). Během roku 2011 ukončilo svoji činnost 301 subjektů, přesněji 239 subjektů skutečně ukončilo svoje působení v EZ (70 % tvořili ekozemědělci) a zbylých 62 subjektů změnilo pouze svoji registraci (tzn. přešly do jiné kategorie). Nově se do EZ registrovalo 649 subjektů, nejčastěji v kategorii ekozemědělec (87 % nových registrací) a dalších 62 subjektů změnilo svoji původní registraci vstupem do zcela nové kategorie (nejčastěji šlo o přesun ekozemědělců do kategorie výrobce/ekozemědělec, tj. faremních zpracovatelů) (viz Tab. 9). Pokud bychom zahrnuli do evidence všechny pobočky (tj. ekofarmy, provozny registrovaných subjektů), pak v EZ působilo více jak 4 600 poboček. Nárůst je způsoben zejména započítáním 197 provozoven řetězce BILLA, spol. s r. o.

Hlavní kategorii tvoří registrovaní ekozemědělci. Ke konci roku 2011 bylo registrováno 3 920 ekofarem (resp. 3 904 ekologických podnikatelů), z nichž 162 (zhruba 4,2 %) bylo navíc registrováno v dalších kategoriích, nejčastěji

v kategorii výrobce biopotravin (tj. jedná se o faremní zpracovatele).

Jako výrobce biopotravin bylo ke konci roku 2011 registrováno 422 subjektů (resp. 646 výrobních míst). Nárůst jejich počtu o 4,5 % proti 404 výrobcům v roce 2010 představuje mírné zvýšení ve srovnání s 2 % nárůstem během roku 2010 (viz Tab. 8). Růst počtu výrobců je však výrazně nižší než v minulých letech (14 % v roce 2009 a 82 % v roce 2008). K nejčastěji zpracovávaným bioproduktům patří zpracování masa a výroba masných výrobků. Od roku 2010 se pak před výrobu pekařských, cukrářských a jiných moučných výrobků dostalo zpracování mléka a mléčných výrobků a zpracování ovoce a zeleniny. V posledních letech výrazně vzrostl počet registrovaných výrobců vína, v roce 2011 celkem 77 subjektů.

V průběhu roku 2011 rostl také počet distributorů, kterých bylo ke konci roku registrováno 201 (resp. 226 provozoven), což představuje meziroční nárůst o 21,5 % (resp. 16,9 %) a znamená určité oživení ve srovnání s 1 % nárůstem v roce 2010. Je třeba ale zmínit, že v obchodu s biopotravinami navíc působí velký počet subjektů realizujících maloobchodní prodej, které se však dle zákona o EZ od roku 2006 nemusí registrovat.³

² Počet všech ekologických subjektů s jednou či více aktivními registracemi.

³ Registrace není vyžadována u prodejců, kteří pouze prodávají biopotravinu konečnému spotřebiteli ve spotřebitelském balení.

2 Další informace o ekologických farmách

Kromě základních údajů o EZ k 31. 12. daného roku jsou dále dostupné výstupy statistických šetření EZ prováděných ÚZEI. Zjišťovány jsou informace týkající se rozsahu souběhu ekologického a konvenčního hospodaření na ekofarmách, jejich ekonomické životaschopnosti prostřednictvím dotazu na realizovaný hospodářský výsledek, stanovení potřeby lidské práce v EZ prostřednictvím dotazu na počet pracovníků na farmě a rozsahu přímého prodeje z ekofarem. Tyto informace jsou zjišťovány většinou zpětně, tedy vztahují se k roku 2010.

2.1 Souběh ekologického a konvenčního hospodaření na ekofarmách v roce 2011

Z celkového počtu 4 024 respondentů uvedlo 438 ekofarem (tj. 10,9 %), že provozovalo v roce 2011 souběžně ekologické i konvenční hospodaření. Podobný podíl byl dosažen i v předchozích třech letech.

Z uvedených 438 ekofarem mělo souběh v rostlinné výrobě 369 podniků (84,2 %), přičemž většina z nich (72 %, 267 ekofarem) realizovala souběh pouze v RV. Souběh v živočišné výrobě uvedlo 171 ekofarem, z toho souběh pouze v ŽV mělo 69 ekofarem. Jinými slovy 102 ekofarem (tj. 23 %), stejně jako v roce 2010, provozovalo konvenčně jak rostlinou, tak živočišnou výrobu. Meziročně došlo ke zvýšení počtu ekofarem se souběhem v RV a naopak ke snížení počtu ekofarem s konvenčním chovem zvířat.

Celkově ekofarmy v roce 2011 obhospodařovaly konvenčním způsobem 110 tis. ha zemědělské půdy (98 tis. ha v roce 2010), z toho 93 % tvořila orná půda, 5 % TTP a 2 % trvalé kultury. V konvenčním chovu zvířat šlo nejčastěji o chov skotu (89 ekofarem) s nadpolovičním podílem chovu dojníc, následoval chov prasat (33 ekofarem) a koní (14 ekofarem). Ostatní kategorie jako ovce, kozy, drůbež nebo králíci se vyskytovaly méně často.

Z regionálního pohledu se nejvíce farem se souběhem i ploch ponechaných v konvenci nachází v Jihomoravském kraji a dále pak v kraji Vysočina. Nachází se zde téměř třetina všech farem se souběhem a polovina zemědělské půdy

ponechané v konvenci (resp. 48 % orné půdy, 65 % TTP a 66 % TK). Stejně tak je v těchto dvou krajích chováno nejvíce konvenčních zvířat na ekofarmách.

2.2 Data o hospodářském výsledku na ekofarmách v roce 2010

K posouzení ekonomické výkonnosti ekofarem je sledován vývoj podílu ziskových ekofarem na jejich celkovém počtu. Všechny subjekty v šetření jsou dotazovány na jejich hospodářský výsledek (HV) v předchozím roce, ať už hospodařily ekologicky nebo ještě konvenčně.

Z celkového počtu 4 024 respondentů uzavřelo hospodaření v roce 2010 se ziskem 85,6 % farem (3 446 subjektů), 9,0 % realizovalo ztrátu a zbylých 5,4 % (216 subjektů) údaj nevedlo, nejčastěji z důvodu, že v daném roce neexistovaly (jedná se o nově začínající zemědělce). Proti roku 2009 došlo k mírnému nárůstu ztrátových podniků (6,7 % podíl). Avšak výsledek byl lepší než v letech 2008 a 2007, kdy podíl ztrátových podniků dosahoval podílu 19 %, resp. 11 %.

Pokud se zaměříme na ekonomiku pouze ekologicky hospodařících farem (tj. vyloučíme odpovědi farem registrovaných po roce 2010), zůstává 3 436 ekofarem, z nichž 90,7 % uvedlo, že v roce 2010 byl jejich hospodářský výsledek kladný (téměř shodný s údaji v letech 2009 i 2008). Záporný výsledek uvedlo 9,1 % ekofarem (tj. 313 subjektů).

V rámci ekofarem se záporným HV jsou zastoupeny jak farmy malé, tak ty největší (rozpětí od 0,03 ha až po 1 653 ha) a také různé typy ekofarem. Z podrobnější analýzy však vychází, že ke ztrátovějším podnikům patří ve větším poměru ekofarmy zaměřující se na pěstování trvalých kultur, kdy ztrátu vykázalo 18 % zemědělců (resp. téměř 22 % ekosadařů). Meziročně se výrazně zhoršila situace u podniků hospodařících na OP nebo TTP v kombinaci s TK, kdy počet ztrátových podniků vzrostl k 20 %. Nejvyšší podíl ztrátových podniků (až téměř 40 %) byl zaznamenán u ekofarem bez půdy, avšak zde jde zejména o podniky ukončující registraci v EZ. Proti roku 2009 došlo ke zlepšení situace pouze u ekofarem čistě s TTP, kdy podíl ztrátových podniků klesl na 6 %.

2.3 Počet pracovníků na ekofarmách v roce 2010

Obdobně jako u dotazu na hospodářský výsledek byl počet pracovníků na ekofarmě zjišťován zpětně za rok 2010 u všech respondentů, avšak do vyhodnocení byly zahrnuty pouze farmy, které v daném roce již hospodařily ekologicky (tj. 3 436 subjektů).

V roce 2010 pracovalo na ekologických farmách bez ohledu na počet odpracovaných hodin celkem 11 838 osob (tj. o téměř 31 % více než v 2009), z toho 73 % na plný úvazek, 10 % na částečný úvazek a 17 % tvořili sezonní pracovníci. Z tohoto celkového počtu pracovníků byla třetina rodinných členů (3 931 osob), z nichž 70 % pracovalo na plný úvazek a 22 % na částečný úvazek (viz Tab. 10).

TAB. 10 Počet pracovníků na ekologických farmách v roce 2009 a 2010

Počet pracovníků na ekofarmách	2009		2010		Meziroční změna 2010/09
	Počty	Struktura (%)	Počty	Struktura (%)	
Pracovníci na plný úvazek	6 683	73,7	8 682	73,3	29,9
z toho rodinných členů	2 138	32,0	2 744	31,6	28,3
Pracovníci na částečný úvazek	892	9,8	1 183	10,0	32,6
z toho rodinných členů	587	65,8	870	73,5	48,2
Sezonní a příležitostní pracovníci	1 491	16,4	1 973	16,7	32,3
z toho rodinných členů	208	14,0	317	16,1	52,4
Pracovníci celkem	9 066	100,0	11 838	100,0	30,6
z toho rodinných členů	2 933	32,4	3 931	33,2	34,0
Přepočten na AWU ¹⁾	7 209	x	9 331	x	29,4
Počet farem	2 544	x	3 431	x	34,9
AWU / ekofarma	2,83	x	2,72	x	-4,0
AWU / 100 ha z. p.	1,81	x	2,08	x	15,1
100 ha z. p. / AWU	55	x	48	x	-13,1

1) AWU = Annual Work Unit = počet pracovníků přepočtených na plný úvazek.
Zdroj: Statistické šetření ÚZEI 2010 a 2011

Struktura popsána výše je téměř totožná se situací v roce 2009. Meziročně se pouze zvýšil podíl rodinných členů v kategorii pracovníků na částečný úvazek z 66 % na 74 %, což bylo dáno jednak rychlejším nárůstem počtu zaměstnaných rodinných členů (nárůst o 34 % proti 30 % u pracovníků celkem) a jejich zaměstnáváním právě jako pracovníků na částečný úvazek. Z regionálního pohledu došlo k největšímu meziročnímu nárůstu počtu pracovníků v kraji Vysočina, Středočeském a Jihočeském.

Celkově počet pracovních sil v roce 2010, v přepočtu na plně zaměstnané,⁴ činil 9 331 pracovníků, což je nárůst o 29 % z počtu 7 209 pracovníků v roce 2009. Vzhledem k tomu, že počet ekofarek rostl mírně rychleji než počet AWU v EZ (nárůst o 35 % vůči 29 %), poklesl opět mírně údaj o průměrném počtu pracovníků na jednu ekofarmu z původních 2,83 na 2,72 AWU. V rámci ČR se tato hodnota pohybuje okolo 4,76 pracovníka na zemědělský podnik (dle AGC 2010). Průměrný počet pracovníků na ekofarmu vyšší než 3 AWU byl dosažen ve 4 krajích: Jihomoravském, Karlovarském, Vysočina a Moravskoslezském (od 3,04 až po 4,10 AWU na farmu).

Z pohledu zaměstnanosti vychází EZ taktéž hůře při srovnání počtu pracovníků připadajících na 100 ha z. p. s 2,08 proti 3,12 (údaj AGC 2010) pracovníků v zemědělství jako celku. Jinými slovy na jednoho pracovníka v EZ v roce 2010 připadalo v průměru 48 ha z. p., zatímco v zemědělství celkem to bylo jen 32 ha z. p. Z dlouhodobého vývoje je však patrný růst zaměstnanosti v EZ, což je dáno každoročním zvýšením počtu pracovníků na 100 ha z. p. z původních 1,32 AWU v roce 2007 na 2,08 AWU v roce 2010.

Nižší počet pracovníků na 100 ha z. p. v EZ odpovídá struktuře půdního fondu, kdy v EZ dominují velké zemědělské podniky s převahou TTP. Počet pracovníků klesá přímo úměrně s rostoucí výměrou ekofarek (např. u ekofarek

s výměrou do 100 ha z. p. připadá na 1 pracovníka jen 18 ha, u ekofarek s výměrou mezi 100 až 500 ha z. p. jde již o 55 ha a při výměře nad 500 ha z. p. jde o více jak 70 ha na 1 pracovníka). Podobný vliv má typ kultury, kdy nejnižší potřeba pracovníků je u ekofarek s převahou TTP (1,8 AWU na 100 ha z. p. neboli zhruba 56 ha na 1 pracovníka), zatímco na OP připadá v průměru na 1 pracovníka 15 ha (6,7 AWU / 100 z. p.) a u TK dokonce jen 2,5 ha na 1 pracovníka (40 AWU / 100 ha z. p.). Potřeba nižšího počtu pracovníků v EZ vychází dále také z nižšího počtu hospodářských zvířat chovaných na ekofarmách.

2.4 Přímý prodej bioproduktů a biopotravin na ekofarmách v roce 2010

Přímý prodej z ekofarek zahrnuje zejména prodej na farmě bez obchodu nebo ve vlastním obchodě zemědělce, prodej v rámci agroturistiky na ekofarmě, prodej bioproduktů na tržnicích nebo prostřednictvím zásilkové služby, donášky nebo přes internet.

4 Pro přepočtení na plně zaměstnané (AWU) je použit roční fond pracovní doby ve výši 1 800 hodin.

TAB. 11 Počet ekofarem prodávajících bioprodukty a biopotraviny ze dvora (2008–2010)

Položka	2008		2009		2010		Meziroční změna (%)
	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)	
Ekofarmy v šetření celkem	2 739	100,0	3 560	100,0	4 024	100,0	13,0
Ekofarmy, které mohou prodávat již bio	930	34,0	1 409	39,6	2 027	50,4	43,9
Ekofarmy, které skutečně prodávaly bio ze dvora	136	14,6*	80	5,7*	107	5,3*	33,8

* relativní podíl na počtu ekofarem, které již mohou prodávat certifikované bioprodukty
Zdroj: Statistická šetření ÚZEI 2009, 2010 a 2011

Z celkového počtu 2 027 ekofarem, které mohly v roce 2010 již realizovat prodej svých bioproduktů s certifikátem, jich pouze 107 uvedlo, že prodává své bioprodukty přímo na farmě (tj. necelých 6 % podobně jako v roce 2009 (viz Tab. 11)). Tento podíl je pravděpodobně vyšší, jelikož nejsou zahrnuty ekofarmy, které sice prodej ze dvora realizují, ale svoje produkty prodávají bez certifikátu jako běžné konvenční produkty.

Ze získaných údajů vyplývá, že v roce 2010 bylo formou přímého prodeje z ekofarem prodáno bioproduktů a biopotravin za zhruba 30 mil. Kč (zahrnuty jsou kromě zpracovaných biopotravin i nezpracované bioprodukty, jako např. ovoce, brambory, zelenina, vejce a zvířata určená k porážce prodaná konečným spotřebitelům). Přičemž 11 ekofarem s největším obrátem prodeje ze dvora (nad 500 tis. Kč) tvořilo téměř 70 % celkového obrátem přímého prodeje ekofarem v ČR. Naopak téměř polovina ekofarem realizujících přímý prodej ze dvora (43 %) uvedla, že v roce 2010 za bioprodukty a biopotraviny utržily méně než 50 tis. Kč a jejich podíl na celkovém obrátem dosáhl pouhé 3,0 %.

Význam přímého prodeje měřený jeho podílem na celkovém obrátem ekofarem se po zlepšení v roce 2009 (kdy ¼ ekofarem ocenily přínos prodeje ze dvora nad 10 % jejich celkového obrátem) mírně zhoršil. Přibýlo ekofarem, u kterých přímý prodej ze dvora nepředstavuje významný přínos pro ekonomiku podniku (40 % ekofarem ocenilo prodej ze dvora pod 10% podílem). Na druhou stranu opět mírně vzrostl podíl ekofarem specializujících se na prodej ze dvora (26 % ekofarem s podílem nad 50 % faremního obrátem; viz Tab. 12).

TAB. 12 Podíl přímého prodeje na celkovém obrátem ekofarmy (2008–2010)

Rok	Podíl přímého prodeje na celkovém obrátem ekofarmy činil		
	<10 %	10–50 %	51 a více %
2008	53 % farem	31 % farem	16 % farem
2009	25 % farem	51 % farem	24 % farem
2010	40 % farem	34 % farem	26 % farem

Zdroj: Statistická šetření ÚZEI 2009, 2010 a 2011

Z pohledu prodáváných bioproduktů a biopotravin zůstává podobně jako v roce 2009 vyrovnaná struktura faremního prodeje, kdy se zhruba polovina ekofarem specializuje na prodej živočišných bioproduktů a polovina na prodej produktů rostlinných. Zhruba 10 % ekofarem nabízí živočišnou i rostlinnou produkci. Z živočišných bioproduktů, pokud pomineme prodej živých zvířat (nejčastěji jehňat), se jednalo zejména o prodej masa (hovězího), mléka (12 ekofarem), mléčných výrobků (kozích a ovčích sýrů, 18 ekofarem) a vajec (7 ekofarem). Z rostlinných bioproduktů dominoval prodej zeleniny (29 ekofarem, nejčastěji prodej mrkve a cibule), ovoce (15 ekofarem, zejména prodej jablek a dále zpracovaného ovoce) a brambor (23 ekofarem). Shodně tři ekofarmy nabízely bylinky a prodej vína z biohroznů. U komodity vína lze očekávat výrazný nárůst prodeje z ekofarem v nejbližších letech s ohledem na obrovský nárůst pěstitelů révy vinné vstupujících do EZ.

3 Struktura produkce na ekologických farmách

Sběr údajů o rostlinné a živočišné produkci na ekofarmách je prováděn ÚZEI ve spolupráci s kontrolními organizacemi od roku 2007, a to z pověření MZe. Detailní údaje jsou zjišťovány v průběhu daného roku, proto se liší od základních statistických údajů prezentujících stav EZ k 31. 12. 2011.

3.1 Rostlinná výroba a produkce

Dle detailního šetření bylo obhospodařováno ekologickým způsobem celkem 460 498 ha, z nichž 12,8 % zaujímá orná půda (tj. 58 760 ha, z toho je 38 % v přechodném období), 85,7 % TTP (tj. 394 441 ha, z toho cca 20 % v přechodném období) a zbylé 1,6 % trvalé kultury (tj. 7 298 ha, z toho 54 % v přechodném období) (viz Tab. 13).

Hlavními plodinami na orné půdě jsou obiloviny (41 % podíl) a píce (43 % podíl). V roce 2011 byla výměra

TAB. 13 Struktura, produkce a výnos plodin na ekofarmách v roce 2011

Plodiny	Počet ekofarm ¹⁾	Období konverze (ha)	Ekologický režim (ha)	Celkem (ha)	Ekologická produkce (t)	Ekologické výnosy (t/ha)
Orná půda celkem	851	22 539,32	36 220,51	58 759,83	112 759,18	n. a.
Obiloviny pro produkci zrna (včetně osiva) celkem	452	6 765,30	17 616,31	24 381,61	49 404,56	2,80
Z toho: Pšenice obecná	198	2 851,09	4 555,07	7 406,16	13 824,71	3,04
Špalda	63	108,07	2 050,29	2 158,36	5 637,60	2,75
Žito	60	137,25	1 289,71	1 426,96	4 006,86	3,11
Ječmen	133	1 130,11	2 194,06	3 324,17	5 770,64	2,63
Oves	263	1 300,50	3 573,05	4 873,55	8 635,99	2,42
Tritikále	106	856,87	2 217,84	3 074,71	6 706,51	3,02
Kukuřice na zrno	10	224,87	514,37	739,24	2 610,20	5,07
Pohanka	41	65,98	816,42	882,40	1 309,45	1,60
Luskoviny na zrno celkem	70	524,13	1 320,88	1 845,01	2 630,18	1,99
Z toho: Hrách	31	268,92	325,03	593,95	734,11	2,26
Bob	7	0,00	233,00	233,00	544,00	2,33
Lupina	13	11,96	135,78	147,74	220,30	1,62
Sója	8	69,75	427,26	497,01	827,50	1,94
Peluška	12	135,85	120,42	256,27	148,87	1,24
Okopaniny celkem	175	70,69	217,89	288,58	3 816,92	17,52
Z toho: Brambory	172	67,82	212,90	280,72	3 722,81	17,49
Technické plodiny celkem	85	2 486,37	1 758,21	4 244,58	1 211,02	0,69
Olejniny	36	1 461,53	857,78	2 319,31	594,15	0,69
Z toho: Slunečnice	4	23,17	90,30	113,47	158,10	1,75
Řepka a řepice	0	773,22	0,00	773,22	0,00	n.a.
Mák	7	9,00	0,77	9,77	0,46	0,60
Hořčice	15	475,99	235,44	711,43	198,79	0,84
Ostatní olejniny	11	180,15	489,75	669,90	160,80	0,33
Textilní plodiny	0	0,00	0,00	0,00	0,00	n.a.
LAKR	47	629,46	819,54	1 449,00	538,32	0,66

Plodiny	Počet ekofa-rem ¹⁾	Období konver-ze (ha)	Ekologický režim (ha)	Celkem (ha)	Ekologická produkce (t)	Ekologické výnosy (t/ha)
Čerstvá zelenina vč. jahod	99	77,26	667,02	744,28	2 258,31	3,39
Košťaloviny/brukvovité	39	0,84	6,38	7,22	49,62	7,78
Z toho: Květák a brokolice	17	0,10	1,60	1,70	6,98	4,36
Kapusta	12	0,00	0,83	0,83	3,81	4,59
Hlávkové zelí	33	0,71	2,86	3,57	33,61	11,75
Listová/stonková zelenina	45	0,57	13,94	14,51	26,81	1,92
Z toho: Pór	18	0,00	1,29	1,29	2,18	1,69
Salát	30	0,56	2,27	2,83	8,08	3,56
Špenát	18	0,00	1,07	1,07	2,38	2,22
Ostatní listová zelenina	21	0,01	9,31	9,32	14,17	8,52
Plodová zelenina	63	56,72	564,62	621,34	806,08	1,43
Z toho: Rajče	28	0,37	1,66	2,03	7,41	4,46
Paprika	22	0,05	1,43	1,48	4,93	3,45
Okurek	28	1,70	2,58	4,28	13,32	5,16
Dýně	49	38,66	555,30	593,96	771,18	1,39
Kořenová a hlízová zelenina	74	8,15	75,13	83,28	1 359,95	18,10
Z toho: Mrkev	54	0,97	52,85	53,82	1 246,20	23,58
Petržel	30	0,45	1,88	2,33	5,05	2,69
Česnek	41	0,72	2,64	3,36	6,75	2,56
Cibule a šalotka	50	5,53	11,13	16,66	81,20	7,30
Luskoviny	23	6,06	1,81	7,87	3,57	1,97
Jahody	24	2,89	2,71	5,60	8,05	2,97
Pícniny na orné půdě celkem (píce v seně)	568	11 910,88	13 576,80	25 487,68	53 177,59	3,92
Jednoleté pícniny – v seně	55	1 123,66	1 506,51	2 630,17	6 094,85	4,05
Kukuřice na zeleno (na siláž)	5	98,83	264,06	362,89	4 714,75	17,85
Ostatní jednoleté pícniny – v seně	51	1 024,83	1 242,45	2 267,28	5 151,90	4,15
Víceleté pícniny – v seně	543	10 787,22	12 070,29	22 857,51	47 082,74	3,90
Další plodiny na OP (vč. květin a okrasných rostlin a půdy na osivo)	12	95,08	339,05	434,13	260,60	0,77
Půda ladem (součást osevního postupu)	94	609,61	724,35	1 333,96	0,00	n.a.
TTP celkem (píce v seně)	2 114	79 383,75	315 056,75	394 440,50	815 055,64	2,59
Trvalé kultury celkem	356	3 926,69	3 371,30	7 297,99	6 116,85	1,96
Ovocné sady	314	3 381,83	2 927,23	6 309,06	4 620,72	1,72
Jabloně	257	959,94	1 303,34	2 263,28	2 657,48	2,10
Hrušně	153	128,73	304,79	433,52	474,89	1,78
Meruňky	54	448,10	210,01	658,11	497,39	2,50
Broskvoně	22	79,43	11,03	90,46	33,42	3,32
Třešně/višně	138	293,19	371,41	664,60	422,31	1,37
Švestky	211	880,54	445,60	1 326,14	383,85	1,07
Ostatní ovoce	27	152,30	95,06	247,36	95,33	1,04
Ořechy	71	119,67	20,87	140,54	17,26	1,08
Bobuloviny (drobné ovoce)	33	319,58	165,12	484,70	38,79	0,24
Vinice	45	536,03	442,31	978,34	1 494,63	3,38
Chmelnice	1	8,83	1,76	10,59	1,50	0,85

1) Počet ekofařem, které mají plochy dané plodiny již v ekologickém režimu.
Zdroj: Statistické šetření ÚZEI 2011

pícnin (téměř z 90 % tvořeny víceletými pícninami) poprvé větší než výměra obilovin. Plocha obilovin v posledních třech letech stagnovala okolo 24,5 tis. ha, zatímco plocha pícnin vzrostla téměř dvojnásobně (z 14,5 tis. ha v roce 2009 na 25,5 tis. ha v roce 2011). Z obilovin je nejčastěji pěstována, stejně jako v předešlých letech, pšenice a oves, které společně zabíraly více jak 50 % celkové plochy obilovin v EZ (resp. téměř 60 % v případě zahrnutí špaldy). S podílem ploch nad 10 % následují ječmen a tritikále.

Přes 3 % plochy OP zabírají luskoviny na zrno, kdy byl pěstován zejména hrách setý (třetina ploch) a nově také sója (27 % ploch). Významně stoupla výměra technických plodin (z 5 na 7 % plochy OP), což bylo způsobeno jednak téměř trojnásobným nárůstem ploch léčivých, aromatických a kořeninových rostlin (LAKR) a dále významným zvýšením ploch ostatních olejnin (nárůst o 170 %). V rámci pěstování LAKR došlo k rozšíření ploch kmínu a ostropestřce mariánského a plochy LAKR zabíraly zhruba třetinu ploch technických plodin. Olejliny tvořily 55 % ploch technických plodin a stejně jako v předchozích letech dominovalo pěstování hořčice a řepky (31 %, resp. 33 % celkové plochy olejnin). Téměř třetinu ploch olejnin tvořila nově kategorie ostatní olejliny. Nárůst ploch u této kategorie byl způsoben zpřesněním metodiky a přesunem pěstování dýní olejných z ostatní plodové zeleniny, kde bylo doposud uváděno. Pěstování zeleniny a okopanin zůstává trvale na nízké úrovni.

Plocha zeleniny meziročně poklesla a pěstuje se na 1,3 % orné půdy, většinu plochy zabírá zelenina plodová, a to pěstování dýní (z celkové plochy 744 ha zeleniny tvoří dýně téměř 80 %). S ohledem na pokračující vyřazování dýní olejných se předpokládá další výrazný pokles celkové výměry zeleniny. Okopaniny zabírají pouze 0,5 % orné půdy a jedná se převážně o pěstování brambor (97 % plochy okopanin).

Plocha TK je tvořena převážně ovocnými sady (86,5 % celkové plochy TK), 13,5 % pokrývají vinice a plocha chmelnic je zatím zanedbatelná. Z ovocných dřevin dominují jednoznačně jabloně s 36 % podílem. Následují švestky

TAB. 14 Plochy a produkce v EZ v letech 2010 a 2011 a srovnání s celkovou osevní plochou a produkcí ČR v roce 2011

Plodiny	2010		2011		Struktura plodin 2011 (%)	Meziroční změna (%)		2011			Podíl (%) na celkové		
	Celková plocha EZ (ha)	Ekologická produkce (t)	Celková plocha EZ (ha)	Ekologická produkce (t)		produkce	hektar. výnosu	Celková plocha (ha)	Celková produkce (t)	Hektarový výnos (t/ha)	ploše	produkci	hektar. výnosu
Obiloviny	24 485,85	40 565	24 381,61	49 405	41,49	21,79	-3,22	1 479 484	8 284 806	5,60	1,65	0,60	50,08
Pšenice	6 247,19	9 153	7 492,81	14 104	30,73	54,09	-6,89	863 132	4 913 048	5,69	0,87	0,29	53,54
Špalda	2 231,48	6 136	2 158,36	5 638	8,85	-8,13	-5,52	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.
Ječmen	2 927,14	3 912	3 324,17	5 771	13,63	47,51	-6,88	372 780	1 813 679	4,87	0,89	0,32	54,06
Žito	2 162,60	4 888	1 426,96	4 007	5,85	-18,02	10,29	24 985	118 456	4,74	5,71	3,38	65,53
Óves	5 200,13	7 210	4 873,55	8 636	19,99	19,77	-4,72	45 236	164 248	3,63	10,77	5,26	66,57
Tritikále	3 477,70	4 356	3 074,71	6 707	12,61	53,95	2,49	43 529	196 918	4,52	7,06	3,41	66,84
Kukuřice na zrno	698,04	2 164	739,24	2 610	3,03	20,62	-0,38	121 006	1 063 736	8,79	0,61	0,25	57,73
Luskoviny na zrno	1 785,21	2 016	1 845,01	2 630	3,14	30,46	-2,88	22 316	63 564	2,85	8,27	4,14	69,91
Hrách	1 008,56	695	593,95	734	32,19	5,68	11,21	17 189	52 341	3,05	3,46	1,40	74,17
Okopaniny	282,68	3 132	288,58	3 817	0,49	21,87	10,52	85 362	4 725 449	55,36	0,34	0,08	31,64
Brambory	228,73	2 482	280,72	3 723	97,28	49,96	3,79	26 450	805 331	30,45	1,06	0,46	57,43
Technické plodiny	2 854,09	787	4 244,58	1 211	7,22	53,93	-39,37	474 609	1 193 625	2,51	0,89	0,10	27,39
Olejnin	2 303,25	508	2 319,31	594	54,64	16,86	-39,38	464 405	1 183 736	2,55	0,50	0,05	27,17
Řepka	864,73	6	773,22	0	33,34	-100,00	n.a.	373 386	1 046 071	2,80	0,21	0,00	n.a.
Hořčice	983,59	245	711,43	199	30,67	-18,88	-41,87	18 122	16 833	0,93	3,93	1,18	90,90
LAKR	498,79	271	1 449,00	538	34,14	98,49	-41,75	8 588	7 015	0,82	16,87	7,67	80,41
Zelenina	1 033,33	1 961	744,28	2 258	1,27	15,14	47,69	9 591	207 402	21,63	7,76	1,09	15,66
Pícniny	21 974,21	38 628	25 487,68	53 178	43,38	37,67	3,15	411 695	2 963 812	7,20	6,19	1,79	54,41

Zdroj: Statistická šetření ÚZEI 2010 a 2011, Sklizeň zemědělských plodin ČSÚ; zpracoval ÚZEI

TAB. 15 Struktura užití půdy v EZ v krajích ČR v roce 2011

Kraj ¹⁾	Počet ekofare	OP	Obiloviny	Luskoviny	Okopniny	Technické plodiny	Olejniny	Zelenina	Pícniny	TTP	TK	Sady	Celkem z. p.
Jihomoravský	322	8 995,03	4 150,89	547,60	77,69	862,71	677,19	608,05	2 536,36	4 420,57	2 128,94	1 217,95	15 544,54
Plzeňský	424	7 945,61	2 732,08	209,47	24,04	987,62	337,36	0,30	3 837,05	39 293,17	265,92	265,92	47 504,70
Jihočeský	538	7 769,29	3 271,86	353,67	75,35	664,07	338,59	6,97	3 239,33	59 305,38	641,54	640,63	67 716,21
Vysočina	364	5 967,02	2 325,02	210,24	36,29	582,01	313,90	48,58	2 631,38	14 492,00	356,34	355,21	20 815,36
Zlínský	371	4 951,51	2 049,32	112,18	6,70	240,50	138,05	19,57	2 200,15	29 980,66	935,96	935,96	35 868,13
Karlovarský	212	4 128,37	2 103,63	47,11	10,08	86,39	20,24	0,15	1 846,94	52 512,86	25,47	25,47	56 666,70
Středočeský	276	3 643,31	1 778,98	103,39	10,07	140,11	87,66	15,62	1 449,71	11 485,18	539,87	477,29	15 668,36
Moravskoslezský	384	3 634,55	1 762,22	130,46	11,88	26,07	26,07	3,80	1 533,41	48 978,74	702,96	702,96	53 316,25
Ústecký	244	2 670,51	1 131,58	28,17	2,10	221,64	7,57	4,78	1 152,58	40 677,57	544,22	536,18	43 892,30
Olomoucký	255	2 550,62	1 074,30	77,20	14,40	34,30	0,10	5,84	1 342,47	32 867,87	605,64	600,72	36 024,13
Pardubický	165	2 533,73	567,86	0,38	6,25	176,50	174,40	2,97	1 738,71	10 696,01	67,84	67,84	13 297,58
Královéhradecký	216	2 098,55	886,81	25,14	10,09	195,02	174,84	26,22	771,94	19 803,10	208,90	208,90	22 110,55
Liberecký	238	1 782,14	540,67	0,00	3,64	27,64	23,33	1,36	1 124,55	29 580,21	273,98	273,98	31 636,33
Hl. m. Praha	15	89,60	6,39	0,00	0,00	0,01	0,01	0,07	83,10	347,18	0,41	0,05	437,19
Celkem	4 024	58 759,84	24 381,61	1 845,01	288,58	4 244,59	2 319,31	744,28	25 487,68	394 440,50	7 297,99	6 309,06	460 498,33

1) Kraje jsou v tabulce seřazeny dle výměry orné půdy v EZ; uváděné výměry jsou v hektarech.
Zdroj: Statistické šetření ÚZEI 2011

(21 % ploch) a třešně / višně a meruňky shodně s 10,5 % podílem.

Objem ekologické produkce (tj. produkce pouze z ploch již v ekologickém režimu) v roce 2011 dosáhl 933 932 tun (nárůst o cca 136 tis. tun, tj. 17 % proti 2010), z toho však produkce píce (přepočtená na seno) tvořila téměř 93 % (tj. 815,1 tis. tun z TTP a dalších 53,2 tis. tun z pícnin na orné půdě). Celková produkce z orné půdy činila 112 759 tun (12 % podíl), z nich cca 44 % tvořily obiloviny (tj. 49 405 tun) a 47 % pícniny na orné půdě (objem v seně). V rámci obilovin dosahují největší objem produkce, obdobně jako u výměry, pšenice a oves (tvoří více než 45 % celkové produkce obilovin, resp. až 57 % při zahrnutí špaldy). V roce 2011 byl u většiny obilovin (s výjimkou žita a tritikále) zaznamenán nižší hektarový výnos. K významnému snížení hektarového výnosu (o cca 40 %) došlo také u olejin (z důvodu zařazení dýní olejních s výnosem pod 0,5 t/ha a snížení výnosu hořčice) a u LAKR (z důvodu ukončení pěstování bylin největším pěstitelem). Objem produkce zeleniny dosáhl 2 258 tun (2 % podíl), z toho 60 % tvoří, stejně jako v předchozích letech, produkce mrkve a 34 % produkce dýní.

Celková produkce u TK dosáhla 6 117 tun, z toho 75,5 % připadá na ovocné sady a 24,4 % (12,2 % v roce 2010) na vinnice. V rámci ovocných sadů dosahují největší objem produkce jabloně (téměř 60 % podíl), následují meruňky a hrušně (10 % podíl). Hektarový výnos u ovocných sadů poklesl meziročně o 27 % na 1,72 t/ha, což bylo způsobeno jednak nižší produkcí u nových výsadeb (nástup plodnosti), dále vlivem počasí, kdy mrazy zničily velkou plochu jabloní, hrušní, švestek a bobulovin. Naopak příznivý rok byl pro meruňky a broskve. Téměř o 30 % vzrostl hektarový výnos také u vinnic.

Z pohledu podílu hlavních kategorií ekologicky pěstovaných plodin na OP na jejich celkové výměře v ČR dosahují trvale vyšší podíl luskoviny na zrno (8,3 % v 2011; viz Tab. 14). Vyšší než 5 % podíl si udržuje zelenina a dále pícniny na OP. Podíl ploch obilovin v EZ na jejich celkové výměře v ČR zůstává nadále pod 2 %, avšak u ovsa, tritikále a žita se podíl pohyboval mezi 5,7 až 10,8 % jejich celkové osevní plochy v roce 2011. V rámci technických plodin dosahují významného podílu ploch v EZ také LAKR (16,9 % na jejich celkové výměře).

Podíl objemu bioprodukce na celkové produkci v ČR nedosahuje u žádné hlavní kategorie plodin na OP nad 5 %. Nejvyšší podíl mají luskoviny na zrno (4,1 %). Produkce bio obilovin tvoří jen 0,6 % jejich celkové sklizně, pícniny necelé 2 % a zelenina okolo 1 %. Pokud srovnáme jednotlivé plodiny, pak vyšší než 5 % podíl na jejich celkové sklizni dosahuje oves (5,3 %) a dále LAKR (7,7 %).

Objem ekologické produkce na orné půdě meziročně vzrostl o téměř 30 %, přičemž tento absolutní nárůst byl způsoben především růstem produkce pícnin na OP (o 38 %) a dále produkce obilovin (o 22 %), zejména pšenice. Plocha orné půdy meziročně vzrostla o 8,0 % (resp. o 30 % u ploch pouze v ekologickém režimu). Největší absolutní nárůst byl zaznamenán jednoznačně u pícnin (nárůst plochy o 16 %) a technických plodin, konkrétně LAKR (nárůst o téměř 50 %). Celková plocha trvalých travních porostů vzrostla o 5 % a plocha trvalých kultur téměř o 30 %.

Největší rozloha ekologicky obhospodařované orné půdy se nachází v kraji Jihomoravském, následovaném krajem Plzeňským a Jihočeským (společně 42 % celkové OP v EZ). V Jihomoravském kraji se nachází také největší rozlohy téměř všech plodin pěstovaných na orné

TAB. 16 Počet zvířat na ekologických farmách v roce 2010 a 2011

Kategorie zvířat	Počet ekofarem	Počet ekologicky chovaných zvířat ¹⁾ (kusy)		Meziroční změna počtu ekologicky chovaných zvířat 2011/10 (%)
	2011	2010	2011	
Koně	515	3 662	4 903	33,89
Skot	1 378	151 814	174 644	15,04
Skot do 1 roku	1 181	36 847	45 706	24,04
Skot mezi 1. a 2. rokem	1 098	30 419	30 592	0,57
Skot nad 2 roky	1 347	84 548	98 346	16,32
Z toho: dojnice	88	4 303	5 686	32,14
KBTPM	1 271	69 120	79 298	14,73
Ovce	655	57 587	79 657	38,32
Kozy	221	5 223	6 317	20,95
Prasata	19	1 972	1 748	-11,36
Drůbež	44	31 170	37 348	19,82
Z toho: brojleři	10	15 811	22 793	44,16
nosnice	36	13 513	13 432	-0,60
Králičí	3	55	207	276,36
Včely (počet rojů)	6	806	551	-31,64
Ostatní zvířata ²⁾	32	240	210	-12,50
Ryby	3	0	1 256	n.a.

1) Počet ekologicky chovaných zvířat zahrnuje všechna tzv. BIO zvířata na ekofarmě po přechodném období.

2) Kategorie ostatní zvířata zahrnovala v roce 2010: 54 poníků, 19 oslů, 43 bizonů, 100 jelenovitých a 24 praturů; v roce 2011: 86 poníků, 35 oslů a 89 bizonů.

Zdroj: Statistická šetření ÚZEJ 2010 a 2011

půdě (17 % ploch obilovin, 30 % luskovin, 27 % okopanin, 29 % olejnin a až 82 % ploch zeleniny), s výjimkou pícnin, jejichž zastoupení na OP je v tomto kraji naopak nejnižší (viz Tab. 15). Současně se v tomto kraji nachází také nejvíce TK (téměř 30 % jejich celkové výměry v EZ, konkrétně 19 % ekologických sadů a až 93 % ekologických vinic). Následuje kraj Zlínský s 15 % podílem ekosadů. Nejvíce ploch ekologických TTP má stejně jako v předchozích letech kraj Jihočeský, Karlovarský a Moravskoslezský (společně 41 % všech TTP v EZ). Z pohledu podílu TTP na celkové z. p. kraje zařazené do EZ byl dosažen nejvyšší podíl v kraji Libereckém (94 %), Karlovarském a Ústeckém (shodně 93 %).

3.2 Živočišná výroba a produkce

V roce 2011 bylo na ekofarmách chováno okolo 305 tis. kusů zvířat⁵ (nárůst o více jak 20 % proti roku 2010), což při přepočtu na dobytčí jednotky představuje zhruba 144 tis. DJ. Nejdůležitější kategorií v EZ je jednoznačně chov skotu s 87,1 % podílem na celkovém počtu DJ (příp. 83,2 % bez dojnic), následovaný chovem ovcí s podílem 8,3 % (viz Tab. 16).

Z meziročního srovnání je patrný zejména výrazný nárůst počtu ovcí (o 38,3 %) způsobený zejména vstupem

nových chovatelů do EZ (zvýšení z 444 na 655 chovatelů). Zrychlil se také nárůst počtu koní (meziročně o 34 %), což je dáno opět zvýšením počtu chovatelů na více jak 500 ekofarem. Nárůst stavu zvířat okolo 20 % byl zaznamenán druhým rokem u chovu koz a drůbeže. Zatímco u chovu koz bylo důvodem zvýšení počtu ekofarem s jejich chovem, u drůbeže počet ekofarem stagnoval okolo 40 podniků, ale došlo ke změně ve struktuře, kdy výrazně poklesly stavy ostatní drůbeže (o 40 %) a naopak stouply stavy brojlerů (o 44 %). Stavy nosnic stagnovaly na loňských hodnotách. Pokles stavu zvířat byl zaznamenán u chovu prasat (o 11,4 %), a to i přes zachování počtu 19 chovatelů. Druhým rokem také poklesly, opět o třetinu, stavy včel.

5 Údaj zahrnuje základní kategorie ekologicky chovaných zvířat na ekofarmách v roce 2011 (tj. pouze tzv. BIO zvířata po přechodném období již v ekologickém režimu) bez započítání chovu včel, ryb a ostatních zvířat.

V rámci skotu pokračoval pozitivní trend u chovu dojníc, jejichž stavy vzrostly o dalších téměř 33 % na celkových 5 686 kusů. Stále však poměr dojníc na celkovém stavu skotu v EZ výrazně zaostává za celorepublikovým poměrem (3,3 % v EZ proti celkovým 27,8 %).

Podíl na celkových stavech zvířat v ČR ukazuje, že největší zastoupení v EZ má chov ovcí a dále koz (38 % ovcí a 27 % koz je již chováno ekologicky). U chovu skotu celkem se jedná o 13 %, z toho však podíl dojníc na jejich celkovém stavu v ČR dosahuje pouze 1,5 %. U chovu prasat a drůbeže je tento podíl ještě nižší a pohybuje se dlouhodobě pouze okolo 0,1 %, resp. 0,2 % (platí jak pro nosnice, tak brojlerů). Zhruba 16 % koní je chováno ekologickým způsobem.

Při zahrnutí všech zvířat chovaných na ekofarmách (tj. včetně zvířat v přechodném období, avšak nikoli zvířat konvenčních) bylo v roce 2011 chováno 322 tis. kusů přežvýkavců, což je okolo 178 tis. DJ. Zátížení travních porostů se pak při výměře 394 441 ha TTP

pohybovalo okolo 0,45 DJ / ha a každoročně mírně vzrůstá z 0,31 DJ / ha TTP v roce 2001. Pro srovnání v rámci celého zemědělství ČR se zatížení pohybovalo v roce 2011 okolo 1,1 DJ / ha TTP.⁶

V rámci živočišné výroby činila v roce 2011 produkce biomasa celkem 4,8 tis. tun (nárůst o 8,6 %). Největší podíl tvoří maso hovězí (tj. 4,1 tis. tun, 87 %), necelých 8 % pak maso skopové / jehněčí. Meziročně nejvíce vzrostla produkce drůbežního masa, což bylo způsobeno rozšířením výroby u největších chovatelů brojlerů (nárůst stavů o 44 %). Naopak pokles produkce nastal u masa koziho a králíčího, přičemž u koziho masa byl pokles s největší pravděpodobností způsoben chybným uvedením části produkce roku 2010 v živé namísto jatečné hmotnosti.

6 Uvedená výše zatížení je pouze orientační, protože zahrnuje všechny přežvýkavce bez ohledu na to, zda skutečně píci zkrmuji (např. kategorie skotu jako jsou dojnice a ostatní skot nad 6 měsíců mimo krav BTM využívané jen z 30 % – viz výsledky NAZV QH 81280).

TAB. 17 Živočišná produkce na ekologických farmách v roce 2010 a 2011

Produkty	Jednotka	Počet ekofarem	Živočišná produkce z ekologických chovů		Meziroční změna 2011/10 (%)
		2011	2010	2011	
Maso					
Hovězí	1 000 kg	1 245	6 515,59	7 536,74	15,67
Hovězí – maso	1 000 kg	1 068	3 734,46	4 132,04	10,65
Hovězí – zástav	1 000 kg	966	2 781,13	3 404,70	22,42
Skopové/jehněčí	1 000 kg	576	407,41	466,65	14,54
Skopové/jehněčí – maso	1 000 kg	488	n.d.	352,39	n.a.
Skopové/jehněčí – zástav	1 000 kg	320	n.d.	114,26	n.a.
Kozí	1 000 kg	97	29,60	18,20	-38,51
Vepřové	1 000 kg	17	144,61	144,62	0,01
Drůbeží	1 000 kg	22	77,93	123,15	58,02
Králíčí	1 000 kg	2	0,45	0,26	-42,67
Další maso ¹⁾	1 000 kg	3	0,62	0,66	6,45
Mléčná produkce					
Čerstvé mléko – kravské	1 000 l	81	17 344,11	26 853,55	54,83
– ovčí	1 000 l	15	78,55	94,73	20,60
– kozí	1 000 l	35	428,95	439,80	2,53
Sýr – kravský	1 000 kg	5	2,30	5,49	138,48
– ovčí	1 000 kg	10	7,75	7,36	-5,03
– kozí	1 000 kg	19	39,24	51,95	32,38
Další mléčná produkce					
Jogurt	1 000 kg	4	41,30	53,98	30,69
Tvaroh	1 000 kg	4	10,38	2,05	-80,25
Máslo	1 000 kg	1	1,82	0,10	-94,51
Smetana	1 000 l	0	0,20	0,00	-100,00
Syrovátka	1 000 l	1	100,00	8,00	-92,00
Vejce	1 000 kg	33	167,12	172,36	3,13
Med	1 000 kg	6	19,20	15,59	-18,83

1) V rámci kategorie „Další maso“ se v roce 2011 i 2010 jedná pouze o produkci bizonů.
Zdroj: Statistická šetření ÚZEI 2010 a 2011

Kromě vlastní produkce masa je od roku 2010 také evidován prodej živých zvířat. V roce 2011 bylo v rámci zástavu prodáno 37 830 kusů telat a 11 426 kusů jehňat (nárůst o 50 %, resp. 84 %), což při průměrné hmotnosti 180 kg a 50 % výtěžnosti u zástavu skotu představovalo dalších cca 3,4 tis. tun hovězího masa a při průměrné hmotnosti 20 kg a taktéž 50 % výtěžnosti u zástavových jehňat zhruba 114 tun jehněčího masa. Významně vzrostl také prodej chovných zvířat (od 30 % u prasat do 176 % u ovcí), což bylo způsobeno zejména snahou navýšit stavy zvířat a vyhovět tak plánovanému vyššímu minimálnímu limitu zatížení v EZ při podávání žádosti o dotace.

V rámci mléčné produkce bylo vyprodukováno 27,4 mil. l mléka (nárůst o více jak 53 % proti 17,9 mil. l v roce 2010), okolo 65 tun sýrů (o zhruba třetinu více než v roce 2010) a dalších cca 64 tun mléčných produktů (z toho většinu tvořily výrobky blízké jogurtu). Pokles produkce u másla a tvarohu byl, vzhledem k malému objemu produkce, způsoben zrušením činnosti u ekofarmy s významným podílem jejich výroby. Podobně byla ovlivněna i výroba smetany. Meziroční nárůst produkce mléka je způsoben převážně růstem produkce mléka kravského, jehož podíl činil 97 % a odpovídá trendu zvyšování počtu dojníc v EZ.

Po výrazném téměř dvojnásobném nárůstu produkce vajec v roce 2010 zůstala jejich produkce v roce 2011 na podobných hodnotách (tj. 2 758 tis. kusů neboli při uvažované průměrné hmotnosti 62,5 g na vejce okolo 172 tun vajec), což odpovídá i stagnujícímu počtu nosnic. Produkce medu i přes nárůst ekofarem s chovem včel (ze 4 na 6) poklesla z 19 na 16 tun a tento pokles byl způsoben ukončením činnosti významného producenta medu v průběhu roku 2011.

3.3 Způsoby uplatnění produkce ekologických farem v roce 2010

Jelikož prodej certifikovaných bioproduktů mohou realizovat farmy až po tzv. přechodném období, jsou níže prezentované údaje založeny na odpovědích pouze 2 027 z celkových 4 024 ekofarem.

Z těchto 2 027 ekofarem, které měly již možnost prodat v roce 2010 alespoň jeden produkt s certifikátem, jich zhruba 67 % uvedlo, že byly nuceny část nebo i veškerou svoji bioprodukci prodat na konvenčním trhu (75 % v roce 2009). Přičemž zhruba polovina respondentů (1 040, 51 %) uvedla, že v roce 2010 neprodali žádný svůj bioprodukt s certifikátem a produkci realizovali pouze na konvenčním trhu. Naopak prodej veškeré své bioprodukce

s certifikátem uskutečnilo 219 ekofarem (11 %), resp. 262 ekofarem po přičtení prodeje produktů z přechodného období. Zhruba 16 % ekofarem realizovalo prodej jak na konvenčním trhu, tak trhu bioproduktů a zbylých 20 % ekofarem (17 % v roce 2009) uvedlo, že v daném roce ne-realizovaly prodej vůbec a svoji produkci nejčastěji spotřebovaly přímo na farmě.⁷

Jako hlavní příčinu prodeje bioprodukce na konvenčním trhu v roce 2010 uváděli ekologičtí zemědělci nízkou poptávku spotřebitelů po ekologických produktech (tj. nejčastěji výrobců biopotravin). Na druhém místě šlo o nedostatek odbytových míst, kde lze bioprodukci uplatnit. Naopak za nejmenší překážku uplatnění bioprodukce na trhu vidí ekozemědělci svoji vlastní nabídku bioproduktů.

Nejčastěji pěstovanou tržní plodinou v EZ jsou obiloviny. Z celkového množství 37,6 tis. tun vyprodukovaných obilovin (bez produkce z přechodného období) bylo zhruba 67 % prodáno (25,1 tis. tun), a to ze 76 % v bio kvalitě (90 % v roce 2009) (viz Tab. 18). Přesně polovina bioobilovin však směřovala do zahraničí, exportovala se zejména špalda (49 %), žito (48 %) a pšenice (46 %). V zahraničí skončila stejně jako v roce 2009 téměř veškerá produkce kukuřice na zrno, naopak většina prosa byla nyní uplatněna na domácím trhu. Meziročně se zhoršil podíl prodaného množství obilovin v bio kvalitě a u všech kategorií došlo k jeho poklesu, nejvýrazněji u prosa, pohanky a tritikále. Zhruba 33 % objemu obilovin nebylo prodáno a bylo spotřebováno přímo na farmě, nejčastěji jako krmivo. Výjimkou byla špalda, pohanka a kukuřice na zrno, kde převažovalo umístění na skladě ve formě produkce, která zatím nebyla prodána. Nejčastěji pěstovanou obilovinou (dle počtu farem i množství) je trvale oves a pšenice, které tvořily 46 % celkové produkce obilovin v roce 2010.

Mezi další plodiny, jejichž odbyt v bio kvalitě směřoval převážně do zahraničí, patřily stejně jako v roce 2009 luskoviny na zrno a brambory (72 %, resp. 59 % jejich prodaného množství) a dále kořenová zelenina (tradičně většina produkce mrkve a nově 83 % cibule). Nově se zvýšil podíl exportovaného množství v bio kvalitě také u olejnin a listové zeleniny. U olejnin vzrostl jednak export na 41 % prodaného množství a v rámci exportu se zvýšil podíl prodeje v bio kvalitě (z 43 na 74 %). Produkce listové zeleniny byla prodána téměř celá v bio kvalitě, avšak nově směřovalo 80 % množství do zahraničí (0 % v roce 2009). Neprodaný objem luskovin (23 %) byl nejčastěji uplatněn jako krmivo a dále pro vlastní spotřebu zemědělce. Podobně tomu bylo u brambor, kdy cca 14 % nerealizované produkce bylo použito nejčastěji pro vlastní spotřebu zemědělce a dále na sadbu nebo krmivo. U olejnin a zeleniny je většinou veškerá produkce prodána.

Ostatní plodiny (byliny / koření a osiva) byly taktéž převážně prodávány v bio kvalitě (85 %, resp. 96 % jejich prodaného množství), avšak dominoval prodej na domácím trhu. Podobně je tomu u pěstování košťálové a plodové zeleniny, jejíž produkce byla téměř celá prodávána v bio kvalitě a uplatněna v ČR.

Produkce z ovocných sadů zůstává také převážně na českém trhu (výjimkou je export zhruba třetiny produkce

⁷ Spotřeba na farmě zahrnuje spotřebu ve formě vstupů (krmiva, osiva) nebo ve formě vlastní spotřeby farmáře.

TAB. 18 Způsob uplatnění rostlinné produkce ekofarem v roce 2010

Produkce RV	Uplatnění rostlinné produkce roku 2010					
	Počet ekofarem	Celková produkce bez PO (tuny)	Podíl prodaného množství (%)	Z toho prodej v bio kvalitě (%)	Z toho prodej bioproduktů na domácím trhu (%)	Podíl exportu na celkovém prodaném množství (%)
Obiloviny	377	37 567	67	76	50	40
Pšenice	161	9 552	79	77	43	46
Špalda	60	5 723	83	95	49	49
Žito	55	4 094	72	67	29	48
Ječmen	113	4 315	50	69	85	16
Oves	236	7 632	49	59	66	20
Tritikále	93	4 131	50	63	76	19
Luskoviny	47	1 461	77	90	20	72
Brambory	124	1 794	86	66	17	59
Olejiny	23	387	95	56	26	41
Byliny/koření	40	140	92	85	80	17
Osivo/sadba	14	186	84	96	99	1
Zelenina	79	1 392	99	92	19	74
Košťálová	30	35	98	89	100	0
Listová	34	57	100	96	16	80
Plodová	57	244	99	65	83	11
Kořenová	62	1 053	99	98	7	91
z toho mrkev	42	871	100	99	2	97
Jablka	166	1 666	94	53	42	31
Hrušky	93	327	89	26	68	9
Peckoviny	158	569	85	14	51	7
Hrozny	15	378	30	42	100	0

Zdroj: Statistické šetření ÚZEI 2011

jablek v roce 2010), avšak zvyšuje se podíl uplatnění na konvenčním trhu (86 % peckovin, 74 % hrušek, 47 % jablek). Také téměř 60 % hroznů skončilo jako konvenční produkt, zejména z důvodu neexistence zájmu zpracovatelů o biohrozny. Prodej hroznů však představuje jen cca 30 % produkce, většina hroznů je zpracována a následně prodána ve formě vína z biohroznů. Z pohledu jiného užití u ovocných sadů se jednalo nejčastěji o vlastní spotřebu zeměděle.

Většina živočišných bioproduktů, stejně jako v minulých letech, zůstává pro další zpracování v ČR (viz Tab. 19). Výjimkou byla v roce 2010 produkce ovčího mléka, kdy téměř polovina produkce (45 %) byla vyvezena do zahraničí. Podobně jako v letech 2008 a 2009 jde na export i část produkce skotu a ovcí, přičemž tento podíl mírně vzrostl. V roce 2010 bylo exportováno v rámci skotu 12 % jatečných zvířat a více jak třetina telat, u ovcí šlo o 20 % jatečných zvířat a 17 % jehňat. Do zahraničí také mířil zhruba stejný podíl vepřového masa jako v roce 2009 (tj. 11 % produkce jatečných prasat).

Méně uspokojivý zůstává poměr produkce prodaný skutečně v bio kvalitě, kdy u nejčastěji chovaných kategorií zvířat v EZ (tj. skotu a ovcí) dosahoval tento podíl pouze 22 %, resp. 8 % celkové produkce masa (16 % a 6 % v roce

2009). V rámci zástavu telat a jehňat bylo opět zhruba 90 % zvířat prodáno bez certifikátu. U kozího masa vzrostl prodej v bio kvalitě na 11 % podíl oproti roku 2009, kdy byla veškerá produkce prodána pouze do konvence. Naopak k výraznému zhoršení došlo u masa vepřového, kdy 73 % prodaného masa směřovalo do konvence (38 % v roce 2009) a podíl prodeje masa v bio kvalitě každoročně klesá. Je třeba však podotknout, že významná část vepřového masa (33 % v roce 2010) není přímo prodávána, ale je využita pro další zpracování. Tyto výrobky jsou pak většinou prodány jako biopotraviny, tedy podíl prodeje v bio kvalitě se zvýší (na 51 % v roce 2010).

Snižuje se také podíl prodeje v bio kvalitě u ovčího (z 62 na 45 %) a významně pak u kozího mléka (z 83 na pouhých 16 %). V případě ovčího mléka je to dáno růstem objemu prodeje mléka na úkor zpracování na farmě, přičemž mléko je prodáváno ve větším měřítku do zahraničí. U kozího mléka je pokles bio prodeje způsoben pouze změnou situace na domácím trhu, jelikož export neexistuje a podíl zpracování na farmě zůstal srovnatelný s loňskem (79 % produkce v 2010). Na druhou stranu však podstatná část produkce mléka kozího i ovčího směřuje k dalšímu zpracování. Pokud předpokládáme, že vyrobené produkty jsou prodávány jako biopotraviny s certifikátem, zvýší se podíl bio prodeje u ovčího mléka na 68 % a u kozího mléka na 75 %.

Ještě lepší situace je u prodeje drůbežního masa, kravského mléka, vajec a medu, kdy byla většina produkce prodána jako bioprodukt (u drůbežního masa a vajec téměř celá produkce). Avšak při srovnání s celkovou produkcí těchto komodit v ČR zůstává jejich objem stále zanedbatelný.

V rámci jiného užití u masa skopového, kozího i drůbežního se jednalo téměř ve všech případech o vlastní spotřebu zemědělce. U masa hovězího byla třetina neprodané produkce zpracována na ekofarmě, zbylý objem pak také sloužil pro vlastní spotřebu zemědělce. Jiná situace je u vepřového masa, kdy neprodaných 33 % produkce sloužilo výhradně

pro další zpracování na farmě nebo ve službě a následný prodej masa a masných výrobků jako biopotraviny. Jiné užití u kozího i ovčího mléka (podíl 79 % a 44 %) představovalo převážně zpracování na ekofarmě. U mléka kravského dominovalo užití jako krmiva pro telata a následně vlastní spotřeba zemědělce. Téměř celý neprodaný objem vajec (2 %) představoval poškozená nestandardní vejce, která byla vyhozena, příp. jen částečně využita pro vlastní spotřebu zemědělce. U zástavu se jedná o produkci zvířat, která nebyla prodána a zůstala do vlastního chovu ekofarmy. Stejně jako dříve byla i v roce 2010 veškerá produkce medu prodána.

TAB. 19 Způsob uplatnění živočišné produkce ekofarem v roce 2010

Produkce ŽV ¹⁾	Uplatnění živočišné produkce roku 2010					
	Počet ekofarem	Celková produkce	Podíl prodaného množství (%)	Z toho prodej v bio kvalitě (%)	Z toho prodej bioproduktů na domácím trhu (%)	Podíl exportu na celkovém prodaném množství (%)
Hovězí maso (t)	801	3 564,2	98	22	82	12
Telata – zástav (t)	738	3 074,3	99	13	73	35
Skopové maso (t)	497	332,6	89	8	88	20
Ovce – zástav (t)	207	90,7	98	8	100	17
Kozí maso (t)	92	15,9	76	11	54	5
Vepřové maso (t)	18	188,9	67	27	100	11
Drůbeží maso (t)	26	91,3	99	95	100	0
Mléko ovčí (tis. l)	14	143,3	56	45	0	45
Mléko kozí (tis. l)	34	624,6	21	16	100	0
Mléko kravské (tis. l)	65	18 404,6	95	86	100	0
Vejce (tis. ks)	30	2 246,2	98	97	100	0
Med (kg)	3	9 855	100	85	100	0

¹⁾ Celková produkce masa včetně zástavu je uváděna v tunách jatečné hmotnosti. Pro přepočet z živé váhy byl pro skot použit koeficient výtěžnosti 0,55 (zástav telat a jehňat 0,5), ovce a kozy 0,5, prasata 0,8 a drůbež 0,75.

Zdroj: Statistické šetření ÚZEI 2011

4 Výroba biopotravin

4.1 Počet výrobců biopotravin

Ke konci roku 2011 bylo v ČR registrováno 422 výrobců biopotravin, resp. 646 výrobních provozoven (z nichž však 197 provozoven tvořily pouze prodejny řetězce BILLA, spol. s r. o., které jsou registrovány z důvodu realizace dopěkaní biopečiva či balení mléčných výrobků). Proti roku 2010 vzrostl počet výrobců o 4,5 %, což představuje mírné oživení ve srovnání s 2,3 % nárůstem v roce 2010, avšak významné zpomalení proti růstu počtu výrobců v letech 2009 a 2008 (nárůst o 14,5 % a 81,6 %, viz Tab. 20). V průběhu roku 2011 se nově registrovalo 73 subjektů a 55 naopak svoji činnost ukončilo (nejčastěji se jednalo o faremní zpracování).

K nejčastěji zpracovávaným bioproduktům patří dle převažující činnosti českých výrobců zpracování masa a výroba masných výrobků. Od roku 2010 se pak před výrobou pekařských, cukrářských a jiných moučných výrobků dostalo zpracování mléka a mléčných výrobků a zpracování ovoce a zeleniny (viz Tab. 22). U těchto dvou kategorií dochází dlouhodobě k trvalému nárůstu registrovaných výrobců. Významný je také počet registrovaných výrobců vína (77 v roce 2011), z nichž však 75 % zatím výrobu nezahájilo z důvodu běžícího přechodného období.

Z pohledu struktury výrobců dle velikosti obratu za biopotravinu je patrná dominance několika málo hlavních výrobců biopotravin. Zhruba polovina výrobců (47,6 %) uvedla, že v roce 2010 za biopotravinu utržili méně než 2 mil. Kč a jejich podíl na celkovém obratu dosáhl pouhé 2,4 %. Naopak 12 firem s největším obratem za biopotravinu (nad 20 mil.Kč) realizuje téměř ¾ celkové výroby biopotravin v ČR.

Do výroby biopotravin se postupně pouští nejen „bio specialisté“⁸, ale také střední a velké potravinářské firmy. Z průzkumu ÚZEI mezi výrobci totiž vyplývá, že u více jak poloviny (51 %) aktivních výrobců se podíl biopotravin

⁸ Bio specialista je zde míněn jako výrobce zaměřený převážně nebo výhradně na výrobu biopotravin.

podílí na jejich celkovém obratu méně než 5 %. Naopak vyšší než 90 % podíl biopotravin uvedlo 21 % výrobců (15 % v roce 2009), přitom však tito „bio specialisté“ tvořili až 43 % celkového obratu výrobců biopotravin v ČR.

Z celkového obratu výroby biopotravin v roce 2010 ve výši cca 1 176 mil. Kč se uplatnilo na českém trhu 769 mil. Kč, tj. cca 65 % a tento objem mírně klesá (70 % v roce 2009 a 74 % v roce 2008). Do zahraničí vyvezli tedy čeští výrobci biopotravinu za přibližně 407 mil. Kč, což představuje zbývajících 35 % celkového obratu výroby (v roce 2009 činil export 352 mil. Kč a 30 % podíl). Zemí, kam čeští výrobci nejčastěji vyvázejí, je trvale Slovensko. Jedná se však o malé objemy (53 mil. Kč a jen 4,5 % celkového objemu výroby biopotravin). Největší objem biopotravin směřoval tradičně do Rakouska (cca 153 mil. Kč, nárůst o 52 %).

Na českém trhu využívali výrobci k prodeji biopotravin nejčastěji maloobchodní řetězce (48 %), prodejny zdravé výživy a biopotravin (27 % a jejich význam trvale stoupá) a velkoobchody (12 %).

TAB. 20 Vývoj počtu registrovaných výrobců biopotravin, 2005–2011

Ukazatel	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet výrobců – celkem vč. provozoven	125	152	253	429	497	618	646
Počet výrobců – pouze subjekty	n. d.	n. d.	190	345	395	404	422
Meziroční změna – celkem (%)	7,8	21,6	66,4	69,6	15,9	24,3	4,5
Meziroční změna – pouze subjekty (%)	n. d.	n. d.	n. d.	81,6	14,5	2,3	4,5

Zdroj: MZe (údaj k 31. 12. daného roku); zpracoval: ÚZEI

TAB. 21 Počet ukončených a nových registrací výrobců biopotravin, 2008–2011

Ukazatel	2008	2009	2010	2011
Počet výrobců – pouze subjekty	345	395	404	422
Počet (% podíl) skončených výrobců	14 (7,4)	26 (7,5)	56 (14,2)	55 (13,6)
Počet (% podíl) nových výrobců	169 (49,0)	76 (19,2)	65 (16,1)	73 (17,3)

Zdroj: MZe (údaj k 31.12. daného roku); zpracoval: ÚZEI

TAB. 22 Výrobci biopotravin dle druhu ekonomické aktivity v roce 2010 a 2011

Kód	Ekonomická aktivita (dle NACE ¹⁾)	Počet výrobců biopotravin ²⁾	
		2010 ³⁾	2011
10.1	Zpracování a konzervování masa a výroba masných výrobků	65 (70)	70 (77)
10.11	Zpracování a konzervování masa, kromě drůbežího	39 (41)	49 (54)
10.12	Zpracování a konzervování drůbežího masa	4 (6)	5 (7)
10.13	Výroba masných výrobků a výrobků z drůbežího masa	22 (23)	16
10.2	Zpracování a konzervování ryb, korýšů a měkkýšů	0	0
10.3	Zpracování a konzervování ovoce a zeleniny	44 (46)	50 (51)
10.31	Zpracování a konzervování brambor	3 (4)	3 (4)
10.32	Výroba ovocných a zeleninových šťáv	7	8
10.39	Ostatní zpracování a konzervování ovoce a zeleniny	34 (35)	39
10.4	Výroba rostlinných a živočišných olejů a tuků	4	6
10.5	Výroba mléčných výrobků	45 (239)	51 (248)
10.51	Zpracování mléka, výroba mléčných výrobků a sýrů	44 (238)	50 (247)
10.52	Výroba zmrzliny	1	1
10.6	Výroba mlýnských a škrobářenských výrobků	16 (17)	20 (21)
10.61	Výroba mlýnských výrobků	15	19
10.62	Výroba škrobářenských výrobků	1 (2)	1 (2)
10.7	Výroba pekařských, cukrářských a jiných moučných výrobků	42 (45)	43 (48)
10.71	Výroba pekařských a cukrářských výrobků, kromě trvanlivých	27	28 (31)
10.72	Výroba sucharů a sušenek; trvanlivých cukrářských výrobků	12 (14)	12 (13)
10.73	Výroba makaronů, nudlí, kuskusu a podobných moučných výrobků	3 (4)	3 (4)
10.8	Výroba ostatních potravinářských výrobků	94 (102)	91 (98)
10.81	Výroba cukru	3 (4)	3 (4)
10.82	Výroba kaka, čokolády a cukrovinek	6	5
10.83	Zpracování čaje a kávy	20 (24)	20 (24)
10.84	Výroba koření a aromatických výtažků	9	12
10.85	Výroba hotových pokrmů	13	8
10.86	Výroba homogenizovaných potravin, přípravků a dietních potravin	2	3
10.89	Výroba ostatních potravinářských výrobků j. n.	41 (44)	40 (42)
10.91	Výroba průmyslových krmiv pro hospodářská zvířata	1	0
11.0	Výroba nápojů	93 (94)	89 (90)
11.01	Destilace, rektifikace a míchání lihovin	3	2
11.02	Výroba vína z vinných hroznů	80	77
11.03	Výroba jablečného vína a jiných ovocných vín	0	0
11.04	Výroba ostatních nedestilovaných kvašených nápojů	2	2
11.05	Výroba piva	1	4
11.06	Výroba sladu	1	1
11.07	Výroba nealko nápojů; stáčení minerálních a ostatních vod	6 (7)	3 (4)
21.20	Farmaceutické přípravky	0	2 (7)
	Celkem	404 (618)	422 (646)

1) NACE – standardní klasifikace ekonomických činností pro statistické účely

2) Údaj v závorce odpovídá počtu všech provozoven.

3) Údaje v tabulce byly revidovány, a to v důsledku zpřesnění metodiky třídění provozoven.

Zdroj: Kontrolní organizace (ABCERT, Biokont, KEZ); zpracoval ÚZEI

TAB. 23 Počet výrobců biopotravin v krajích ČR v roce 2011

Kraj	Počet ekofarem	Počet registrovaných výrobců biopotravin ¹⁾			Počet ekofarem připadajících na jednoho výrobce ²⁾
		provozovny	subjekty	(%)	
Hl. m. Praha	13	65	23	5,45	1
Středočeský	266	71	43	10,19	6
Jihočeský	526	33	19	4,50	28
Plzeňský	412	37	24	5,69	17
Karlovarský	211	18	12	2,84	18
Ústecký	242	33	16	3,79	15
Liberecký	231	31	22	5,21	11
Královéhradecký	214	32	25	5,92	9
Pardubický	163	34	21	4,98	8
Vysočina	354	42	27	6,40	13
Jihomoravský	303	129	110	26,07	3
Olomoucký	252	43	27	6,40	9
Zlínský	359	41	31	7,35	12
Moravskoslezský	374	37	22	5,21	17
Celkem	3 920	646	422	100,00	9

1) Výrobce biopotravin je zařazen dle adresy provozovny nikoli sídla.

2) Přepočten je proveden k počtu výrobců biopotravin po vyloučení maloobchodních řetězců.

Zdroj: MZe (údaje vždy k 31. 12. daného roku); zpracoval ÚZEI

Z regionálního hlediska se nejvíce registrovaných výrobců biopotravin v roce 2011 nacházelo v Jihomoravském kraji (více jak čtvrtina všech výrobců), avšak v 68 % jde o zpracovatele vlastních hroznů na výrobu vína (74 subjektů). Následuje kraj Středočeský se 43 výrobci biopotravin, kde je vyvážená struktura výroby bez dominující kategorie. Naopak nejméně výrobců, stejně jako v minulých letech, působí v Karlovarském kraji (tj. jen 12 subjektů), přestože jde o kraj s nejvyšším podílem ekologických ploch na celkové výměře z. p. kraje (52,6 % ploch je v EZ). Tento kraj je také druhým po Jihočeském kraji, kde připadá na jednoho výrobce nejvíce ekozemědělců.

TAB. 24 Počet a zaměření faremních zpracovatelů bioproduktů v roce 2010 a 2011

Kód	Výrobní zaměření (dle NACE ¹⁾)	Počet faremních zpracovatelů ²⁾	
		2010	2011
10.1	Zpracované a konzervované maso a výrobky z masa	13	21
10.2	Zpracované a konzervované ryby, korýši a měkkýši	0	0
10.3	Zpracované a konzervované ovoce a zelenina	15 (16)	20
10.4	Rostlinné a živočišné oleje a tuky	0	1
10.5	Mléčné výrobky a zmrzlina	21	28
10.6	Mlýnské a škrobárenské výrobky	1	2
10.7	Pekařské, cukrářské a jiné moučné výrobky	1	1
10.8	Ostatní potravinářské výrobky	16	11 (12)
11.0	Nápoje	54	53
11.02	Víno z vinných hroznů	53	52
Celkem		121 (122)	137 (138)

1) NACE – standardní klasifikace ekonomických činností pro statistické účely

2) Údaj v závorce odpovídá počtu všech provozoven.

Zdroj: Kontrolní organizace (ABCERT, Biokont, KEZ); zpracoval ÚZEI

neprovozuje. S výrobou biopotravin doposud nezačali z důvodu běžícího přechodného období (týká se zejména nově vstupujících vinařů) nebo z důvodu nezájmu spotřebitelů o zamýšlené biopotraviny. Jinými slovy zpracování na farmách v ČR téměř neexistuje. Český trh s aktuální poptávkou pravděpodobně není schopen pojmout všechnu bioprodukci, zejména některých komodit. Proto jsou ekofarmy obezřetné i v budování vlastního zpracování nebo přímého prodeje.

K nejčastěji zpracovávaným bioproduktům na ekofarmách patří zpracování mléka a mléčných výrobků, masa (převažuje zpracování masa z velkých hospodářských zvířat ve faremních jatkách a bourárnách) a ovoce a zeleniny. Po přechodném období bude pravděpodobně dominovat výroba (a i prodej) vína z biohroznů (viz Tab. 24).

4.2 Počet faremních zpracovatelů

Z celkového počtu 422 registrovaných výrobců biopotravin k 31. 12. 2011 bylo 137 výrobců (resp. 138 provozoven) současně registrováno i v kategorii ekozemědělec a provádělo zpracování bioproduktů v místě jejich produkce (tedy jde o tzv. faremní zpracovatele). Jinými slovy téměř třetina výrobců představuje faremní zpracovatele a jejich podíl každoročně vzrůstá z 20 % v roce 2008 až na 32 % v roce 2011.

Avšak z pohledu registrovaných ekozemědělců je zpracování vlastních výrobků přímo na farmě realizováno u necelých 4 % z nich. Navíc zhruba 60 % registrovaných faremních zpracovatelů svoji činnost ve skutečnosti vůbec

5 Obchod s biopotravinami

Celkový obrat s biopotravinami českých subjektů včetně vývozu dosáhl v roce 2010 přibližně 2,1 mld. Kč, z toho spotřebitelé v České republice utratili za biopotraviny zhruba 1,6 mld. Kč (což je srovnatelná hodnota s revidovanými údaji pro rok 2009). Průměrná roční spotřeba na obyvatele zůstává pod hranicí 200 Kč (151 Kč v roce 2010) a podíl biopotravin na celkové spotřebě potravin a nápojů zůstává pod 1 % hranicí (0,63 % v roce 2010).

Objem dovozu finálních biopotravin realizovaný distributory a samotnými maloobchodními řetězci, který byl prodán na českém trhu, je odhadován v roce 2010 na 680 mil. Kč, což představuje 46 % podíl na maloobchodním obratu v ČR. Po zahrnutí hodnoty dovozu bioproduktů a biopotravin, které jsou v ČR dále zpracovávány či přebalovány, tato hodnota vzroste na téměř 70 %.

5.1 Cenové srovnání

Poslední komplexní srovnání cen biopotravin a konvenčních potravin provádělo občanské sdružení PRO-BIO LIGA ve spolupráci s ÚZEI v 5 největších českých městech ve vybraných specializovaných bioprodejnách a prodejnách obchodních řetězců v létě a v zimě 2010. Srovnáváno bylo 100 položek dle spotřebního koše Českého statistického úřadu.

Biopotraviny ve sledovaných místech prodeje srovnávané s konvenčními potravinami v obchodních řetězcích dlouhodobě vykazují cenovou hladinu průměrně vyšší přibližně o 100–120 %. To se potvrdilo i v testování roku

2010, kdy rozdíl činil 124 % v letním a 116 % v zimním období.

Biopotraviny byly levnější v prodejnách obchodních řetězců, kde průměrná cena všech srovnávaných položek byla o 18, respektive 20 % nižší než ve specializovaných prodejnách.

Cenový bonus z biokvality se podstatně liší i u různých komodit. Například zelenina v biokvalitě je průměrně o 130 % dražší než zelenina konvenční. Naopak například mléčné výrobky vykazují nárůst pouze 45 %. Nejvyšší bonus biokvality byl zjištěn u olejů a cukrovinek. Naopak nejnižší cenový rozdíl byl zaznamenán u mléčných výrobků, masa a masných výrobků a alkoholických nápojů.

TAB. 25 Vývoj trhu biopotravin v ČR, 2005–2010

Ukazatel	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Celkový obrat s biopotravinami českých subjektů včetně vývozu (mld. Kč)	x	0,84	1,39	1,95	1,98	2,10
Vývoz (mld. Kč)	x	0,08	0,10	0,15	0,37	0,51
Spotřeba biopotravin v ČR (mld. Kč)	0,51	0,76	1,29	1,80	1,61	1,59
Meziroční změna obratu biopotravin (%)	16	49	70	40	-10	-1
Podíl na celkové spotřebě potravin a nápojů (%)	0,18	0,35	0,55	0,75	0,65	0,63
Spotřeba na obyvatele a rok (Kč)	50	74	126	176	154	151
Podíl dovozu na obratu biopotravin (%)	54	56	62	57	46	46
Podíl řetězců na obratu biopotravin (%)	57	67	68	74	68	67

Zdroj: Green marketing pro roky 2005–2008, Statistické šetření ÚZEI pro roky 2009–2010

TAB. 26 Cenové srovnání biopotravin a konvenčních potravin v ČR, 2010

Průměrné procentuální navýšení cen mezi jednotlivými místy prodeje biopotravin a konvenčních potravin		
Navýšení ceny u:	léto 2010	zima 2010
– biopotravin ve specializovaných obchodech oproti konvenci	125 %	116 %
– biopotravin v obchodních řetězcích oproti konvenci	106 %	96 %
– biopotravin ve specializovaných obchodech oproti biopotravinám v obchodních řetězcích	18 %	20 %

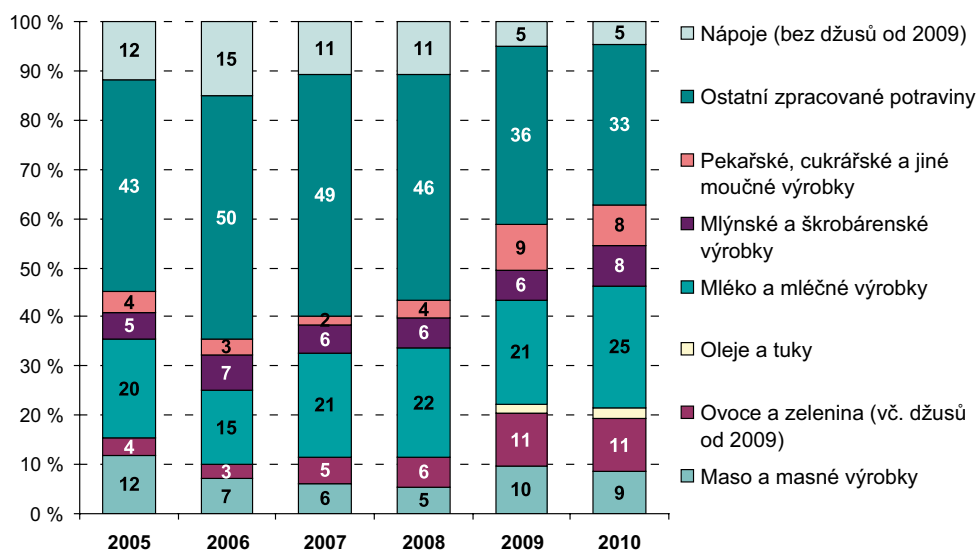
Zdroj: PRO-BIO LIGA

TAB. 27 Podíl hlavních kategorií potravin na celkovém obratu biopotravin, 2005–2010

Hlavní kategorie potravin	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	podíl kategorie potravin (%)					
Maso a masné výrobky	12,0	7,1	6,2	5,4	9,5	8,6
Ovoce a zelenina ¹⁾	3,5	3,0	5,4	6,2	10,8	10,8
Oleje a tuky	x	x	x	x	1,8	1,9
Mléko a mléčné výrobky	20,0	15,2	20,9	22,2	21,1	24,8
Mlýnské a škrobářenské výrobky	5,5	7,1	6,0	5,9	6,3	8,4
Pekařské, cukrářské a jiné moučné výrobky	4,0	3,0	1,6	3,8	9,4	8,2
Ostatní zpracované potraviny	43,0	49,5	49,3	45,9	35,9	32,8
Nápoje ¹⁾	12,0	15,2	10,6	10,6	5,2	4,5
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1) Do roku 2008 jsou ovocné / zeleninové džusy a šťávy zahrnovány do kategorie Nápojů, od roku 2009 jsou součástí kategorie Ovoce a zelenina.
Zdroj: Green marketing pro roky 2005–2008, Statistické šetření ÚZEI pro roky 2009–2010

GRAF 5 Podíl hlavních kategorií potravin na celkovém obratu biopotravin, 2005–2010

Zdroj: Green marketing pro roky 2005–2008, Statistické šetření ÚZEI pro roky 2009–2010

5.2 Poptávka po biopotravinách

Hlavní kategorií biopotravin s největším objemem prodeje je dlouhodobě kategorie „Ostatní zpracované potraviny“ (33 % podíl, přičemž polovinu tvoří hotové pokrmy typu dětských výživ). Druhou příčku si udržuje kategorie „Mléko a mléčné výrobky“ (25 %), následovaná kategorií „Ovoce a zelenina“ (11 %, zahrnující od roku 2009 také ovocné

a zeleninové šťávy). Z pohledu meziročního vývoje došlo k největšímu nárůstu u kategorie „Mlýnské a škrobářenské výrobky“ a dále „Mléko a mléčné výrobky“, na úkor téměř všech ostatních kategorií (Graf 5).

5.3 Nabídka v tradičních místech prodeje

Ve specializovaných obchodech a prodejnách obchodních řetězců 5 největších českých měst v roce 2010 z poptávaného košíku 100 nejčastěji nakupovaných potravin nabízely obchodní řetězce průměrně 31 položek v biokvalitě. Specializované obchody s biopotravinami nabízely z tohoto souboru průměrně 37 položek původem z ekologického zemědělství.

Většina nabízených biopotravin ze zkoumaného spotřebního košíku pocházela ze zahraničí, a to jak v obchodních řetězcích, tak ve specializovaných prodejnách biopotravin. Podíl zahraničních biopotravin na zkoumaném košíku činil přibližně 56%.

TAB. 28 Průměrný počet položek v biokvalitě v nákupním košíku, 2010

Průměrný počet položek v biokvalitě ze 100 položek v nákupním košíku		
Místo prodeje	léto 2010	zima 2010
Obchodní řetězce	31	31
Specializované prodejny	36	37
Všechna místa prodeje	33	32

Zdroj: PRO-BIO LIGA

TAB. 29 Původ biopotravin v nákupním košíku, 2010

Místo prodeje	léto 2010		zima 2010	
	% zastoupení zahraničních biopotravin	% zastoupení českých biopotravin	% zastoupení zahraničních biopotravin	% zastoupení českých biopotravin
Obchodní řetězce	52 %	42 %	54 %	40 %*
Specializované prodejny	65 %	24 %	64 %	30 %*
Všechna místa prodeje**	55 %	39 %	56 %	38 %*

* Součet těchto dvou položek nečiní 100 %, neboť u některých potravin nebyl původ uveden.

** Zde se jedná o vážený průměr. Váhy u průměru stanoveny dle objemu prodeje na 80 u řetězců 20 u bioobchodů.

Zdroj: PRO-BIO LIGA

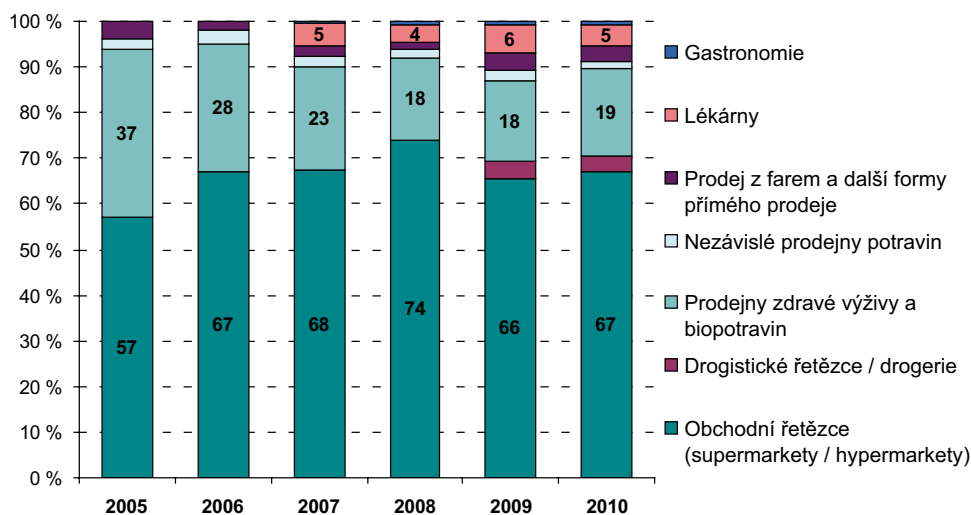
TAB. 30 Podíl hlavních odbytových míst na celkovém obrátu biopotravin, 2005–2010

Odbytové místo v ČR	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2010
	podíl odbytového místa v ČR (%)						(mil. Kč)
Supermarkety/hypermarkety	57	67	67,5	74	65,7	67,2	1 070
Drogerie ¹⁾	x	x	x	x	3,5	3,2	51
Prodejny zdravé výživy a biopotravin	37	28	22,5	18	17,7	19,4	310
Nezávislé prodejny potravin	2	3	2,5	2	2,4	1,2	19
Farmy a ostatní přímý prodej	4	2	2	1,4	3,9	3,5	55
Lékárny	x	x	5	4	6,0	4,7	75
Gastronomie	x	x	0,5	0,6	0,8	0,8	12
Celkem	100	100	100	100	100	100	1 592

1) Drogistické řetězce (drogerie) jsou do roku 2008 součástí kategorie „Supermarkety/hypermarkety“.

Zdroj: Green marketing pro roky 2005–2008, Statistické šetření ÚZEI pro roky 2009–2010

GRAF 6 Podíl hlavních odbytových míst na celkovém obrátu biopotravin, 2005–2010

Zdroj: Green marketing pro roky 2005–2008, Statistické šetření ÚZEI pro roky 2009–2010

5.4 Způsob distribuce biopotravin

Nejvíce biopotravin nakoupí čeští spotřebitelé v maloobchodních řetězcích (67,2 %, tj. za 1,1 mld. Kč), přičemž jejich významná role na trhu biopotravin existuje od počátku jeho rozvoje a za první marketingovou aktivitu na biotrhu je považováno uvedení biohovězího masa supermarketem AHOLD v roce 1999. V současné době jsou biopotraviny

nabízeny již všemi nadnárodními maloobchodními řetězci s výjimkou prodejen Lidl.

Druhé nejčastější místo prodeje biopotravin představují speciální prodejny zdravé výživy a biopotravin s 19,4 % podílem (viz Tab. 30). Okolo 5 % biopotravin se nakoupilo v lékárnách a významně stoupá prodej přes drogistické řetězce (zejména dm drogerie markt s. r. o.; 3,2 %). Naopak na polovinu meziročně klesl podíl prodeje v nezávislých drobných prodejních potravin (1,2 %). Podíl přímého

prodeje biopotravin zůstal na úrovni 4 % a přibližně 0,8 % biopotravin, stejně jako předchozí rok, se prodalo prostřednictvím gastronomických zařízení a provozoven veřejného stravování.

Export biopotravin

V roce 2010 významně vzrostl export biopotravin, kdy české společnosti vyvezly do zahraničí biopotravin za 505 mil. Kč. Mezi největší exportéry patřily, stejně jako v roce 2009, firmy RACIO, s. r. o., Sonnentor s. r. o., FRUJO, a. s. a PRO-BIO, obchodní společnost s r. o.

5.5 Nové distribuční kanály

V roce 2011 pokračoval rozvoj nových distribučních kanálů přímého prodeje místní produkce, které pochopitelně využívali i ekologičtí zemědělci. Největší nárůst zaznamenal prodej prostřednictvím farmářských trhů, ustálil se i prodej prostřednictvím bedýnek, minimální rozvoj však zaznamenal odbyt do hromadného stravování.

Farmářská tržiště

Fenomén farmářských trhů se začal v plné míře navracet do českých měst již v roce 2010, nicméně v roce 2011 zaznamenal významný nárůst a rozšířil se z velkých měst i do měst střední velikosti. V roce 2011 se počet farmářských trhů v zemi odhadoval na 170 pravidelných trhů. Na farmářských trzích nacházejí odbyt i ekologičtí zemědělci, nicméně v nabídce trhů biopotravin představují průměrně jen zlomek sortimentu. V roce 2011 probíhal pouze jeden pravidelný farmářský trh zaměřený striktně na produkty ekologického zemědělství a jen několik málo dalších, kde biopotravin představovaly významnou část sortimentu.

Bedýnky

Bedýnkový systém prodeje se v roce 2011 vyrovnával s odlivem zákazníků směrem na farmářské trhy, ale také se dále rozšiřoval a profesionalizoval.

Bedýnky dnes představují etablovaný způsob prodeje nejružnějšího sortimentu a původu (včetně ekologické také

integrované i konvenční maloprodukce), kde prostředník nakupuje zemědělskou produkci a prodává ji zákazníkům rozdělenou do typizovaných zásilek, často s možností vlastního složení obsahu zásilky. Stále více se rozvíjejí také bedýnkové systémy s distribucí až do domu.

V roce 2011 fungovalo v ČR dle odhadů přibližně 100 bedýnkových systémů s téměř 400 místy odběru a obratem v řádu několika milionů korun ročně. Ekologičtí zemědělci stále představují jeden z významných zdrojů produktů pro bedýnkové zprostředkovatele.

Školní stravovací zařízení

V roce 2011 zaznamenal prodej biopotravin do školních stravovacích zařízení minimální rozvoj. Díky řadě projektů na podporu „biopotravin do škol“, včetně nedávno ukončeného projektu „Bioškoly – zavádění biopotravin do škol a předškolních zařízení“ se nepatrně zvýšil zájem veřejných stravovacích zařízení o produkty ekologického zemědělství, nicméně objemy prodeje prostřednictvím tohoto kanálu jsou doposud stále marginální.

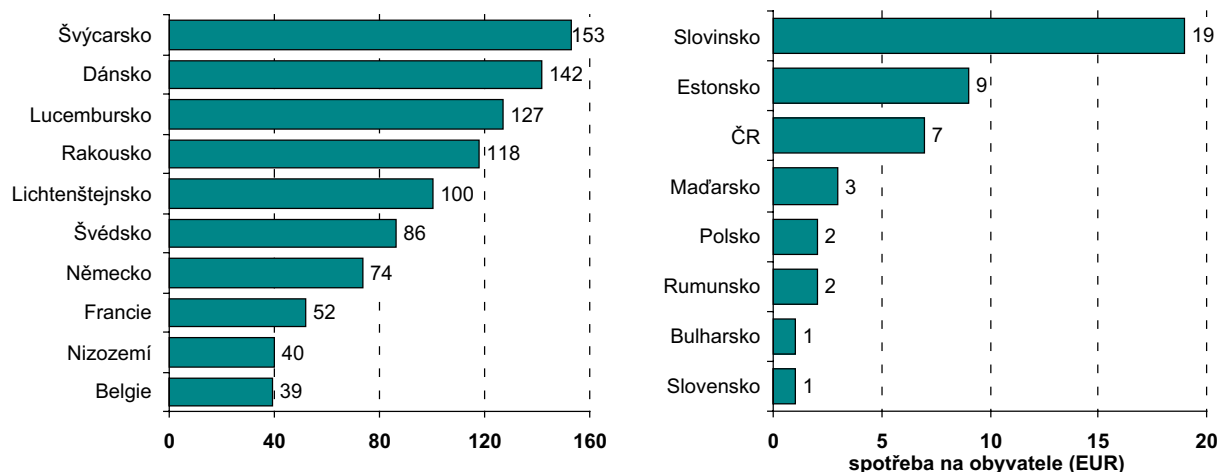
Komunitou podporované zemědělství

Komunitou podporované zemědělství je fenomén, který se v posledních letech významně rozvíjí ve Francii a Velké Británii a představuje jednu z cest pro fungování drobných ekologických hospodářství. Komunitou podporované zemědělství je koncept založený na partnerství mezi spotřebiteli (komunitou spotřebitelů) a sedláky, kde obě strany sdílejí odpovědnost a přínosy i rizika zemědělství obecně. V roce 2011 začaly vznikat první iniciativy spotřebitelů v Brně, Praze, Českých Budějovicích a v Novém Jičíně, které podporovaly vždy výhradně ekologická hospodářství.

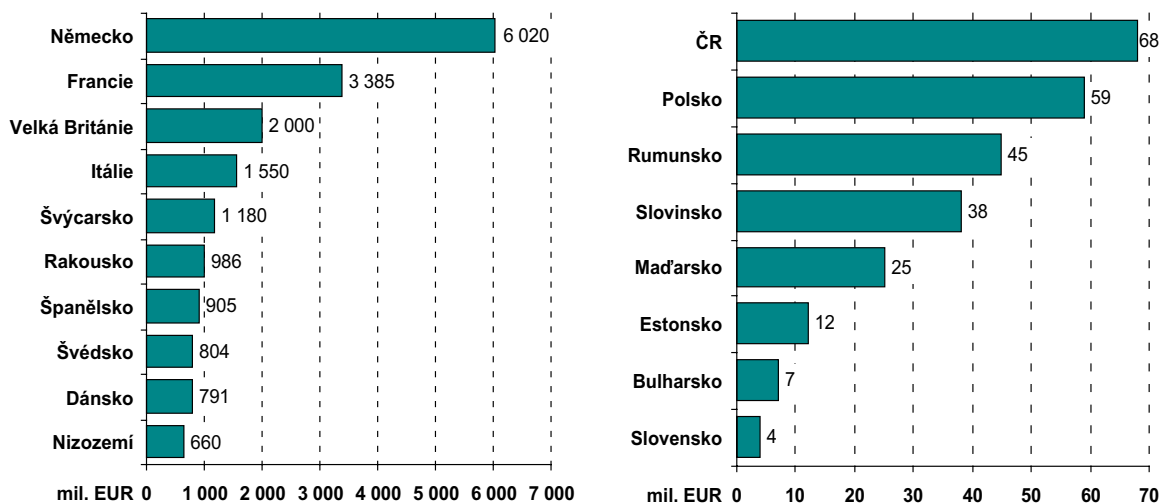
5.6 Mezinárodní srovnání⁹

Přes významný nárůst českého trhu s biopotravinami (více než 3krát od roku 2005), zůstává celková i průměrná spotřeba na osobu daleko za průměrem západní Evropy. Biopotravin v ČR pravidelně kupuje jen malá část spotřebitelů, trh zůstává nerozvinutý a zhruba polovina spotřebovaných biopotravin je do ČR dovážena ze zahraničí. Zvýšení podílu

⁹ Zdroj: Willer, Helga and Lukas Kilcher (Eds.) (2012) *The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2012*. FiBL-IFOAM Report. Research Institute of Organic Agriculture (FiBL), Frick, and International Federation of Organic Agriculture Movements (IFOAM), Bonn

GRAF 7 10 zemí s největší roční spotřebou biopotravin na obyvatele (Evropa) a země SVE, 2010

Zdroj: FiBL-AMI Survey 2012

GRAF 8 10 zemí s největším trhem biopotravin (Evropa) a země SVE, 2010

Zdroj: FiBL-AMI Survey 2012

domácích biopotravin na trhu brání nefungující odbyt bioproduktů, jehož slabinou je zejména marketing a distribuční síť. Dále pak nedostatečně rozvinutý zpracovatelský sektor pro bioprodukty, kdy mnohé komodity vyprodukované v EZ končí na konvenčním trhu.

Nejvyšší spotřeba biopotravin existuje ve skandinávských a alpských zemích. V roce 2010 byl největší podíl biopotravin na celkové spotřebě potravin a nápojů dosažen v Dánsku (7,2 %), Rakousku (6,0 %) a Švýcarsku (5,2 %). Švýcarsko má také nejvyšší roční spotřebu biopotravin na obyvatele ve výši 153 EUR, následuje Dánsko (142), Lucembursko (127) a Rakousko (118) (Graf 7). Naopak spotřebitelé z jižní, střední a východní Evropy za biopotravinu

utrácí nejméně. Průměrná roční spotřeba na obyvatele v ČR v roce 2010 činila cca 7 EUR, v Maďarsku 3 EUR, Polsku a Slovensku mezi 1 až 2 EUR.

Největší trh biopotravin v rámci Evropy má Německo (6 mld. EUR). Spolu s Francií, Velkou Británií, Itálií a Švýcarskem tvoří více jak 70 % celkového evropského obratu za biopotravinu. Naopak trh biopotravin ve střední a východní Evropě (SVE) je malý, bioprodukty jsou převážně exportovány a dováženy jsou hotové biopotravinu ze západní Evropy. V rámci zemí SVE jsou za nejvíce rozvinuté trhy biopotravin považovány trhy v ČR, Polsku a Maďarsku, kde je předpokládán velký potenciál růstu.

6 Podpora ekologického zemědělství a výroby biopotravin

6.1 Vývoj státních podpor v EZ

První finanční prostředky na podporu vzniku ekologicky hospodařících podniků byly uvolněny již v letech 1990 až 1992. Výrazný rozvoj EZ nastal po roce 1998, především díky obnovení státní podpory, která byla až do roku 2003 poskytována na základě nařízení vlády, kterým se stanovily podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství.

V letech 2004 až 2006 byly podmínky státní podpory upraveny programovým dokumentem „Horizontální plán rozvoje venkova“ (HRDP), který byl zpracován již dle pravidel EU (nařízení Rady (ES) č. 1257/1999 o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu), čímž byla zajištěna finanční podpora ekozemědělců i po vstupu ČR do EU. Ekologické zemědělství bylo jedním z podporovaných titulů v rámci tzv. Agrienvironmentálních opatření (AEO) a podrobné podmínky poskytování dotací do EZ byly stanoveny v nařízení vlády č. 242/2004 Sb., o provádění AEO, ve znění pozdějších předpisů. V těchto letech mohli ekologičtí zemědělci také využívat zvýhodněné bodové bonifikace při žádostech o podporu z „Operačního programu Zemědělství“ (OP).

Od roku 2007 je podpora EZ zajišťována programovým dokumentem „Program rozvoje venkova 2007–2013“ (PRV) zpracovaným dle nařízení Rady (ES) č. 1698/2005 o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova, který nahradil „HRDP“ a „OP“. Titul „ekologické zemědělství“ je podporován opět v rámci AEO. Od roku 2007 mohou navíc subjekty registrované v EZ čerpat bodové zvýhodnění u dalších opatření v rámci Osy I a III PRV a mají tak mnohem vyšší šanci, že jejich projekt bude schválen a financován.

Nově mohli ekologičtí zemědělci čerpat finanční prostředky také z národních dotací (tj. dle tzv. Zásad, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotací na základě § 2 a § 2d zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství), kdy byl od roku 2009 rozšířen dotační titul „I.R. Podpora restrukturalizace ovocných sadů“ i na výsadbu ekologických ovocných sadů.

Od roku 2004 je rozvoj EZ podporován také prostřednictvím Akčního plánu pro EZ (AP). V současné době je implementován druhý AP na období 2011–2015.

6.2 Základní dotace

Podpora ekologických zemědělců je realizována v rámci Osy II PRV „Zlepšování životního prostředí a krajiny“ pod titulem „II.1.3.1.1. Ekologické zemědělství“, který společně s titulem pro integrovanou produkci spadá pod podopatření „II.1.3.1. Postupy šetrné k životnímu prostředí“ tzv. Agrienvironmentálních opatření. Aktuální podmínky poskytování dotací do EZ jsou stanoveny v nařízení vlády č. 79/2007 Sb., o provádění AEO, ve znění jeho novel.

V rámci tohoto titulu je ekologickým podnikatelům vyplácena náhrada za ekonomické ztráty vzniklé tímto systémem hospodaření. Platba je poskytována na plochu ekologicky obhospodařované půdy s diferenciací dle užití ploch (tj. pěstovaných kultur). Shodnou výši plateb obdrží ekozemědělci i na plochy v tzv. přechodném období.

Výše plateb je stanovena fixně v EUR na celé období let 2007–2013, a to následovně:

▪ Orná půda	155 EUR/ha
▪ Travní porosty – ekofarmy se souběhem	71 EUR/ha
▪ Travní porosty – ekofarmy bez souběhu	89 EUR/ha
▪ Trvalé kultury – intenzivní sady, vinice, chmelnice	849 EUR/ha
▪ Trvalé kultury – extenzivní sady	510 EUR/ha
▪ Zelenina a speciální byliny na orné půdě	564 EUR/ha

Vyšší platba na travní porosty platná pro ekozemědělce obhospodařující veškerou plochu v EZ byla nově zavedena v roce 2008. Od roku 2010 došlo také k rozdělení výše platby pro podporu sadů, kdy současná platba 849 EUR/ha je poskytována tzv. intenzivně obhospodařovaným sadům (tj. s minimálním počtem 200 ks/ha vyjmenovaných druhů stromů nebo 800 ks/ha vyjmenovaných druhů bobulovin). Nová nižší sazba 510 EUR/ha platí pro sady, které nesplňují výše uvedenou limitní podmínku hustoty výsadby.

Vzhledem k tomu, že jsou dotace vypláceny v Kč, liší se každoročně jejich výše v závislosti na uplatněném směnném kurzu. Konkrétně v roce 2011 poklesla meziročně výše plateb v důsledku vývoje směnného kurzu o 5 % a až o 9 % ve srovnání s rokem 2007 (viz Tab. 31).

Ze srovnání celkového vývoje výše plateb na hektar je patrné, že k největšímu nárůstu plateb došlo v souvislosti se vstupem ČR do EU, tj. s implementací HRDP v roce 2004. K dalšímu zvýšení plateb došlo opět při zavedení programového dokumentu PRV (2007–2013), a to poprvé výrazně u travních porostů (nárůst o 78 %) a dále nejvíce u trvalých kultur (nárůst o 91 %). Tento skokový nárůst je patrný i při srovnání průměrné platby na hektar (viz Tab. 31). K růstu průměrné platby na hektar v letech 2007 až 2010 pak došlo zejména v důsledku přechodu ekozemědělců z dobíhajících pětiletých závazků HRDP do nových opatření PRV s vyššími sazbami.

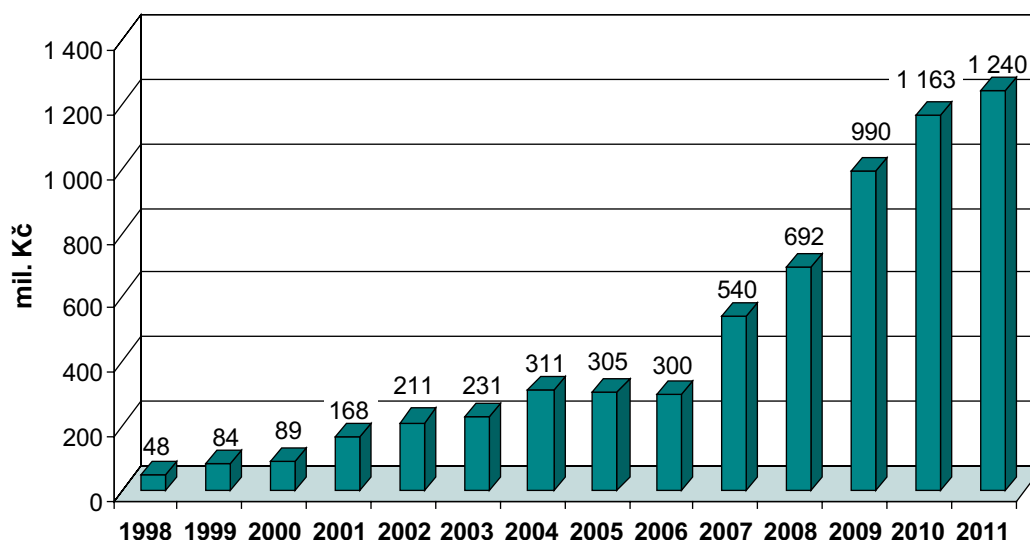
V roce 2011 bylo podáno přes 5 610 žádostí o podporu EZ na plochu 460 220 ha (tj. 95 % veškeré plochy zařazené v EZ). Zažádáno bylo o 1 239,7 mil. Kč, což představuje nárůst o 7 mil. Kč (tj. meziročně o 7 %), který byl způsoben zejména rozšířením ploch v EZ. Proti roku 2006 vzrostl

TAB. 31 Vývoj plateb na hektar plochy v EZ v letech 1998–2011

Užití půdy	1998	1999–2000	2001–2003	2004–2006	2007	2008	2009	2010	2011	Změna (%)		
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	IV/III	V/IV	IX/VIII
Orná půda	2 200	2 130	2 000	3 520	4 266	4 086	4 158	4 074	3 889	76	21	-5
Travní porosty	2 200	1 065	1 000	1 100	1 954	1 872	1 905	1 866	1 781	10	78	-5
Travní porosty (bez souběhu)	x	x	x	x	x	2 346	2 387	2 339	2 233	x	x	-5
Trvalé kultury (vínice, intenzivní sady a chmelnice)	2 200	3 195	3 500	12 235	23 369	22 383	22 774	22 316	21 300	250	91	-5
Trvalé kultury (extenzivní sady)	x	x	x	x	x	x	x	13 405	12 795	x	x	-5
Zelenina	2 200	2 130	3 500	11 050	15 524	14 869	15 129	14 825	14 150	216	40	-5
Speciální byliny	2 200	2 130	2 000	11 050	15 524	14 869	15 129	14 825	14 150	453	40	-5
Průměrná platba	2 000	1 245	1 080	1 340	1 970	2 260	2 710	2 750	2 695	24	47	-2
Celková podpora ¹⁾ (mil. Kč)	48,1	84,2	168,0/ 230,8	310,9/ 299,7	539,9	691,7	989,6	1 162,6	1 239,7	35	80	7

1) Celková podpora představuje od roku 2004 objem zažádaných namísto do té doby uváděných vyplacených finančních prostředků, které jsou vypláceny vždy v průběhu následujícího roku.
Pozn.: Platby po roce 2007 jsou přepočteny na Kč dle směnného kurzu platného pro přepočet sazeb v rámci AEO, a to 27,525 Kč/EUR (2007), 26,364 Kč/EUR (2008), 26,82 Kč/EUR (2009), 26,285 Kč/EUR (2010) a 25,088 Kč/EUR (2011).
Zdroj: MZe, SZIF; zpracoval ÚZEI

GRAF 20 Vývoj dotací v EZ (1998–2011)

Pozn.: Celková výše dotace představuje od roku 2004 objem zažádaných namísto do té doby uváděných vyplacených finančních prostředků, které jsou vypláceny vždy v průběhu následujícího roku.

Zdroj: MZe; zpracoval ÚZEI

objem dotací více jak čtyřnásobně a toto navýšení bylo způsobeno jak růstem výměry podporovaných ploch v EZ (o 102 %), tak také navýšením plateb v rámci PRV. V roce 2011 činila průměrná platba v EZ 2 695 Kč/ha a proti roku 2006 se více jak zdvojnásobila.

6.3 Opatření PRV

S ohledem na nízkou produkci biopotravin v ČR se ministerstvo zemědělství rozhodlo od roku 2007 zvýhodnit výrobce biopotravin a ekologické zemědělce při bodovém hodnocení podaných projektů u pěti vybraných opatření PRV: Zahájení činnosti mladých zemědělců (112), Modernizace zemědělských podniků (121), Přidávání hodnoty

zemědělským a potravinářským produktům (123), Diverzifikace činností nezemědělské povahy – záměr a) (311) a Podpora cestovního ruchu – záměr b) (313). Podmínky výběru projektů a poskytnutí bodového zvýhodnění jsou každoročně upravovány a jsou stanoveny v tzv. „Pravidlech, kterými se stanovují podmínky pro poskytnutí dotace na projekty PRV ČR na období 2007–2013“.

Podpora v rámci osy I PRV „Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví“

I.1.1 Modernizace zemědělských podniků

Podpora je zaměřena na investice, které zlepšují celkovou výkonnost zemědělského podniku za účelem zvýšení jeho konkurenceschopnosti a vztahuje se na činnosti související

s produkcí, zpracováním nebo uváděním vybraných produktů na trh.

V letech 2007 až 2010 platilo pro ekozemědělce zvýhodnění ve výši 27 bodů, pokud provozovali EZ na celé výměře zemědělské půdy, resp. 15 bodů, pokud bylo EZ alespoň na 50 % výměry obhospodařované půdy. Od roku 2011 jsou zvýhodněny pouze ekofarmy bez souběhu, a to 15 body při dodatečné podmínce minimální výměry 5 ha zemědělské půdy.

I.1.3 Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům

Dotace je zaměřena na podporu výkonnosti zpracovatelských podniků, na rozvoj nových odbytišť pro zemědělské produkty, podporu marketingu zemědělských výrobků, zlepšování kvality výrobků a podporu vývoje aplikace nových produktů, postupů a technologií.

V roce 2011 mohl výrobce biopotravin získat 10 bodů, pokud se zavázal, že po dobu 3 let po podání žádosti o proplacení dotace bude dosahovat jeho podíl příjmu z produkce biopotravin/biokrmiv na jeho celkových příjmech více než 75 % nebo více než 25 mil. Kč za produkci biopotravin/biokrmiv. Případně 5 bodů, pokud tento podíl bude v rozmezí 10–75 % anebo příjem za biopotraviny dosáhne od 10 do 25 mil. Kč. Dále musel žadatel nejpozději k žádosti o proplacení dotace předložit platné osvědčení na nějaký výrobek (biopotravinu/biokrmivo), který byl předmětem projektu.

Stejná pravidla platila i v letech 2010 a 2009, pouze bylo od roku 2010 sníženo bodové zvýhodnění na polovinu. Zpřísnění podmínek vzhledem k velkému zájmu o opatření proběhlo také již v roce 2009, kdy v letech 2007 a 2008 mohl obdržet výrobce biopotravin jednak 20 bodů navíc proti konvenčním žadatelům a dále zvýhodnění 15 bodů, resp. 7 bodů, pokud byl současně registrován jako ekozemědělec a obhospodařoval celou, resp. minimálně 50 % výměry půdy v EZ.

I.3.2 Zahájení činnosti mladých zemědělců

Dotace je zaměřena na investice v zemědělské výrobě. Je určena mladým začínajícím zemědělským podnikatelům a je vyplacena formou taxativní částky určené k zahájení a rozvoji podnikatelské činnosti a realizaci podnikatelského plánu.

Nově zaregistrovaný ekologický zemědělec neprovozuující současně jinou zemědělskou výrobu mohl v roce 2011 získat navíc 5 bodů, pokud provozoval EZ na celé výměře zemědělské půdy a splnil podmínku minimální výměry

5 ha orné půdy. V předchozích třech letech nebyla požadována minimální výměra a platilo zvýhodnění 15 bodů, pokud provozoval EZ na celé výměře zemědělské půdy, resp. 10 bodů, pokud provozoval ekologické zemědělství na minimálně 50 % výměry obhospodařované půdy. V roce 2007 bylo poskytováno při nezměněných podmínkách vyšší bodové zvýhodnění, a to 27 a 15 bodů.

Podpora v rámci osy III PRV, „Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova“

III.1.1 Diverzifikace činností nezemědělské povahy – záměr a)

Opatření je zaměřeno na realizaci jednotlivých aktivit ve venkovských oblastech v rámci diverzifikace činností zemědělských subjektů směrem k nezemědělským činnostem. Záměr a) je určen k zahájení a rozvoji aktivit zejména v oblasti výroby a zpracování včetně podpory tradičních řemesel.

Od roku 2011 jsou zvýhodněni pouze ekofarmy bez souběhu, a to 15 body při dodatečné podmínce minimální výměry 5 ha zemědělské půdy. V předchozích letech (2007–2010) byl ekozemědělec zvýhodněn 15 body, pokud provozoval EZ na celé výměře zemědělské půdy, resp. 10 body, pokud provozoval EZ na minimálně 50 % výměry obhospodařované půdy.

III.1.3 Podpora cestovního ruchu – záměr b)

Opatření je zaměřeno na rozvoj aktivit v rámci rozvoje venkovské ekonomiky směrem k činnostem v cestovním ruchu, zejména na využití potenciálu zemědělských farem v oblasti agroturistiky. V záměru b) je podporována zejména výstavba malokapacitních ubytovacích a stravovacích zařízení, půjčoven sportovního vybavení a objektů a ploch pro sportovní rekreační využití.

Od roku 2011 jsou zvýhodněny pouze ekofarmy bez souběhu, a to 15 body při dodatečné podmínce minimální výměry 5 ha zemědělské půdy. V předchozích letech (2007–2010) byl ekozemědělec zvýhodněn 15 body, pokud provozoval EZ na celé výměře zemědělské půdy, nebo 10

TAB. 32 Počet schválených projektů a požadovaná výše dotace u bodově zvýhodněných opatření PRV v roce 2011

Opatření PRV Osy I a III	Počet schválených žádostí	Požadovaná výše dotace (tis. Kč) ¹⁾	Z toho subjekty uplatňující bodové zvýhodnění za EZ	Požadovaná výše dotace	
			Počet schválených žádostí (abs.)	(%)	(tis. Kč)
I.1.1 Modernizace zemědělských podniků	286	1 088 475	99	34,6	237 299
I.1.1a Investice do budov, staveb a technologií pro živočišnou výrobu	257	978 402	88	34,2	210 493
I.1.1b Investice do budov, staveb a technologií pro rostlinnou výrobu	29	110 073	11	37,9	26 805
I.1.3 Přidávání hodnoty zeměd. a potravin. produktům	167	896 267	17	10,2	94 321
I.1.3.1 Přidávání hodnoty zeměd. a potravin. produktům	154	638 292	15	9,7	54 215
I.1.3.2 Spolupráce při vývoji nových produktů, postupů a technologií	13	257 975	2	15,4	40 106
I.3.2 Zahájení činnosti mladých zemědělců	183	201 895	61	33,3	67 695
III.1.1 Diverzifikace činností nezemědělské povahy – záměr a)	102	326 317	36	35,3	108 520
III.1.3 Podpora cestovního ruchu – záměr b)	86	380 811	64	74,4	270 295
Celkem	824	2 893 765	277	33,6	778 129

1) Požadovaná výše dotace je chápána jako výše požadovaných finančních prostředků po státu (tj. jen část z celkové investice, protože dotace kryje jen určité % vynaložených nákladů). V tabulce se neptáme na skutečně vyplacené finanční prostředky, protože k jejich čerpání dochází po realizaci investice a v různých dobách.
Zdroj: MZe a SZIF; zpracoval ÚZEI

body, pokud provozoval EZ na minimálně 50 % výměry obhospodařované půdy. Přičemž v roce 2010 bylo toto zvýhodnění sníženo na 10 a 5 bodů.

V rámci těchto pěti opatření byla v roce 2011 třetina schválených žádostí podána subjekty registrovanými v EZ (45 % v roce 2010), a to s požadavkem o dotaci ve výši 778 mil. Kč (27 % všech dotací; 1,149 mld. Kč a 28 % v roce 2010). K nejčastěji využívanému opatření (tj. nejvyšší počet žádostí) patří od roku 2010 opatření „Modernizace zemědělských podniků“. Z pohledu zastoupení EZ patřilo k nejvíce využívanému opatření v roce 2011 nově opatření „Podpora cestovního ruchu – záměr b)“, kdy podíl podpořených projektů podaných ekozemědělci stejně jako podíl na celkové výši dotací přesáhl 70 %. Toto opatření nahradilo opatření „Zahájení činnosti mladých zemědělců“, u kterého byl podíl žádostí ze sektoru EZ nejvyšší v letech 2009 a 2010. V letech 2007 a 2008 bylo naopak nejvyšší zastoupení u opatření „Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům“.

6.4 Národní dotace

Další podporu mohou ekologičtí zemědělci čerpat také z národních dotací (tj. dle tzv. Zásad, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotací na základě § 2 a § 2d zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství). Např. v letech 2009 a 2010 byl dostupný dotační program „I.R. Podpora restrukturalizace ovocných sadů“ podporující výsadbu ekologických ovocných sadů, dříve určený jen pro pěstitele v systému integrované produkce. V roce 2010 byla v rámci tohoto titulu podpořena výsadba ekologických sadů s vyplacenou dotací ve výši 12,6 mil. Kč.

Od roku 2010 je v rámci opatření „10.E. Podpora technologických platform v působnosti rezortu MZe“ poskytována podpora České technologické platformě pro ekologické zemědělství (ČTPEZ). Účelem dotace je podpora činnosti technologické platformy zaměřená na posílení funkčnosti,

budování vnitřní struktury, personálního zajištění a zapojení do národních i evropských struktur. Informační a propagační činnost sloužící k propagaci cílů, aktivit a výsledků práce platformy, včetně zajištění přenosu informací mezi vědou, výzkumem a zemědělskou a podnikatelskou praxí z oblasti ekologického zemědělství a produkce. Celková výše podpory v roce 2011 činila 750 tis. Kč.

6.5 Státní podpora činnosti NNO v sektoru ekologického zemědělství

Celková podpora MZe na činnost nevládních neziskových organizací v sektoru EZ byla v roce 2011 stanovena na 1 170 tis. Kč. Proti roku 2010 (1 300 tis. Kč) došlo ke snížení celkové finanční podpory o 10 % a zároveň je nově podporována organizace Camphill České Kopisty.

6.6 Akční plán ČR pro rozvoj EZ

Druhý „Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství v letech 2011–2015“ byl přijat vládou ČR dne 14. 12. 2010. Akční plán (AP) navazuje na první „Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství do roku 2010“ schválený vládou v březnu 2004 a představuje důležitý strategický dokument shrnující prioritní oblasti a cíle dalšího rozvoje EZ v ČR do roku 2015.

Podobně jako první akční plán je i druhý plán strukturován do několika prioritních oblastí pro rozvoj EZ, kterými jsou:

- Trh s biopotravinami a důvěra spotřebitele,
- Poradenství, výzkum, šíření informací,
- Přínosy ekologického zemědělství pro životní prostředí a pohodu zvířat,
- Ekonomická udržitelnost ekologického zemědělství,
- Propagace a osvěta ekologického zemědělství a produkce biopotravin.

TAB. 33 Přehled státní podpory na činnost NNO

Hlavní oblast	Hlavní činnosti NNO	Příjemci podpory	Částka (Kč)
Udržitelný rozvoj, ochrana spotřebitele	Propagace bioproduktů a informování spotřebitelů	PRO–BIO LIGA	420 000,-
Ochrana životního prostředí, udržitelný rozvoj	Propagace ekologického zemědělství	PRO–BIO Svaz ekologických zemědělců	300 000,-
Ochrana životního prostředí, udržitelný rozvoj	Osvěta o ekologicky šetrných způsobech ochrany rostlin	Česká společnost rostlinolékařská	50 000,-
Ochrana životního prostředí, udržitelný rozvoj	Podpora využívání biomasy jako obnovitelného zdroje energie	CZ BIOM sdružení pro biomasu	180 000,-
Ochrana životního prostředí, udržitelný rozvoj	Informace o ekologickém zemědělství	Bioinstitut, o. p. s.	170 000,-
Ochrana životního prostředí, udržitelný rozvoj	Ekologické zemědělství jako součást sociální činnosti	Camphill České Kopisty	50 000,-

Nově má AP stanovenou vizi do roku 2020 a tři hlavní zastřešující cíle:

„Ekologické zemědělství bude plně rozvinutým odvětvím zemědělství se všemi odpovídajícími charakteristikami, jakými jsou stabilní trh, služby a státní politika podporující poskytování veřejných statků, včetně aspektů týkajících se životního prostředí a pohody zvířat.“

- Vybudování stabilního, dlouhodobě prosperujícího a konkurenceschopného trhu s bioprodukcí, vyráběnou efektivně a zároveň podle principů EZ, s ohledem na pohodu zvířat, životní prostředí a šetrné zpracovatelské metody,
- Vytvoření takové infrastruktury, která bude umožňovat kontinuální a dlouhodobě udržitelný rozvoj a zároveň bude vytvářet podmínky k tomu, aby mohla být bioprodukce významnou položkou českého EZ (významné zvýšení produkce českých biopotravin),
- Dosažení efektivního propojení prvovýroby a zpracovatelských aktivit zemědělského i nezemědělského charakteru v rámci celého EZ.

Na rozdíl od původního AP, kdy hlavním měřitelným cílem bylo dosažení podílu 10 % EZ na celkové výměře zemědělské půdy, si druhý AP stanovil následující kvantitativní cíle zaměřené navíc také na oblast trhu biopotravin:

- Dosáhnout podílu ekologického zemědělství 15 % z celkové plochy zemědělské půdy v ČR, dosáhnout podílu minimálně 20 % orné půdy z celkové výměry půdy v EZ,
- Dosáhnout 3 % podíl biopotravin na celkovém množství spotřebovaných potravin, zvýšit podíl českých biopotravin na 60 % na trhu s biopotravinami,
- Dosáhnout nárůst spotřeby biopotravin ročně minimálně o 20 %.

Institucí odpovědnou za realizaci druhého AP je MZe ČR. Pro koordinaci a praktickou realizaci AP byla v roce 2011 ustanovena Komise pro ekologické zemědělství, jejíž činnost je koordinována MZe a která je složena ze zástupců dotčených resortů, kontrolních organizací, nevládních organizací a ČTPEZ. Tato komise funguje jako poradní orgán MZe, má cca 10 členů a její hlavní náplní je koordinace dílčích aktivit nutných ke splnění stanovených cílů a úkolů akčního plánu. Komise funguje také jako kontrolní orgán plnění cílů akčního plánu.

Akční plán v ČR stejně jako evropský AP nemá k dispozici speciální rozpočet a za realizaci AP lze považovat veškeré aktivity směřující k rozvoji EZ financované z jiných opatření či programů. V roce 2011 se mimo hlavní podpory v rámci PRV jednalo zejména o dokončení dvou z celkových tří výzkumných projektů financovaných MZe v rámci speciálního programu „Ekologické zemědělství a biopotravin“. Tento program byl schválen Radou vlády pro udržitelný rozvoj v květnu 2007 a v rámci programu byly podpořeny v letech 2008–2011 částkou zhruba 22 mil. Kč tři projekty zaměřené na vzdělávání, poradenství a tvorbu metodik pro podporu odbytu biopotravin, na zavádění biopotravin do škol a na podporu odbytu biomedicína. Z tohoto programu byla financována taktéž první celonárodní propagační kampaň (2008–2010) zaměřená na základní osvětu a propagaci EZ s celkovým rozpočtem cca 25 mil. Kč, přičemž polovina nákladů byla hrazena z EU fondů.

Mimo program poskytlo v roce 2011 MZe odhadem dalších zhruba 5 mil. Kč na podporu EZ. Jedná se zejména o:

- podporu aktivit v rámci Plánu vzdělávání MZe (např. školení zaměstnanců kontrolních organizací, příspěvek na tisk ročenky EZ, tisk propagačních materiálů apod.),
- podporu aktivit v rámci Plánu propagace MZe (např. příspěvek od roku 2005 na organizaci kampaně „Září – Měsíc biopotravin“, podpora účasti na veletrzích (Biofach, Salima, Biostyl...), finanční příspěvek na pořádání konferencí (Bioakademie aj.),
- financování sběru povinných údajů o EZ pro Eurostat prováděný prostřednictvím ÚZEI,
- příspěvek nevládním organizacím a svazům na podporu propagace EZ (např. Bartákův hrnec pro nejlepšího ekozemědělce, Biopotravina roku, ochutnávka vín z biohroznů v Pavlově).

7 Právní úprava pro ekologické zemědělství, kontrola a certifikace

7.1 Aktuální stav a změny v roce 2011

Pravidla ekologického hospodaření jsou upravena národními i evropskými právními předpisy:

- Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, s komentářem
- Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 16/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o ekologickém zemědělství
- Nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/91
- Nařízení Komise (ES) č. 889/2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů
- Nařízení Komise (ES) č. 1235/2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 834/2007, pokud jde o opatření pro dovoz ekologických produktů ze třetích zemí

V roce 2011 proběhla novelizace národních i evropských právních předpisů. Následující přehled uvádí hlavní změny legislativy.

Novela zákona č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství

Dne 1. 1. 2012 nabyl účinnosti zákon č. 344/2011, kterým se mění dosavadní zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství. Novela byla přijata především na základě nové evropské legislativy ekologického zemědělství, kterým je nařízení Rady (ES) č. 834/2007 a prováděcí nařízení Komise (ES) č. 889/2008.

Hlavním smyslem novely bylo zjednodušit administrativu kolem registrace nových osob podnikajících v ekologickém zemědělství, včetně výrobců biopotravin a obchodníků s biopotravinami. Proto se již neplatí správní poplatek 1 000 Kč za podání žádosti o registraci a také byly zjednodušeny formuláře pro registraci. Místo dosavadních 5 formulářů je jednotný formulář pro všechny typy osob podnikajících v ekologickém zemědělství (zemědělci, výrobci, obchodníci, včelaři, dovozci biopotravin apod.).

Zákon také stanoví administrativní postup při vydávání výjimek z pravidel ekologického zemědělství. Výjimky už nemohou vydávat kontrolní organizace, proto je od roku 2010 vydává MZe a některé žádosti o vydání výjimek jsou nově zpoplatněny částkou 1 000 Kč. Pouze výjimku na použití neekologického osiva a sadby brambor vydává ÚKZÚZ, odbor osiva a sadby, a tato žádost není zpoplatněna. Dále není zpoplatněna žádost o výjimku v případě katastrofických událostí a žádost o zkrácení přechodného období.

V oblasti kontrolního systému se nově stanovuje lhůta, do kdy musí osoba podnikající v ekologickém zemědělství dokončit proces přechodu k jiné kontrolní organizaci,

pokud chce svoji kontrolní organizaci změnit. Pokud původní smlouva o kontrolní činnosti pozbude platnosti, musí osoba podnikající v ekologickém zemědělství (pokud má zájem dále pokračovat v podnikání v ekologickém zemědělství) do 30 dnů uzavřít smlouvu s jinou kontrolní organizací pověřenou MZe, jinak jí bude zrušena registrace. V oblasti správních řízení byly také přeformulovány skutkové podstaty porušení pravidel ekologického zemědělství tak, aby odpovídaly terminologii evropské legislativy.

Novela prováděcí vyhlášky č. 16/2006 Sb.

Dne 1. 4. 2012 nabyla účinnosti vyhláška č. 80/2012 Sb., kterou se provádí zákon č. 242/2000 Sb. Vyhláška je poměrně stručná, v příloze 1 je uveden vzor jednotného formuláře pro všechny osoby podnikající v ekologickém zemědělství. Vyhláška dále obsahuje zejména výčet hospodářských zvířat, která je možné chovat v ekologickém zemědělství, a aktualizovaná pravidla pro chov králíků v ekologickém zemědělství. Naopak byla vypuštěna pravidla ekologického chovu ryb, protože ta jsou obsahem nařízení Komise (ES) č. 710/2009 o ekoakvakultuře. Vyhláška dále obsahuje podobu národního loga, kterým se označují biopotraviny, a několik formálních ustanovení.

Pravidla pro zpracování biovína

Dne 8. března 2012 vyšlo nařízení Komise (EU) č. 203/2012, kterým se po několikaletém úsilí podařilo stanovit pravidla pro zpracování ekologicky vypěstovaných hroznů na biovíno. Přijetí nařízení umožnilo označování biovín podle stejných pravidel, kterými jsou označovány ostatní biopotraviny.

Pravidla pro produkci biovína zakazují používání následujících enologických postupů: částečné zahuštění chladem, odsíření fyzikálními metodami, ošetření elektrodialýzou k zajištění stabilizace vína proti vysrážení vinného kamene, částečná dealkoholizace vína, nebo ošetření katexem k zajištění stabilizace vína proti vysrážení vinného kamene.

Některé enologické postupy jsou omezeny následujícím způsobem: při tepelném ošetření nesmí teplota překročit

70 °C, při odstředování a filtraci s inertními pomocnými filtračními látkami nebo bez nich nesmí být velikost pórů menší než 0,2 µm.

Co se týče šíření biovín, vychází se z hodnot povolených pro konvenční vína, která jsou stanovena v příloze 1B nařízení (ES) č. 606/2009. U biovín s méně než 2 g/l zbytkového cukru je maximální povolená hranice pro šíření o 50 mg/l menší než u konvenčních vín, u ostatních biovín je to o 30 mg/l méně než u konvenčních vín.

V příloze nařízení jsou dále uvedeny produkty a látky povolené k užití nebo přidání do ekologických vín za účelem provzdušnění, filtrace, přikyselení nebo stabilizace vína.

Tato nová pravidla začala platit od 1. srpna 2012, to znamená, že je bude možné využít již pro sklizeň a produkci biovína roku 2012.

7.2 Kontrola a certifikace

Kontrolu osob podnikajících v ekologickém zemědělství zajišťovaly v roce 2011 stejně jako v předchozích letech 3 kontrolní organizace pověřené k této činnosti MZe:

- Kontrola ekologického zemědělství, o. p. s. (www.kez.cz)
- ABCERT AG (www.abcert.cz)
- Biokont CZ, s. r. o. (www.biokont.cz)

Všechny tři organizace jsou pro tuto činnost akreditovány podle normy ČSN EN 45011 u Českého institutu pro akreditaci.

TAB. 34 Přehled zjištění na kontrolách a přehled sankcí

	Počet
Kontroly celkem	5 037
z toho neohlášené	76
Upozornění, napomenutí	381
Odepření vydání certifikátu	66
Podnět na zahájení správního řízení	58
Počet zahájených správních řízení	24
Počet vydaných rozhodnutí ve správním řízení	24
z toho počet zastavených správních řízení	5
Počet odebraných vzorků	34

Osoby podnikající v ekologickém zemědělství byly alespoň jednou ročně zkontrolovány vybranou kontrolní organizací. Celkem bylo v roce 2011 provedeno 5 037 kontrol u všech osob podnikajících v ekologickém zemědělství, z toho bylo 76 kontrol neohlášených.

Nejčastějšími porušeními pravidel ekologického zemědělství bylo neúplné vedení evidence, použití konvenčního osiva bez platné výjimky, provedení zákroku na zvířatech bez platné výjimky nebo použití látek nepovolených pro ekologické zemědělství.

Také v roce 2011 prováděl kontroly na ekologických farmách Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský, a to formou úředních kontrol podle nařízení (ES) č. 882/2004 o úředních kontrolách potravin a krmiv.

8 Věda a výzkum EZ v ČR

8.1 Financování výzkumu v ČR

Dle usnesení vlády České republiky ze dne 22. září 2010 č. 675 bylo v roce 2011 vynaloženo 28 919 252 tis. Kč na výzkum a vývoj. Výzkumné projekty, věnující se problematice ekologického zemědělství, byly v roce 2011 podpořeny z finančních zdrojů ministerstva průmyslu a obchodu (MPO) a ministerstva zemědělství (MZe) (dle informací centrální evidence projektů CEP – <http://www.isvav.cz/prepareProjectForm.do>).

Z celkového objemu peněz určených na výzkum a vývoj v roce 2011 připadlo 3 848 106 tis. Kč (13,3 %) na MPO a 912 154 tis. Kč (2,8 %) na MZe.

8.2 Přehled projektů EZ ve VaV

Přehled projektů EZ realizovaných v průběhu roku 2011 ve VaV je uveden v Tab. 36. Projekty byly v Informačním systému VaV vyhledávány podle klíčových slov: ekologické zemědělství, organic agriculture, organic farming a organic growing.

TAB. 35 Přehled financování projektů VaV v roce 2011

Poskytovatel financí	Název výzkumného programu	Počet podpořených projektů*	Výše finančních prostředků (tis. Kč)	% podíl fin. prostředků vydaných na projekty EZ z celkové výše fin. prostředků na VaV daného ministerstva	% podíl fin. prostředků vydaných na projekty EZ z celkové výše fin. prostředků na VaV v ČR
MZe	QH – Program výzkumu v agrárním sektoru 2007–2012	8	9 901	1,219	0,034
	QI – Výzkum v agrárním sektoru (VAK)	6	16 639	2,049	0,058
MPO	FR–TIP (2009–2017)	2	7 306	0,190	0,025
celkem		16	33 846	3,458	0,117

* Uvedené údaje (počty podpořených projektů, % podíly finančních prostředků) se vztahují k výzkumným projektům věnujícím se oblasti EZ.

TAB. 36 Přehled projektů věnujících se (částečně nebo zcela) oblasti EZ dle uvedeného hlavního oboru projektu

Choroby, škůdci, plevele a ochrana rostlin

Název projektu	Rok zahájení řešení projektu	Rok ukončení řešení projektu	Státní podpora za rok 2011 (v tis. Kč)	Hlavní příjemce	Poskytovatel
Bezpečnost cereálních bioproduktů z pohledu výskytu alternariových a fusariových mykotoxinů	2011	2014	1 525	Výzkumný ústav potravinářský Praha, v. v. i.	MZe
Možnosti regulace širokolistých štřovíků v travních porostech v systému ekologického zemědělství	2007	2011	1 162	Výzkumný ústav rostlinné výroby, v. v. i.	MZe
Netoxická efektivní ekologická inaktivace hmyzích škůdců na principu řízených atmosfér ve skladovaných zrnech se zachováním jejich biokvality	2010	2013	4 227	Výzkumný ústav potravinářský Praha, v. v. i.	MZe
Zvýšení účinnosti integrované ochrany jaderovin proti komplexu škodlivých činitelů zaváděním biologických prostředků a podporou biodiverzity agroekosystémů sadů	2009	2011	2 046	Výzkumný ústav rostlinné výroby, v. v. i.	MZe

Chov hospodářských zvířat

Název projektu	Rok zahájení řešení projektu	Rok ukončení řešení projektu	Státní podpora za rok 2009 (v tis. Kč)	Hlavní příjemce	Poskytovatel
Kvalita a bezpečnost produktů genetických zdrojů prasat, drůbeže, králíků a nutrií v konvenčním a ekologickém chovu	2010	2014	3 114	Výzkumný ústav živočišné výroby, v. v. i.	MZe
Výzkumné aspekty zdokonalování kvality mléka z ekologických farem s cílem podpory kvalitní produkce biomléka a bezpečnosti finálních biovýrobků	2008	2011	636	MILCOM, a. s.	MZe

Pěstování rostlin, osevnické postupy

Název projektu	Rok zahájení řešení projektu	Rok ukončení řešení projektu	Státní podpora za rok 2009 (v tis. Kč)	Hlavní příjemce	Poskytovatel
Inovace technologie pěstování luskoviny – obilních směsek v ekologickém zemědělství a jejich vliv na vybrané charakteristiky půdy se zaměřením na koloběh dusíku	2008	2012	1 348	AGRITEC, výzkum, šlechtění a služby, s. r. o.	MZe
Pěstitelské systémy u máku se zaměřením na kvalitu a bezpečnost ekologické a integrované produkce.	2009	2011	1 459	Česká zemědělská univerzita v Praze	MZe
Produkce jahod v ekologických systémech pěstování	2008	2012	1 062	Výzkumný a šlechtitelský ústav ovocnářský Holovousy, s. r. o.	MZe
Přidobochranné pěstitelské systémy u brambor se zaměřením na kvalitní ekologickou produkci na orné půdě	2008	2012	718	Česká zemědělská univerzita v Praze	MZe
Specifikace procesu množení osiva jarních forem obilnin v ekologickém systému hospodaření	2009	2013	2 373	Výzkumný ústav rostlinné výroby, v. v. i.	MZe
Technologie pěstování brambor – nové postupy šetrné k životnímu prostředí	2010	2014	3 468	Výzkumný ústav bramborářský Havlíčkův Brod, s. r. o.	MZe
Využití jarních forem vybraných druhů pšenice v ekologickém zemědělství	2008	2012	1 407	Výzkumný ústav rostlinné výroby, v.v.i.	MZe
Vývoj aplikačních technologií strigolaktonů (STRGL) pro agrotechnické využití	2009	2012	5 763	Botanický ústav AV ČR, v. v. i.	MPO
Výzkum metod a technologických postupů zvyšujících výnos a kvalitu osiv vybraných druhů trav, jetelovin a meziplodin v ekologickém zemědělství	2010	2014	1 932	OSEVA vývoj a výzkum, s. r. o.	MZe

Potravinářství

Název projektu	Rok zahájení řešení projektu	Rok ukončení řešení projektu	Státní podpora za rok 2009 (v tis. Kč)	Hlavní příjemce	Poskytovatel
České biopivo	2011	2013	1 543	Chmelařský institut, s. r. o.	MPO

8.3 Organic Eprints – nová databáze českých publikací o ekologickém zemědělství

Organic Eprints (www.orgprints.org) je mezinárodní otevřená databáze informací o ekologickém zemědělství. Deně ji navštíví na pět tisíc uživatelů z celého světa.

Tato databáze začala také sloužit jako jedinečná databáze českých publikací souvisejících s ekologickým zemědělstvím. Do databáze bude postupně uložena většina českých dokumentů publikovaných v roce 2009 a později. Tato archivace je koordinována Českou technologickou platformou pro ekologické zemědělství.

V databázi jsou k dispozici kompletní dokumenty v elektronické podobě, bibliografické údaje, abstrakty a další metadata. Do databáze je možné ukládat nejrůznější druhy výstupů, od vědeckých článků, sborníků a posterů, reportů,

knih i jednotlivých kapitol, článků v časopisech, webových aplikací, až po informace o projektech.

Pro vkládání publikací se stačí pouze zaregistrovat. U českých publikací se doporučuje vždy přikládat anglický abstrakt a klíčová slova. Každý vklad do databáze je autorizován národním editorem, kterým je u nás Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství.

Cíle databáze:

- podpora komunikace,
- zlepšení přenosu výsledků výzkumu do praxe,
- dokumentace aktivity výzkumu.

9 Propagace ekologického zemědělství a biopotravin

Nekomerční propagaci EZ a biopotravin zajišťuje řada oborových a dalších nevládních organizací částečně díky pravidelné podpoře ze strany ministerstva zemědělství (viz kapitola 6.5) a také díky řadě dalších veřejných i soukromých zdrojů.

Mezi nejvýznamnější propagační aktivity pravidelně podporované ze zdrojů MZe patří Září – Měsíc biopotravin, Bartákův hrnec, tradiční Biojarmark, Dožínkové slavnosti v Praze a Bioakademie. Čeští výrobci biopotravin, zástupci oborových organizací a ministerstvo zemědělství jsou prezentováni na veletrhu Biofach a Biostyl. Každoročně MZe přispívá také k zajištění provozu nevládních organizací.

V roce 2011 se dokončovaly kampaně realizované jako veřejné zakázky ministerstva zemědělství: Bioškoly – distribuce biopotravin do školních zařízení a Biomléko, které mimo jiné přispívaly k širšímu povědomí o systému ekologického zemědělství a biopotravin.

Propagační aktivity NNO

Nevládní organizace nejčastěji propagují systém EZ v rámci propagace vlastních aktivit a projektů. Nejčastějšími nástroji propagace a osvěty ze strany NNO jsou vzdělávací a osvětové programy a akce pro laickou i odbornou veřejnost včetně škol a vydávání tištěných a elektronických publikací, včetně provozu webových stránek.

V roce 2011 nevládní organizace realizovaly především tradiční aktivity na podporu znalosti ekologického zemědělství a biopotravin. Patřily sem již výše zmiňované pravidelné akce pro odbornou i spotřebitelskou veřejnost,

jako například konference Bioakademie 2011, veletrh Biostyl 2011 či Biosummit 2011 a další, které spolupořádal Svaz PRO-BIO s dalšími organizacemi (v případě Biostylu a Biosummitu se jednalo o Felicius, o. p. s.). V roce 2011 mediální pozornost získala také soutěž Eko-bio-rodina společnosti Propolis s podporou MZe a také Bioslavnosti společnosti PRO-BIO Staré Město či Bidožínky společnosti Country Life.

Zájem veřejnosti o ekologické zemědělství podněcovaly též specificky zaměřené kampaně. Mezi ně patří tradiční kampaň Září – Měsíc biopotravin a ekologického zemědělství každoročně financovaná ministerstvem zemědělství, kterou v roce 2011 realizovala agentura Marco BBN.

Propagaci a osvětě se samozřejmě svými dílčími aktivitami věnovaly i další níže uvedené nevládní organizace.

10 Organizace a sdružení působící v sektoru EZ

Oborové organizace a sdružení

PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců

Svaz PRO-BIO je celostátní asociace ekozemědělců, zpracovatelů a prodejců biopotravin. Sdružuje také poradce, školy, spotřebitele a přátele ekologického zemědělství. V rámci své činnosti mimo jiné zajišťuje celou řadu osvětových aktivit a propagaci ekologického zemědělství. www.pro-bio.cz

Regionální centra

Při PRO-BIO Svazu funguje celkem 11 regionálních center, které členům poskytují poradenství a konzultace, organizují vzdělávací akce a semináře a podporují rozvoj ekologického zemědělství v daném regionu.

PRO-BIO LIGA

Spotřebitelská pobočka svazu PRO-BIO se sídlem v hlavním městě Praze je organizací s celorepublikovou působností, jejíž aktivity jsou zaměřeny na propagaci a osvětu biopotravin a systému ekologického zemědělství mezi spotřebitelskou veřejností. www.biospotrebitel.cz

Bioprodejny svazu PRO-BIO

Tato pobočka sdružuje specializované prodejny biopotravin v České republice, zajišťuje jejich vzdělávání a propagaci. Pro své členy realizuje aktivity na podporu prodeje a společnou propagaci v rámci Měsíce biopotravin.

Potravinářská komora ČR

Samostatná sekce pro biopotraviny sdružuje výrobce biopotravin organizované v Potravinářské komoře ČR.

www.foodnet.cz

Ekovín – Svaz integrované a ekologické produkce hroznů a vína, o. s.

Svaz sdružuje osoby zabývající se integrovanou a ekologickou produkcí hroznů vína, koordinuje jejich činnost a chrání jejich zájmy. Svaz se zabývá také vzdělávací a osvětovou činností v oblasti integrované a ekologické produkce vína. Je rozdělen do sekcí integrované a ekologické produkce.

www.ekovin.cz

Biosad

Občanské sdružení pro ekologickou produkci ovoce. Jeho posláním je podpora rozvoje ekologické produkce ovoce v České republice. Cílem je usnadnění komunikace mezi výzkumem a pěstiteli a podpora efektivního uplatňování výsledků výzkumu v praxi.

www.biosad.cz

Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství

ČTPEZ byla založena v souladu s iniciativou TP Organics a s iniciativou Evropské komise týkající se vytváření technologických platform. Platforma sdružuje 19 institucí, které pokrývají oblasti vědy, výzkumu a vzdělávání (výzkumné ústavy a univerzity), praxe (zemědělci a zpracovatelé) a osvěty a sdružování (svazy a sdružení). Cílem ČTPEZ je budovat a zajišťovat rozvoj znalostního systému v oblasti ekologického zemědělství a produkce biopotravin s důrazem na přenos poznatků ve všech klíčových oblastech sektoru.

www.ctpez.cz

Vzdělávací, výzkumné a poradenské organizace

Bioinstitut, o. p. s. – Institut pro ekologické zemědělství a udržitelný rozvoj krajiny

Organizace zaměřená na výzkum, vzdělávání a poradenství v oblasti EZ. Bioinstitut se zabývá především environmentálním aspektem ekozemědělství, provádí výzkum a popularizaci EZ v této oblasti. Pořádá osvětové a vzdělávací akce pro zemědělce i odbornou veřejnost, publikuje výsledky vlastního i zahraničního výzkumu, vydává praktické a metodické příručky pro zemědělce a zpracovatele.

www.bioinstitut.cz

EPOS – Spolek poradců v EZ

Sdružení poradců, výzkumných pracovníků, pedagogů a ostatních odborníků v EZ. Spolek zajišťuje informační poradenské služby, kurzy a semináře, vzdělávání poradců, publikační činnost, vydávání studií a propagaci EZ.

www.eposcr.eu

Další organizace působící v EZ

AREA viva

Nevládní organizace, která se zabývá především tématy podpory trvale udržitelných forem zemědělství, rozvoje venkova a propagace ekologického zemědělství v České republice. Mezi její hlavní aktivity patří vzdělávání na statcích.

www.areaviva.cz

Daphne ČR – Institut aplikované ekologie

Občanské sdružení, jehož cílem je přispívat k ochraně přírody a k šetrnému hospodaření v krajině prováděním odborného výzkumu, osvěty a poradenství v oblasti ekologie a zemědělství.

www.daphne.cz

Ekoncentrum PALETA

Občanské sdružení zaměřené na ekologickou výchovu je krajským koordinátorem EVVO Pardubického kraje a realizuje vzdělávací programy na nejrůznější témata včetně ekologického zemědělství.

www.paleta.cz

Ekologický institut Veronica

Ekologický institut Veronica se zabývá odbornou a vzdělávací činností v ochraně přírody a šetrném spotřebitelství v Brně. V rámci tohoto zaměření vzdělává spotřebitelskou veřejnost i v oblasti ekologického zemědělství a biopotravin, které jsou součástí programu Zelená domácnost a nakupování.

www.veronica.cz/bio

Envic sdružení

Síť environmentálních informačních center Plzeňského kraje v posledních letech aktivně vystupuje na podporu a propagaci biopotravin a ekologického zemědělství.

www.envic-sdruzeni.cz

Green Marketing

Agentura Green Marketing poskytuje podporu a poradenství v oblasti marketingu biopotravin, přírodních a etických produktů. Provádí marketingové poradenství, průzkumy trhu, monitoring cen, event marketing a mnoho dalšího.

www.greenmarketing.cz

Hnutí Duha

Jedna z největších environmentálních NNO v ČR v rámci svého programu Zemědělství aktivně prosazuje systém ekologického zemědělství a jeho nástroje, propojuje drobné ekozemědělce a jejich spolupráci se spotřebiteli, věnuje se problematice místních potravin.

www.hnutiduha.cz

Liga ekologických alternativ

Občanské sdružení usilující o trvale udržitelnou energetiku šetrnější k přírodě i k člověku a o udržitelné chování člověka v krajině. Mezi její aktivity patří také osvěta a propagace oblasti ekologického zemědělství. V roce 2011 se LEA prezentovala především spoluorganizací Pražského biojarmarku.

www.lea.ecn.cz

Nadace Partnerství

Jedna z největších nadací na podporu projektů týkajících se životního prostředí vypisuje své grantové programy na nejrůznější témata spojená se životním prostředím a udržitelným rozvojem. Nadace pravidelně vypisuje program „Biopotraviny do škol“, který je součástí programu Nadace Škola pro udržitelný život a má podpořit zavádění biopotravin do školních jídelniček a vzdělávání žáků o ekologickém zemědělství obecně.

www.nadacepartnerstvi.cz

ZERA – Zemědělská ekologická regionální agentura

Regionální agentura zabývající se vzdělávací, výzkumnou a koordinační činností při realizaci programů a opatření v rámci trvale udržitelného rozvoje venkova a využití krajiny zemědělcem. Při své činnosti pořádá především vzdělávací programy pro zemědělskou veřejnost a exkurze do zemědělských podniků pro veřejnost, včetně podniků ekologického zemědělství.

www.zeraagency.eu

11 Nové trendy – Komunitou podporované zemědělství v ČR

Jedná se o koncept rozvoje drobného zemědělství, který v řadě zemí již téměř 20 let pomáhá malým sedlákům překonávat existenční problémy, odolávat nepředvídatelným výkyvům globálních trhů a snižovat jejich závislost na veřejných zdrojích financování. Spotřebitelům na druhou stranu přináší kvalitní místní produkci zpravidla v biokvalitě a především úzký kontakt s hospodáři a znalost místa vzniku konzumovaných potravin. Neméně důležitá je také skutečnost, že jedním z jeho dopadů je i zmenšování propasti mezi městem a venkovem. Nejedná se o pouhou teorii, neboť tato idea má dnes v Evropě již reálnou aplikaci v podobě např. systému AMAP ve Francii, který sdružuje na 3 tisíce drobných, většinou ekologických, hospodářů a 200 tisíc spotřebitelů, kteří vzájemně sdílejí rizika a přínosy zemědělského hospodaření a společně pracují na zajištění potravinové suverenity a soběstačnosti své země. I v dalších zemích prochází KPZ bouřlivým rozvojem, například v Itálii, kde pod zkratkou GAS sdružuje na 900 hospodářství, nebo ve Velké Británii, kde po 5 letech od vzniku prvních iniciativ obrát tamních CSA systémů představuje již 0,2 % ze všech příjmů v zemědělství.

Komunitou podporované zemědělství stojí na ekologických (obvykle se jedná o ekologická hospodářství či farmy v konverzi), sociálních (obvykle komunita osob kolem statku představuje víc než skupinu spotřebitelů) a kulturních základech.

Prostá definice komunitou podporovaného zemědělství obvykle označuje partnerství mezi hospodáři a spotřebiteli v jehož rámci jsou rizika (neúroda) a přínosy (nadúroda) hospodaření sdíleny spravedlivěji než v supermarketu ovládaném systémem. Obě strany (spotřebitelé i sedláci) k tomuto systému přistupují s pochopením skutečnosti, že zemědělství není běžný typ podnikání, ale je to způsob zacházení s krajinou a lidským zdravím, který je závislý na proměnlivosti počasí apod. Právě proto se obě strany dohodnou na dodržení určitého závazku. „Spotřebitelé hospodářům zajišťují důstojné živobytí prostřednictvím spravedlivé ceny, často s předstihem na celou sezonu; to sedlákům pomáhá překlenout nejisté a nákladné období začátku sezony. Hospodáři zajišťují nejenom sezonní produkty, ale také zdravou rozmanitou krajinu, živý venkov a mnoho dalších méně zjevných přínosů“, uvádí se ve zprávě britské organizace Soil Association, která doplňuje, že „komunitou podporované zemědělství představuje nový ekonomický model, který je založen na demokratickém rozhodování, vzájemném sdílení rizik a přínosů, neziskovém základě a také nezávislosti na veřejných dotacích“.

Co je potravinová suverenity

Komunitou podporované zemědělství je součástí širšího hnutí potravinové suverenity, jehož prostřednictvím se na scénu našeho obstarávání potravin vrací solidarita, spolupráce a partnerství. Potravinová suverenity znamená

právo občanů, místních komunit a národních států ovlivňovat a určovat vlastní nezávislé politiky pro zemědělství, zaměstnanost a potravinářství, které odpovídají jejich jedinečným environmentálním, společenským, hospodářským a kulturním podmínkám. Zahrnuje skutečné právo na potraviny a produkci potravin, což znamená, že všichni lidé mají právo na bezpečné, nutričně bohaté a kulturně odpovídající potraviny, na zdroje potřebné pro produkci potravin a také na zajištění individuálního i společenského udržitelného živobytí. Potravinová suverenity znamená nadřazení práv lidí a společenství na potraviny a produkci potravin nad zájmy trhu.

V době čím dál vyšší individualizace a nedůvěry je potravinová suverenity jedním z trendů, který směřuje naopak k socializaci, vytváření odolných společenských vazeb založených na vzájemné důvěře, spravedlnosti, solidaritě a demokratických principech rozhodování.

Tuzemské kroky k potravinové suverinitě

V začátku se u nás tyto myšlenky setkávaly s velkou nedůvěrou. I přesto před třemi lety vznikla první komunita „Podporujeme svého sedláka“, kterou založila PRO-BIO LIGA společně s ekologickým pěstitel zeleniny Karlem Tachecím z Budyně nad Ohří. Dnes je v komunitě zapojeno na 60 rodin a kromě zeleniny sem dodávají další dva sedláci mléko, mléčné produkty a vejce. Systém funguje docela jednoduše: spotřebitelé si předplácejí své bedýnky předem a v jeden určený den v týdnu si chodí svůj podíl z produkce vyzvedávat na Toulcův dvůr v Praze. Sedláci nejvíce oceňují, že mají zajištěný pravidelný odběr po celou sezonu za dobrou cenu a zaplacenou předem. „Podílníci“ zase oceňují čerstvost, znalost původu potravin a také cenu bioprodukce, která je nižší než v obchodech.

Nějakou dobu se zdálo, že KPZ u nás bude jen záležitostí skupinky alternativních aktivistů z velkoměst, nicméně v poslední době vzniklo hned několik projektů a další se plánují. Podle všeho je to tím, že stále roste počet lidí, kterým nevyhovuje kvalita běžně dostupných potravin a také další okolnosti stávajícího způsobu jejich pořizování. Snad díky tomu lépe chápou, co KPZ přináší.

V současné době i ekologičtí sedláci mají zájem o přírodní cestu ke spotřebitelům, kteří jim mohou poskytnout dlouhodobou jistotu spravedlivé ceny a trvalého odbytu. Stávající české pokusy o vytvoření partnerství mezi sedlákem a spotřebitelem v Praze, Brně, Koprivnici a v jižních Čechách navazují na zahraniční zkušenosti a transformují je do naší reality každá vlastním originálním způsobem. V současné době tyto systémy zahrnují jen několik ekologických farem spojených s desítkami spotřebitelů, což je samozřejmě velmi okrajová záležitost, nicméně ve výše zmiňované Francii v roce 2001 systém AMAP sdružoval padesát spotřebitelů a dvě hospodářství a dnes představuje významného hráče na tamním trhu s potravinami.

Introduction

Dear readers,

Another year has passed and once again you hold in your hands an Organic Farming Yearbook. Organic farming and the production of organic goods is a field in which the Ministry of Agriculture, NGOs, farmers, retailers and consumers are all working towards development. At present the focus is primarily on quality and security of foodstuffs and the impact of their production on the environment. Year after year we have more and more opportunities to come in contact with organic farming. These may be farmers' markets and celebrations, organic festivals or various events within Organic Food Month. In 2011 the number of producers of organic foods and organic farmers again increased. There are currently 646 registered producers of organic foodstuffs and 3,920 organic farmers working a total of about 483,000 hectares, representing 11.4 % of total agricultural acreage. The acreage of organically farmed arable land is constantly increasing; at the end of 2011 it was 59,281 hectares, whereas it had been 54,937 hectares at the beginning of the year.

Organic farming is an integral part of Czech agrarian policy. Besides the production of organic foodstuffs it

contributes to the improvement of living conditions for farm animals, to the protection of the environment and the improvement of environmental biodiversity. The Ministry of Agriculture makes every effort to ensure that organic farmers and food producers have the best possible working conditions. They have constant support via the Rural Development Fund. The Ministry is also preparing strategic documents and one of the most important is the Action Plan for the Development of Organic Farming. Of all the data contained in the material I will select two figures: whereas at present organic foods make up about 1 % of the Czech food market, by 2015 this percentage should rise to 3 %. There is still a lot of work ahead of us, but this should lead to more fields managed under considerate methods, more livestock raised with the greatest attention to their needs and a greater range of organic foods for Czech consumers. We are now well on the way to this aim and I am sure we will manage to achieve it.

Petr Bendl
Minister of Agriculture

Content

Introduction	47
1 The present situation in organic farming (OF) in the Czech Republic	49
1.1 The development of organic farming	49
1.2 Pattern of land-use in organic farming	50
1.3 Size of establishment in organic farming	50
1.4 Development of organic farming in regions of the Czech Republic	51
1.5 Number of registered businesses in organic farming	55
2 Further information on organic farms	56
2.1 Organic and conventional farming in parallel on organic farms (year 2011)	56
2.2 Economic results on organic farms (year 2010)	56
2.3 Number of employees on organic farms (year 2010)	56
2.4 Direct sale of organic foods & products on organic farms (year 2010)	58
3 Pattern of production on organic farms	59
3.1 Plant production	59
3.2 Animal husbandry and production	63
3.3 Use of organic farm production (2010)	65
4 Organic food production	68
4.1 Number of organic food producers	68
4.2 Number of farm processors	70
5 Organic food trade	72
5.1 Price comparison	72
5.2 Demand for organic foods	73
5.3 Product range in traditional sales points	73
5.4 Organic food distribution	74
5.5 New distribution channels	75
5.6 International comparison	75
6 Support for organic farming and organic food production	77
6.1 Development of state support for OF	77
6.2 Basic subsidies	77
6.3 RDP measures	79
6.4 National subsidies	80
6.5 State support for NGO activities within OF	80
6.6 Czech Action Plan for OF development	80
7 Legal framework of organic farming, inspection and certification	82
7.1 Current situation and changes in 2011	82
7.2 Inspection and certification	83
8 OF Science and research in CZ	84
8.1 Financing research in CZ	84
8.2 Overview of OF projects in the field of R&D	84
8.3 Organic Eprints database – now for Czech publications on OF	85
9 Promotion of organic farming and organic foods	86
10 Organisations and associations active in the OF sector	87
11 New trends – Community-supported agriculture (CSA) in CZ	89

1 The present situation in organic farming (OF) in the Czech Republic

The aim of this part of the Yearbook is to present basic statistical data on the current situation state of organic farming in the Czech Republic (i.e. the number of organic farms and the pattern of the land resources in OF as at 31. 12. 2011 and also the pattern of cultivated crops, the number of livestock raised and the total organic production on Czech organic farms in the year 2011).

1.1 The development of organic farming

The total acreage of organically farmed land as at 31.12.2011 had increased to almost 500,000 hectares, which represents an 11.40 % share of total agricultural land in CZ (Tab. 1).

The increase in organically farmed land slowed in 2011 (increase of 7.7 %), which was evident in a decline in the share of land in the conversion period, from 27 % to 20 %.

Once again in 2011 there was a significant rise in the number of organic farmers (increase of 403) and by the end

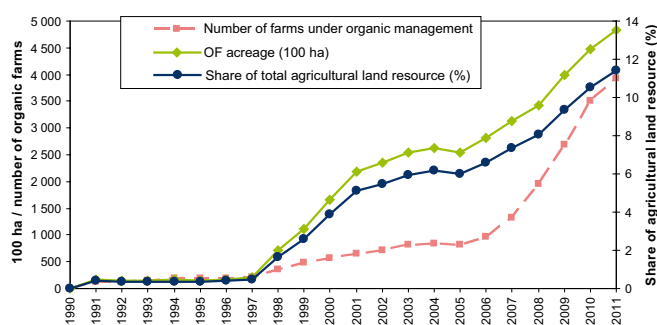
of the year almost 4,000 farms were working organically, which represents almost 13 % of registered agricultural businesses in CZ.¹

¹ An organic farmer can only be a person registered according to law no. 252/1997 Sb., on agriculture. Therefore the share of organic farms is determined according to only the number of registered agricultural establishments (i.e. establishments registered to companies and individuals as agricultural businesses complying with the conditions stated in the law on agriculture).

TAB. 1 Development in agricultural acreage and number of organic farms

Year	Number of organic farms	Acreage of farmland in OF (ha)	Percentage of total farmland	Year-on-year change in number of organic farms (%)	Year-on-year change in organic farmland (%)
1990	3	480	–	–	–
1991	132	17 507	0.41	–	–
1992	135	15 371	0.36	2.3	-12.2
1993	141	15 667	0.37	4.4	1.9
1994	187	15 818	0.37	32.6	1.0
1995	181	14 982	0.35	-3.2	-5.3
1996	182	17 022	0.40	0.6	13.6
1997	211	20 239	0.47	15.9	18.9
1998	348	71 621	1.67	64.9	253.9
1999	473	110 756	2.58	35.9	54.6
2000	563	165 699	3.86	19.0	49.6
2001	654	217 869	5.09	16.2	31.5
2002	721	235 136	5.50	10.2	7.9
2003	810	254 995	5.97	12.3	8.4
2004	836	263 299	6.16	3.2	3.3
2005	829	254 982	5.98	-0.8	-3.2
2006	963	281 535	6.61	16.2	10.4
2007	1 318	312 890	7.35	36.9	11.1
2008	1 946	341 632	8.04	47.6	9.2
2009	2 689	398 407	9.38	38.2	16.6
2010	3 517	448 202	10.55	30.8	12.5
2011	3 920	482 927	11.40	11.5	7.7

Source: MoA (data always as at 31.12. of given year); compiled by IAEI

GRAPH 1 Development in total acreage, number of organic farms and share of total agricultural land (1990–2011)

Source: MoA (data always as at 31.12. of given year)

The average size of organic farms fell to 123 ha in 2011 and has been falling steadily since 2001, when it peaked at 333 ha. This means that farms of smaller acreage are entering organic farming, and also that existing farms are being divided into smaller units. Despite this, it is still a fact that the average acreage of organic farms is greater than conventional farms (about 80 ha) and significantly greater than the EU-27 average (40 ha). The overall development of organic farming in CZ since 1990 is shown below (Graph 1).

The acreage of organically farmed land rose year-on-year by about 35,000 ha, of which almost 30,000 ha is grassland. There is a steady increase in arable land acreage, which amounts to almost 60,000 ha, indicating an increase of ca 5,000 ha, and the acreage of permanent cultures has also increased. The pattern of land-use in OF at the end of 2011 is shown in detail in Tab. 2.

1.2 Pattern of land-use in organic farming

In terms of land-use, grassland is the dominant form within OF, amounting to almost 400,000 ha in 2011 (Tab. 3). However, within the increase in total organic acreage since 2003, when the percentage share of grassland was at its highest (90.86 %), grassland acreage has not increased, and now represents about 82 % of total OF land (Tab. 4).

A positive aspect is the steady increase in arable land acreage as well as permanent cultures, which should lead to an increase in organic production and thus organic foodstuffs. The year-on-year increase in arable

TAB. 2 Development in pattern of land-use in organic farming as at 31. 12. 2011

Land	Acreage in Conversion Period (ha)	Acreage in OF (ha)	Total acreage (ha)
Total OF land	97 846.99	385 137.45	482 984.44
Total OF land (without ponds)	97 830.10	385 096.89	482 926.99
Permanent grassland	71 668.33	326 392.47	398 060.80
Arable land	20 920.39	38 360.53	59 280.92
Of which: arable land without vegetables and herbs	20 874.46	37 984.56	58 859.02
vegetables and herbs	45.93	375.97	421.90
Permanent cultures	3 923.49	3 505.23	7 428.72
Of which: orchards	3 395.28	3 057.76	6 453.04
vineyards	517.62	447.47	965.09
hop-fields	10.59	0.00	10.59
Other land	1 317.90	16 838.66	18 156.55
Ponds	16.89	40.56	57.45

Source: MoA (data always as at 31.12. of given year)

acreage in 2011 was 8 % (increase of 4,564 ha to a total of 59,281 ha) and its share of the overall pattern of OF land resources remained above the limit of 12 %. Since 2007 the acreage of permanent cultures has increased significantly, which is largely due to increased payment for this form of production, but also due to e.g. improved know-how on the cultivation of fruit and vines of organic quality. The year-on-year increase was 25 % (i.e. increase of 1,490 ha), of which vineyards increased by 20 % year-on-year, orchard acreage by 26 %, and hop-fields also increased by a similar amount.

1.3 Size of establishment in organic farming

The average size of organic farms peaked at 333 ha in 2001 and has been falling steadily since then, reaching an average of 123 ha in 2011. The most numerous category of organic farms comprises of businesses with an acreage of 10–50 ha (38.1 % of farms), which overtook the category of 100–500 ha farms in 2006 and increases its share every

TAB. 3 Development in the pattern of land resources in organic farming (1999–2011)

Land-use	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010 ³	2011
Arable land	13 776	15 295	19 164	19 536	19 637	19 694	20 766	23 479	29 505	35 178	44 906	54 717	59 281
Grassland	96 044	149 705	195 633	211 924	231 683	235 379	209 956	232 190	257 899	281 596	329 232	369 057	398 061
Permanent cultures (orchards, vineyards, hop-fields)	359	462	963	898	928	1 170	820	1 196	1 870	3 105	4 331	5 939	7 429
Other land	576	237	2 354	2 778	2 747	7 056	23 440	24 671	23 616	21 753	19 937 ²	18 054	18 157
Total acreage	110 755	165 699	218 114 ¹	235 136	254 995	263 299	254 982	281 536	312 890	341 632	398 406	447 767	482 927

1) Two different official figures exist for total acreage in OF in 2011, these are 218,114 ha and 217,869 ha.

2) In 2009 "Other land" also included areas of ponds (19,890 + 47 ha), in other years this figure only relates to other areas of agricultural land.

3) Two different figures exist for "Total acreage" in 2010 (448,202 ha and 447,767 ha); here we use IAEI data after clarification of official figures.

Source: MoA (data always as at 31.12. of given year)

within farms of 100 – 500 ha. This category overtook the previous leading category of 500 – 1,000 ha farms (26.2 %). For the first time in history there was a significant fall in the number of organic farms and their acreage in the category of up to 5 ha, which can be explained by the change in conditions for investment subsidy measures, where a newly introduced condition required a minimum of 5 ha of arable land as a precondition for application. The percentage of farms with an acreage of more than 500 ha has also been in steady decline (from almost 70 % in 2006 to 52 % in 2011). Despite this, it is still a fact that, in OF, large farms with mostly grassland are predominant. (Note: the largest organic enterprise in 2011 reached an acreage of 2,660 ha).

year. Compared to 2010 this category gained a further 249 farms and has consistently proven to be the category with the greatest absolute increase in the number of organic farms. In contrast, there has only been a slight increase in the number of organic farms with an acreage of over 1,000 ha (4 farms), of which the number of organic farms of more than 2,000 ha has stuck at 5 farms. Nonetheless, the Czech Republic is among the countries where the average size of organic farms is greater than the European average, which fluctuates around 40 ha.

If we look at the farm pattern in terms of acreage, then the largest area (31.8 % of total organic acreage) was

1.4 Development of organic farming in regions of the Czech Republic

If we look at the number of organic enterprises and their regional distribution, the main characteristic is their unequal distribution within CZ (Tab. 6). The main OF areas are traditionally the less favourable highland and upland areas, where roughly half of this land is now farmed organically.

TAB. 4 Comparison of the pattern of land resources in organic farming in the years 1999. 2003. 2005. 2008. 2010 and 2011

Land-use	1999		2003		2005		2008		2010		2011		Year-on-year change 2011/10 (%)
	(ha)	(%)	(ha)	(%)	(ha)	(%)	(ha)	(%)	(ha)	(%)	(ha)	(%)	
Arable land	13 776	12.44	19 637	7.70	20 766	8.14	35 178	10.30	54 717	12.22	59 281	12.28	8.34
Grassland	96 044	86.72	231 683	90.86	209 956	82.34	281 596	82.43	369 057	82.42	398 061	82.43	7.86
Permanent cultures (orchards, vineyards, hop-fields)	359	0.32	928	0.36	820	0.32	3 105	0.91	5 939	1.33	7 429	1.54	25.08
Other land	576	0.52	2 747	1.08	23 440	9.19	21 753	6.37	18 054	4.03	18 157	3.76	0.57
Total acreage	110 755	100.00	254 995	100.00	254 982	100.00	341 632	100.00	447 767	100.00	482 927	100.00	7.85

Source: MoA (data always as at 31. 12. of given year); compiled by IAEI

TAB. 5 Pattern of organic farm size in years 2010 and 2011

Organic farm size categories (ha)	2010				2011				Year-on-year difference 2011/10	
	number		acreage		number		acreage		number	acreage
	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(%)	(%)
0 to < 5	583	16.6	1 183	0.3	481	12.3	907	0.2	-17.5	-23.3
5 to < 10	359	10.2	2 606	0.6	469	12.0	3 319	0.7	30.6	27.3
10 to < 50	1 244	35.4	31 351	7.0	1 493	38.1	37 810	7.8	20.0	20.6
50 to < 100	449	12.8	31 715	7.1	523	13.3	36 993	7.7	16.5	16.6
100 to < 500	620	17.6	137 925	30.8	688	17.6	153 666	31.8	11.0	11.4
500 to < 1000	180	5.1	127 400	28.4	182	4.6	126 554	26.2	1.1	-0.7
1000 to < 2000	75	2.1	102 607	22.9	79	2.0	106 524	22.1	5.3	3.8
2000 and more	5	0.1	13 033	2.9	5	0.1	17 211	3.6	0.0	32.1
Total	3 515	100.0	447 821	100.0	3 920	100.0	482 984	100.0	11.5	7.9

Source: MoA (data always as at 31.12. of given year); compiled by IAEI

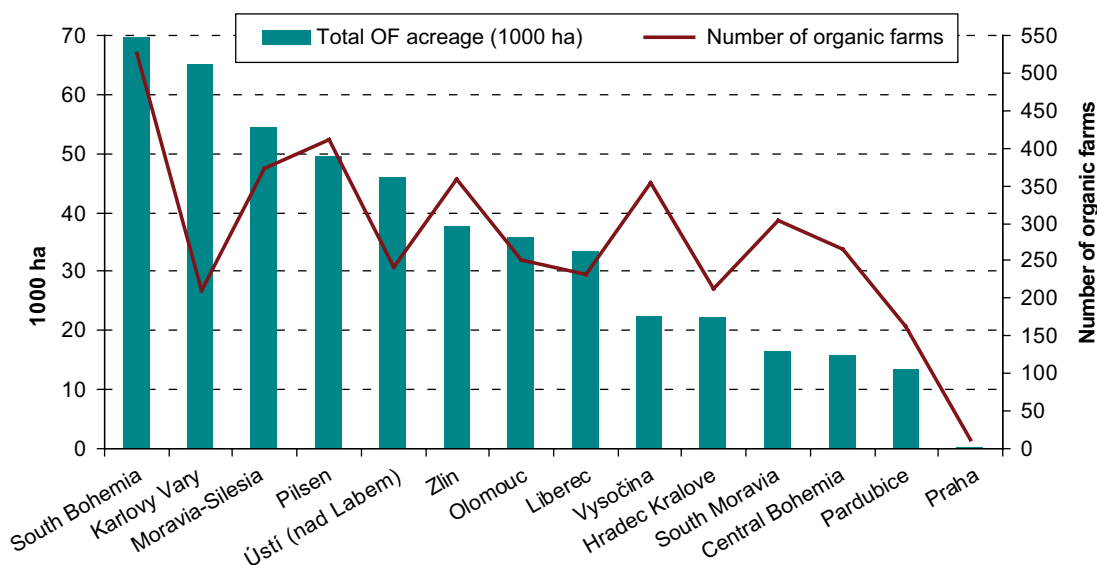
TAB. 6 Number of organic farms and acreage total OF land in CZ regions in 2011

Region ¹⁾	Number of organic farms	Total acreage of OF land ²⁾		Of which in conversion period		Average organic farm (ha)
		(ha)	(%)	(ha)	(%)	
South Bohemia	526	69 767.0	14.4	15 357.4	22.0	133
Karlovy Vary	211	65 226.6	13.5	4 590.9	7.0	309
Moravia Silesia	374	54 417.8	11.3	8 405.4	15.4	146
Pilsen	412	49 626.6	10.3	14 479.5	29.2	120
Ústí nad Labem	242	45 819.0	9.5	5 157.2	11.3	189
Zlín	359	37 696.8	7.8	4 562.0	12.1	105
Olomouc	252	36 052.0	7.5	8 228.2	22.8	143
Liberec	231	33 379.3	6.9	5 432.2	16.3	144
Vysočina	354	22 559.6	4.7	9 348.6	41.4	64
Hradec Králové	214	22 290.6	4.6	5 378.3	24.1	104
South Moravia	303	16 354.2	3.4	4 563.2	27.9	54
Central Bohemia	266	15 809.0	3.3	6 099.4	38.6	59
Pardubice	163	13 542.8	2.8	5 812.3	42.9	83
Prague	13	443.2	0.1	432.6	97.6	34
Total	3 920	482 984.4	100.0	97 847.0	20.3	123

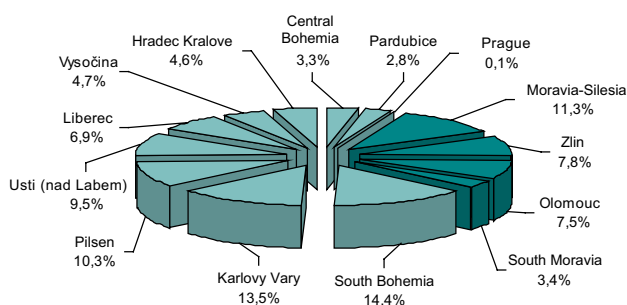
1) Regions are listed according to acreage of total OF land

2) Organically farmed land was attributed to individual regions according to the address of the organic farm production premises, not the headquarters, i.e. the actual location of farm work.

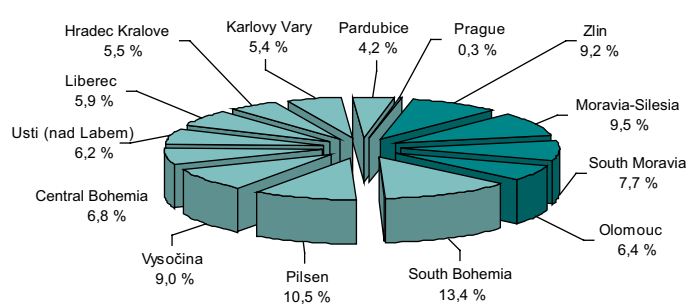
Source: MoA (data always as at 31.12. of given year); compiled by IAEI

GRAPH 2 Number of organic farms and acreage of total OF land in CZ regions in 2011

Source: MoA (data always as at 31.12. of given year); compiled by IAEI

GRAPH 3 Regional share of total OF land in 2011

Source: MoA (data always as at 31.12. of given year); compiled by IAEI

GRAPH 4 Regional share of total number of organic farms in 2011

Source: MoA (data always as at 31.12. of given year); compiled by IAEI

TAB. 7 OF land according to land-use compared to its total acreage in regions of CZ in 2011

Region ¹⁾	Total OF acreage (ha)	Of which acreage (ha):			CZ agricultural land (ha)	Share of OF land in total acreage of given category of land-use in CZ (%)			
		Arable land	Grassland	Permanent cultures		Total agricultural land	Arable land	Grassland	Permanent cultures
Karlovy Vary	65 202	4 664	56 017	32	124 061	52.56	8.62	84.44	5.15
Liberec	33 379	1 817	30 022	285	139 895	23.86	2.77	46.01	20.07
Moravia-Silesia	54 767	3 621	49 161	609	274 957	19.92	2.11	57.74	83.10
Zlín	37 695	4 902	30 369	936	193 936	19.44	3.98	53.53	22.95
Ústí nad Labem	45 819	2 658	40 430	562	275 682	16.62	1.46	55.97	4.46
South Bohemia	69 755	7 159	59 329	659	491 150	14.20	2.28	36.45	29.14
Pilsen	49 621	7 728	39 785	274	379 930	13.06	2.99	36.73	15.26
Olomouc	35 699	2 054	31 584	765	279 763	12.76	0.99	55.99	19.73
Hradec Králové	22 290	2 094	19 576	215	277 926	8.02	1.10	27.66	4.89
Vysočina	22 556	6 796	14 912	321	409 911	5.50	2.15	18.13	50.50
Pardubice	13 543	2 744	10 488	61	271 914	4.98	1.39	17.20	3.20
South Moravia	16 354	9 317	4 686	2 192	426 703	3.83	2.63	15.63	8.20
Central Bohemia	15 805	3 690	11 336	516	663 087	2.38	0.67	15.92	3.53
Prague	443	37	366	0	20 250	2.19	0.25	41.74	0.06
Total	482 927	59 281	398 061	7 429	4 229 165	11.42	1.98	40.24	9.73

*1) Regions are listed according to share of total OF land in total agricultural land in CZ.
Source: MoA. COSMC; compiled by IAEI*

The largest areas of organically farmed land are situated in the highland border regions of South Bohemia, Karlovy Vary, Moravia-Silesia, Pilsen and Ústí nad Labem (Graph 2). Nearly 60 % of organic farmland is located in these regions (Graph 3). This is also where we find the largest average size of organic farms (309 ha in Karlovy Vary region and 189 ha in Ústí nad Labem region). In contrast, a low concentration of organic farms can be found in Central Bohemia, South Moravia, Pardubice and Vysočina regions, where there are strong production areas on arable land. The aim for the future is to expand organic production into these areas and balance out the share of farmed arable land and grassland. An argument in favour of this trend, besides the production of a wider range and greater amount of organic produce, is the proven benefit of OF in relation to protection of the environment.

The long-running leader in terms of the number of organic farms is the South Bohemia region (526 organic farms), followed in 2011 by Pilsen region. Roughly a third of organic farmers operate in Moravia with the strongest representation in the Moravia-Silesia and Zlín regions (Graph 4).

In terms of development the highest year-on-year percentage increase in the number of organic farms occurred in three regions: Pardubice, Hradec Králové and Central Bohemia. These regions also saw the highest increase in OF acreage, along with the Pilsen and Vysočina regions. This is confirmed by a greater proportion of land in the conversion period.

The regions fall into a different order if we list them according to the share of total OF land in total agricultural land in CZ. In 2011 the national average of 11.4 % was exceeded in eight regions, while Karlovy Vary region was

well above it with 52.6 %. As in previous years this was followed by the Liberec, Moravia-Silesia, Zlín and Ústí nad Labem regions. In production areas the OF share varied from 2 to 6 %.

Within individual categories of land-use Karlovy Vary region again dominates, with over 8 % of OF arable land and almost 85 % organic grassland. Another four

TAB. 8 The number of registered businesses in OF as at 31. 12. 2010 and 2011

Type of organic business ¹⁾	Number of businesses/premises		Year-on-year change 2011/10	
	2010 ²⁾	2011	(abs.)	(%)
Organic farmer	3 500/3 515	3 904/3 920	404/405	11.5
Producer of organic foods	404/618	422/646	18/28	4.5
Distributor of organic products and organic foods	172/186	201/226	29/40	16.9
Feed producer	32/32	29/29	-3/-3	-9.4
Seed producer	21/21	26/27	5/6	23.8
Organic beekeeper	14/14	14/14	0/0	0.0
Of which:				
Importer of organic foods from 3 rd countries	44/44	53/53	9/9	20.5
Exporter of organic foods to 3 rd countries	10/10	9/9	-1/-1	-10.0
Farm processor	121/122	137/138	16/16	13.2

1) Number of registered businesses according to individual type of registration (one business may have various types of registration).

2) Figures slightly differ from official MoA statistics as they have been newly processed on the basis of statistics from inspection organisations.

Source: Inspection organisations (ABCERT, Biokont, KEZ); compiled by IAEI

TAB. 9 Development and pattern of registered businesses in OF in 2011

Registered businesses ¹⁾	Situation at end of 2010	Terminated registrations in 2011	New registrations in 2011	Situation at end of 2011
Exclusively organic farmer	3 360	199	581	3 742
Exclusively producer of organic foods	238	42	24	220
Exclusively distributor of organic foods	125	23	31	133
Exclusively producer of feed	21	4	1	18
Exclusively producer of seed	15	0	1	16
Exclusively beekeeper	6	3	2	5
MIX—registration in more than one category:				
Producer + organic farmer	118	12	34	140
Producer + distributor	32	8	21	45
Producer + feed/seed	4	0	0	4
Producer + beekeeper	1	1	0	0
Distributor + organic farmer	3	1	1	3
Distributor + feed/seed	3	0	5	8
Distributor + beekeeper	0	0	1	1
organic farmer + feed/seed	6	3	1	4
organic farmer + beekeeper	4	4	5	5
Producer + distributor + organic farmer	7	1	2	8
Producer + distributor + feed/seed	1	0	1	2
Producer + distributor + beekeeper	1	0	0	1
Producer + organic farmer + feed/seed	0	0	0	0
Producer + organic farmer + beekeeper	2	0	0	2
Total number of registered businesses	3 947	301	711	4 357

1) Stated numbers of registered businesses are regardless of branches.

Source: Inspection organisations (ABCERT, Biokont, KEZ) compiled by IAEI

regions–Moravia-Silesia, Olomouc, Ústí nad Labem and Zlín–have more than 50 % of permanent grassland under organic management (Tab. 7). The greatest share of OF permanent cultures in their total acreage is in Moravia-Silesia (83 %) and Vysočina (51 %). In terms of absolute figures the greatest acreage of OF grassland is in South Bohemia (59,329 ha), for arable land and permanent cultures the leading region is South Moravia (9,317 ha and 2,192 ha).

From a nationwide perspective the share of all OF land (i.e. including so called “other land”, but not ponds) in total agricultural land in CZ in 2011 was 11.4 % More than 40 % of permanent grassland (meadow and pasture) entered into OF along with almost 2 % of arable land and almost 10 % of permanent cultures (or ca 14 % orchards, 5 % vineyards and 0.1 % hop-fields). Land-use in OF therefore differs significantly from the pattern of total agricultural land-use in CZ.

1.5 Number of registered businesses in organic farming

At the end of 2011 there were 4,357 business people² involved in organic farming, which is 410 businesses more than in 2010 (increase of 10.4 %; in 2010 it was 26 %). During 2011 a total of 301 businesses ceased their activity, more specifically 239 businesses actually ceased their activity in OF (70 % were organic farmers) and the other 62 businesses only changed their registration (i.e. changed to a different category). New OF registrations were made by 649 businesses, most commonly in the category of organic farmer (87 % of new registrations) and a further 62 businesses changed their original registrations by entering a completely new category

² The total number of organic businesses with one or more active registrations.

(most commonly organic farmers changing to the category of producer/organic farmer, i.e. farm processors) (Tab. 9). If we include all branches (i.e. organic farms, work places of registered businesses) then there are more than 4,600 active branches in OF. The reason for the increase was primarily the inclusion of 197 premises of the BILLA s.r.o. retail chain.

The main category comprises of registered organic farmers. At the end of 2011 there were 3,920 registered organic farms (or 3,904 organic business people), of which 162 (roughly 4.2 %) were also registered in other categories, most commonly in the category of organic food producer (i.e. these were farm processors).

At the end of 2011, 422 businesses were registered as producers of organic foods (646 production sites). The 4.5 % growth in this group, compared to 404 producers in 2010 represents a slight increase compared to 2 % growth during 2010 (Tab. 8). The increase in the number of producers, however, is significantly lower than in previous years (14 % in 2009 and 82 % in 2008).

The most commonly processed organic products include processed meats and the production of meat products. Since 2010 production of bakery, confectionary and other flour-based products has been overtaken by milk processing, dairy products and processing fruit and vegetables. In recent years the number of registered wine producers has risen significantly, a total of 77 businesses in 2011.

During 2011 the number of distributors also increased, with 201 registered at the end of the year (226 premises), which represents a year-on-year increase of 21.5 % (or 16.9 %) and means a certain resurgence compared to 1 % increase in 2010. It should be noted that, on the organic food market, there are a great number of businesses involved in retail sale who, according to law on OF, do not have to be registered since 2006.³

³ Registration is not required for retailers who only sell organic foods to end consumers in consumer packaging.

2 Further information on organic farms

Besides basic data on OF as at 31.12. of the given year, statistical outputs on OF compiled by IAEI are also available. This includes information relating to the extent of organic and conventional system run in parallel on organic farms, their economic viability (info based on the stated economic result), their need for human labour (info based on the stated number of workers and the extent of direct sale on organic farms). This data is usually collected retrospectively and therefore relates to the year 2010.

2.1 Organic and conventional farming in parallel on organic farms (year 2011)

Of a total 4,024 respondents, 438 (10.9 %) organic farms stated that in 2011 they farmed both organically and conventionally. There was a similar proportion of both systems in the previous three years.

Of these 438 organic farms, 369 (84.2 %) ran their plant production (PP) under both systems in parallel, while in the majority of them (72 %, i.e. 267 organic farms) it was only PP that was run in parallel. Parallel animal husbandry (AH) was stated by 171 organic farms, of which 69 organic farms had parallel production in only AH. In other words, 102 organic farms (i.e. 23 %), the same as in 2010, had both conventional PP and AH. In terms of year-on-year change, there was an increase in the number of organic farms with parallel PP, while the number of organic farms with parallel AH decreased.

In 2011 organic farms had 110,000 ha farmland under conventional system (98,000 ha in 2010), this acreage consisting of 93 % arable land, 5 % permanent grassland and 2 % permanent cultures. Conventional animal husbandry on organic farms most frequently included cattle (89 organic farms) with a majority of dairy cows, pigs (33 organic farms) and horses (14 organic farms). Other categories such as sheep, goats, poultry or rabbits were less common.

In terms of region, most organic farms operating parallel systems are in the South Moravia and Vysočina regions where nearly a third of all parallel production farms are situated, farming half of farmland acreage conventionally

(i.e. 48 % of arable land, 65 % of permanent grassland and 66 % of permanent cultures). These two regions also have the highest number of animals bred conventionally on organic farms.

2.2 Economic results on organic farms (year 2010)

To evaluate the economic efficiency of organic farms, development in the share of profitable organic farms in the overall number of farms is monitored. All companies involved in the survey are asked about their economic results (ER) in the previous year, regardless of whether they farmed organically or conventionally.

Of a total 4,024 respondents, 85.6 % (3,446 businesses) were profitable in 2010, 9.0 % stated a loss and the remaining 5.4 % (216 businesses) did not answer the question, mostly because they did not exist in 2010 (new farmers). Compared to 2009 there was a slight increase in the number of loss-making businesses (6.7 % of all businesses). However, the result was better than in 2008 and 2007, when the share of businesses stating a loss was 19 %, and 11 % respectively.

If we focus on economic results of exclusively organic farms (i.e. excluding replies from farms registered after 2010), this leaves 3,436 organic farms, of which 90.7 % stated that their economic result was positive in 2010 (nearly identical to data from 2009 and 2008). 9.1 % of organic farms (313 businesses) declared a negative result.

The group of organic farms with a negative ER includes all sizes of farms (from 0.03 ha to 1653 ha) and also various types of organic farm. However, more detailed analysis shows that the majority of unprofitable organic farms are those focusing on permanent cultures in combination with production on arable land—18 % of these farms (or 22 % of organic fruit growers) stated a loss.

In terms of year-on-year difference the situation worsened in farms focusing on arable land or permanent grassland in combination with permanent cultures – the number of loss-making companies increased towards 20 %. The greatest share of loss-making companies (nearly 40 %) was in the group of organic farms with no farmland, but these were mainly businesses ending their organic registration. In comparison to 2009 the situation improved only on organic farms with permanent grassland where the share of loss-making businesses fell to 6 %.

2.3 Number of employees on organic farms (year 2010)

As with economic result, the number of employees on organic farms was surveyed retrospectively for 2010 for all respondents, but the evaluation only includes farms

TAB. 10 Number of workers on organic farms in 2009 and 2010

Number of workers on organic farms	2009		2010		Year-on-year change 2010/09
	Number	(%)	Number	(%)	
Full-time workers	6 683	73.7	8 682	73.3	29.9
of which family members	2 138	32.0	2 744	31.6	28.3
Part-time workers	892	9.8	1 183	10.0	32.6
of which family members	587	65.8	870	73.5	48.2
Temporary and casual workers	1 491	16.4	1 973	16.7	32.3
of which family members	208	14.0	317	16.1	52.4
Total workers	9 066	100.0	11 838	100.0	30.6
of which family members	2 933	32.4	3 931	33.2	34.0
Conversion to AWU ¹⁾	7 209	x	9 331	x	29.4
Number of farms	2 544	x	3 431	x	34.9
AWU / organic farm	2.83	x	2.72	x	-4.0
AWU / 100 ha of farmland	1.81	x	2.08	x	15.1
100 ha of farmland/ AWU	55	x	48	x	-13.1

1) AWU = Annual Work Unit = number of workers interpreted as full-time positions
Source: IAEI Statistical survey on organic farms 2010 and 2011

which were already under the OF system in 2010 (i.e. 3,436 businesses).

In 2010 a total of 11,838 people (almost 31 % more than in 2009) worked on organic farms (irrespective of the number of working hours): 73 % worked full-time, 10 % part-time and 17 % were seasonal workers. One third of the total number of workers were family members (3,931 people) of which 70 % worked full-time and 22 % part-time. (Tab. 10)

This pattern is almost identical to that of 2009. The only year-on-year difference was an increase (from 66 % to 74 %) in the proportion of family members in the category of part-time workers, which was due to a more rapid increase in the number of family members employed (an increase of 34 % compared to employees in total) and due to their employment as part-time workers. In terms of region the highest year-on-year increase in the number of workers was recorded in the Vysočina, Central-Bohemia and South-Bohemia regions.

In 2010 there were a total of 9,331 workers (interpreted as full-time positions⁴ which is an increase of 29 % compared to 7,209 workers in 2009. As the number of organic farms grew slightly faster than the number of Annual Work Units

4 The annual working time fund, amounting to 1,800 working hours, was used for the conversion to full positions (AWU).

(AWU) within OF (farms by 35 %, AWU by 29 %), the average number of workers per farm decreased slightly from the original 2.83 to 2.72 AWU. In the Czech Republic generally there are about 4.76 workers per agricultural enterprise (according to AGC 2010). An average number of workers per organic farm higher than 3 AWU was reached in only four regions: South Moravia, Karlovarský, Vysočina and Moravia-Silesia (from 3.04 to 4.10 AWU per farm).

TAB. 11 Number of organic farms selling organic foods & products on the farm (2008–2010)

Group	2008		2009		2010		Year-on-year change (%)
	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)	
All organic farms surveyed	2 739	100.0	3 560	100.0	4 024	100.0	13.0
Organic farms approved to sell organic quality	930	34.0	1 409	39.6	2 027	50.4	43.9
Organic farms actually selling organic quality on farm	136	14.6*	80	5.7*	107	5.3*	33.8

* relative share of the number of farms already approved to sell certified organic products
Source: IAEI Statistical survey of 2009, 2010 and 2011

In terms of employment, organic farming is also weaker in a comparison of the number of workers per 100 ha of agricultural land: 2.08 in OF compared to 3.12 (according to AGC 2010) in agriculture in general. In other words, in 2010 there were 48 ha of agricultural land per worker within OF, while in general agriculture there were only 32 ha. However, the long-term view shows an increasing employment rate in OF which is due to an annual increase in the number of workers per 100 ha of agricultural land: from 1.32 AWU in 2007 to 2.08 AWU in 2010.

The lower number of workers per 100 ha of agricultural land in OF corresponds with the pattern of land resources as OF is dominated by large farms with mostly permanent grassland. The number of workers decreases proportionally with the increase in acreage on organic farms (e.g. on farms with acreage up to 100 ha the rate is 18 ha per worker, on farms with acreage between 100 and 500 ha it is 55 ha per worker and on acreage over 500 ha the rate is more than 70 ha per worker). A similar effect is due to the type of culture: organic farms with prevailing permanent grassland require the least workers (1.8 AWU per 100 ha of farmland; i.e. approximately 56 ha per worker), while in the case of arable land the average is 15 ha per worker (6.7 AWU/100 ha of farmland) and in permanent cultures even 2.5 ha per worker (40 AWU/100 ha of farmland). Another reason for the need for fewer workers in OF is the lower number of animals bred on organic farms.

2.4 Direct sale of organic foods & products on organic farms (year 2010)

Direct sale from organic farms especially includes farm sale without a shop or in the farmer's own shop, sale within agrotourism provided on farms, sale of organic products at markets or via e-mail-orders, delivery services or via internet.

Of a total number of 2,027 organic farms which could sell certificated produce in 2010, only 107 farms stated that they sold produce directly on the premises (i.e. less than 6 % of farms, similar to 2009; see Tab. 11). This share is probably higher, as it does not include organic farmers who, despite having farm sale, sell their products without a certificate as ordinary conventional products.

The compiled data shows that in 2010 organic foods and products for approximately 30,000,000 CZK were sold

TAB. 12 Share of direct sale in the farm's total turnover (2008–2010)

Year	Share of direct sale in the farm's total turnover:		
	<10 %	10–50 %	51 and more %
2008	53 % farms	31 % farms	16 % farms
2009	25 % farms	51 % farms	24 % farms
2010	40 % farms	34 % farms	26 % farms

Source: IAEI Statistical survey of 2009, 2010 and 2011

directly on organic farms (including, besides processed food, also fresh products such as fruit, potatoes, vegetables, eggs, and animals for slaughter sold to final consumers). Nearly 70 % of total Czech turnover from direct organic sale was attributed to the 11 organic farms with the highest turnover from direct sale (over 500,000 CZK). In contrast, almost half (43 %) of organic farms selling their goods directly stated that in 2010 their organic food and product sales amounted to less than 50,000 CZK and their share of total turnover was a mere 3.0 %.

After some improvement in 2009 (when $\frac{3}{4}$ of organic farms evaluated the benefit of direct sale to be over 10 % of their total turnover), the significance of direct sale measured by its share of total turnover of organic farms decreased slightly. There are more farms where direct sale is not an important contribution to the farm's economics (40 % of farms evaluated direct sale under 10 % of their total turnover). On the other hand there was again a moderate increase in the number of farms specialising in direct sale (26 % of organic farms with direct sale over 50 % of their total turnover; see Tab. 12).

In terms of organic foods and products sold the pattern of direct farm sales remains balanced (as it was in 2009): about half of organic farms specialise in animal product sale and half focus on plant production. Approximately 10 % of organic farms offer both types of product. Among animal products, apart from the sale of live animals (mostly lambs), this mainly relates to meat sale (beef), milk (12 organic farms) dairy products (goat's and sheep's cheese; 18 organic farms) and eggs (7 farms). In plant production the sale of vegetables is dominant (29 organic farms; mostly carrots and onions) fruit (15 organic farms, especially apples and also processed fruit) and potatoes (23 organic farms). Three farms offered the same goods—herbs and wine made from organic grapes. In the commodity of wine a significant increase in sales can be expected in the forthcoming years due to a massive increase in the number of vineyards converting to organic farming.

3 Pattern of production on organic farms

Data on plant and livestock production on organic farms has been collected by IAEI in cooperation with inspection bodies since 2007, under the authority of the MoA. Detailed data is collected throughout the year; it therefore differs from the basic data presenting the situation in organic farming as at 31.12. 2011.

3.1 Plant production

According to a detailed survey, a total of 460,498 ha of land was farmed organically, of which 12.8 % was arable land (i.e. 58,760 ha, of which 38 % is under conversion), 85.7 % permanent grassland (i.e. 394,441 ha, of which about 20 % is under conversion) and the remaining 1.6 % were permanent cultures (i.e. 7,298 ha, of which 54 % is under conversion) (Tab. 13)

TAB. 13 Pattern. production and crop yield on organic farms in 2011

Crop	Number of organic farms ¹⁾	In conversion period (ha)	Under OF system (ha)	Total (ha)	Organic produce (t)	Organic yield (t/ha)
Arable land total	851	22 539.32	36 220.51	58 759.83	112 759.18	n. a.
Grain cereals (including seed) – total	452	6 765.30	17 616.31	24 381.61	49 404.56	2.80
Of which: Common wheat	198	2 851.09	4 555.07	7 406.16	13 824.71	3.04
Spelt wheat	63	108.07	2 050.29	2 158.36	5 637.60	2.75
Rye	60	137.25	1 289.71	1 426.96	4 006.86	3.11
Barley	133	1 130.11	2 194.06	3 324.17	5 770.64	2.63
Oats	263	1 300.50	3 573.05	4 873.55	8 635.99	2.42
Triticale	106	856.87	2 217.84	3 074.71	6 706.51	3.02
Grain maize	10	224.87	514.37	739.24	2 610.20	5.07
Buckwheat	41	65.98	816.42	882.40	1 309.45	1.60
Grain legumes – total	70	524.13	1 320.88	1 845.01	2 630.18	1.99
Of which: Peas	31	268.92	325.03	593.95	734.11	2.26
Fava beans	7	0.00	233.00	233.00	544.00	2.33
Lupines	13	11.96	135.78	147.74	220.30	1.62
Soya beans	8	69.75	427.26	497.01	827.50	1.94
Field peas	12	135.85	120.42	256.27	148.87	1.24
Root crops – total	175	70.69	217.89	288.58	3 816.92	17.52
Of which: Potatoes	172	67.82	212.90	280.72	3 722.81	17.49
Technical crops – total	85	2 486.37	1 758.21	4 244.58	1 211.02	0.69
Oil crops	36	1 461.53	857.78	2 319.31	594.15	0.69
Of which: Sunflower	4	23.17	90.30	113.47	158.10	1.75
Rape& turnip rape	0	773.22	0.00	773.22	0.00	n.a.
Poppy seed	7	9.00	0.77	9.77	0.46	0.60
Mustard	15	475.99	235.44	711.43	198.79	0.84
Other oil crops	11	180.15	489.75	669.90	160.80	0.33
Fibre crops	0	0.00	0.00	0.00	0.00	n.a.
MASP	47	629.46	819.54	1 449.00	538.32	0.66

Crop	Number of organic farms ¹⁾	In conversion period (ha)	Under OF system (ha)	Total (ha)	Organic produce (t)	Organic yield (t/ha)
Fresh vegetables incl. strawberries	99	77.26	667.02	744.28	2 258.31	3.39
Brassicas	39	0.84	6.38	7.22	49.62	7.78
Of which: Cauliflower and Broccoli	17	0.10	1.60	1.70	6.98	4.36
Cole	12	0.00	0.83	0.83	3.81	4.59
Cabbage	33	0.71	2.86	3.57	33.61	11.75
Leafy/stem vegetables	45	0.57	13.94	14.51	26.81	1.92
Of which: Leek	18	0.00	1.29	1.29	2.18	1.69
Lettuce	30	0.56	2.27	2.83	8.08	3.56
Spinach	18	0.00	1.07	1.07	2.38	2.22
Other leafy vegetables	21	0.01	9.31	9.32	14.17	8.52
Fruit vegetables	63	56.72	564.62	621.34	806.08	1.43
Of which: Tomato	28	0.37	1.66	2.03	7.41	4.46
Pepper	22	0.05	1.43	1.48	4.93	3.45
Cucumber	28	1.70	2.58	4.28	13.32	5.16
Pumpkin	49	38.66	555.30	593.96	771.18	1.39
Root and tuber vegetables	74	8.15	75.13	83.28	1 359.95	18.10
Of which: Carrots	54	0.97	52.85	53.82	1 246.20	23.58
Parsley	30	0.45	1.88	2.33	5.05	2.69
Garlic	41	0.72	2.64	3.36	6.75	2.56
Onion and shallot	50	5.53	11.13	16.66	81.20	7.30
Legumes	23	6.06	1.81	7.87	3.57	1.97
Strawberries	24	2.89	2.71	5.60	8.05	2.97
Fodder on arable land – total (volume in hay)	568	11 910.88	13 576.80	25 487.68	53 177.59	3.92
Annual fodder–in hay	55	1 123.66	1 506.51	2 630.17	6 094.85	4.05
Green maize (for silage)	5	98.83	264.06	362.89	4 714.75	17.85
Other annual fodder	51	1 024.83	1 242.45	2 267.28	5 151.90	4.15
Perennial fodder–in hay	543	10 787.22	12 070.29	22 857.51	47 082.74	3.90
Other crops on arable land (incl. flowers, decorative plants and land for seeds)	12	95.08	339.05	434.13	260.60	0.77
Fallow land (part of crop rotation)	94	609.61	724.35	1 333.96	0.00	n.a.
Grassland – total (fodder in hay)	2 114	79 383.75	315 056.75	394 440.50	815 055.64	2.59
Permanent cultures – total	356	3 926.69	3 371.30	7 297.99	6 116.85	1.96
Fruit orchards	314	3 381.83	2 927.23	6 309.06	4 620.72	1.72
Apples	257	959.94	1 303.34	2 263.28	2 657.48	2.10
Pears	153	128.73	304.79	433.52	474.89	1.78
Apricots	54	448.10	210.01	658.11	497.39	2.50
Peaches	22	79.43	11.03	90.46	33.42	3.32
Cherries	138	293.19	371.41	664.60	422.31	1.37
Plums	211	880.54	445.60	1 326.14	383.85	1.07
Other fruit	27	152.30	95.06	247.36	95.33	1.04
Nuts	71	119.67	20.87	140.54	17.26	1.08
Berries	33	319.58	165.12	484.70	38.79	0.24
Vineyards	45	536.03	442.31	978.34	1 494.63	3.38
Hop-fields	1	8.83	1.76	10.59	1.50	0.85

1) Number of organic farms growing a given crop on organic land.

Source: IAEI Statistical survey, 2011

The main crops on arable land are cereals (41 %) and fodder (43 %). In 2011 the acreage used for fodder (nearly 90 % of which is perennial fodder) was for the first time greater than the acreage for cereals. In the last three years cereal acreage has remained around 24,500 ha while that for fodder has almost doubled (from 14,500 ha in 2009 to 25,500 ha in 2011). Of cereals, wheat and oats are most commonly grown, together occupying more than 50 % of the whole organic cereal acreage (or nearly 60 % if we include spelt wheat), followed by barley and triticale with over 10 %.

Over 3 % of arable land acreage is used for grain legumes, especially peas (one third of acreage) and recently soy beans (27 % of acreage). The acreage of technical crops increased significantly (from 5 to 7 % of organic farmland). This was due to both an almost threefold increase in the acreage used for growing medicinal, aromatic and spice plants (MASP) and also a remarkable increase in areas used for growing other oil crops (acreage increased by 170 %). As for MASP, there was an increase in acreage of caraway and milk thistle, and the MASP-growing areas took up about one third of acreage used for technical crops. Oil crops formed 55 % of technical crop acreage with mustard and oilseed rape (31 % and 33 % of total oil crop acreage respectively). The category of other oil crops covered almost one third of oil crop acreage. The increase in this category

TAB. 14 Organic acreage and production in 2010 and 2011 and a comparison with total arable land and production in CZ in 2011

Crop	2010		2011		Pattern of crops 2011 (%)	Year-on-year change (%)		2011			Share (%) of total		
	Total organic acreage (ha)	Organic production (t)	Total organic acreage (ha)	Organic production (t)		production	yield per hectare	Total acreage (ha)	Total production (t)	Yield per hectare (t/ha)	acreage	production	yield per hectare
Cereals	24 485.85	40 565	24 381.61	49 405	41.49	21.79	-3.22	1 479 484	8 284 806	5.60	1.65	0.60	50.08
Wheat	6 247.19	9 153	7 492.81	14 104	30.73	54.09	-6.89	863 132	4 913 048	5.69	0.87	0.29	53.54
Spelt wheat	2 231.48	6 136	2 158.36	5 638	8.85	-8.13	-5.52	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.
Barley	2 927.14	3 912	3 324.17	5 771	13.63	47.51	-6.88	372 780	1 813 679	4.87	0.89	0.32	54.06
Rye	2 162.60	4 888	1 426.96	4 007	5.85	-18.02	10.29	24 985	118 456	4.74	5.71	3.38	65.53
Oats	5 200.13	7 210	4 873.55	8 636	19.99	19.77	-4.72	45 236	164 248	3.63	10.77	5.26	66.57
Triticale	3 477.70	4 356	3 074.71	6 707	12.61	53.95	2.49	43 529	196 918	4.52	7.06	3.41	66.84
Grain maize	698.04	2 164	739.24	2 610	3.03	20.62	-0.38	121 006	1 063 736	8.79	0.61	0.25	57.73
Grain legumes	1 785.21	2 016	1 845.01	2 630	3.14	30.46	-2.88	22 316	63 564	2.85	8.27	4.14	69.91
Peas	1 008.56	695	593.95	734	32.19	5.68	11.21	17 189	52 341	3.05	3.46	1.40	74.17
Root vegetables	282.68	3 132	288.58	3 817	0.49	21.87	10.52	85 362	4 725 449	55.36	0.34	0.08	31.64
Potatoes	228.73	2 482	280.72	3 723	97.28	49.96	3.79	26 450	805 331	30.45	1.06	0.46	57.43
Technical crops	2 854.09	787	4 244.58	1 211	7.22	53.93	-39.37	474 609	1 193 625	2.51	0.89	0.10	27.39
Oil crops	2 303.25	508	2 319.31	594	54.64	16.86	-39.38	464 405	1 183 736	2.55	0.50	0.05	27.17
Oilseed rape	864.73	6	773.22	0	33.34	-100.00	n.a.	373 386	1 046 071	2.80	0.21	0.00	n.a.
Mustard	983.59	245	711.43	199	30.67	-18.88	-41.87	18 122	16 833	0.93	3.93	1.18	90.90
MASP	498.79	271	1 449.00	538	34.14	98.49	-41.75	8 588	7 015	0.82	16.87	7.67	80.41
Vegetables	1 033.33	1 961	744.28	2 258	1.27	15.14	47.69	9 591	207 402	21.63	7.76	1.09	15.66
Fodder	21 974.21	38 628	25 487.68	53 178	43.38	37.67	3.15	411 695	2 963 812	7.20	6.19	1.79	54.41

Source: IAEI Statistical survey of 2010 and 2011. Crop Harvest by Czech Statistical Office; compiled by IAEI

TAB. 15 Pattern of land-use under OF in Czech regions in 2011

Region ¹⁾	Number of organic farms	Arable land	Cereals	Legumes	Root crops	Technical crops	Oil crops	Vegetables	Fodder	Permanent grassland	Permanent cultures	Orchards	Total farmland
South Moravia	322	8 995.03	4 150.89	547.60	77.69	862.71	677.19	608.05	2 536.36	4 420.57	2 128.94	1 217.95	15 544.54
Pilsen	424	7 945.61	2 732.08	209.47	24.04	987.62	337.36	0.30	3 837.05	39 293.17	265.92	265.92	47 504.70
South Bohemia	538	7 769.29	3 271.86	353.67	75.35	664.07	338.59	6.97	3 239.33	59 305.38	641.54	640.63	67 716.21
Vysočina	364	5 967.02	2 325.02	210.24	36.29	582.01	313.90	48.58	2 631.38	14 492.00	356.34	355.21	20 815.36
Zlín	371	4 951.51	2 049.32	112.18	6.70	240.50	138.05	19.57	2 200.15	29 980.66	935.96	935.96	35 868.13
Karlovy Vary	212	4 128.37	2 103.63	47.11	10.08	86.39	20.24	0.15	1 846.94	52 512.86	25.47	25.47	56 666.70
Central Bohemia	276	3 643.31	1 778.98	103.39	10.07	140.11	87.66	15.62	1 449.71	11 485.18	539.87	477.29	15 668.36
Moravia-Silesia	384	3 634.55	1 762.22	130.46	11.88	26.07	26.07	3.80	1 533.41	48 978.74	702.96	702.96	53 316.25
Ústí nad Labem	244	2 670.51	1 131.58	28.17	2.10	221.64	7.57	4.78	1 152.58	40 677.57	544.22	536.18	43 892.30
Olomouc	255	2 550.62	1 074.30	77.20	14.40	34.30	0.10	5.84	1 342.47	32 867.87	605.64	600.72	36 024.13
Pardubice	165	2 533.73	567.86	0.38	6.25	176.50	174.40	2.97	1 738.71	10 696.01	67.84	67.84	13 297.58
Hradec Králové	216	2 098.55	886.81	25.14	10.09	195.02	174.84	26.22	771.94	19 803.10	208.90	208.90	22 110.55
Liberec	238	1 782.14	540.67	0.00	3.64	27.64	23.33	1.36	1 124.55	29 580.21	273.98	273.98	31 636.33
Prague	15	89.60	6.39	0.00	0.00	0.01	0.01	0.07	83.10	347.18	0.41	0.05	437.19
Total	4 024	58 759.84	24 381.61	1 845.01	288.58	4 244.59	2 319.31	744.28	25 487.68	394 440.50	7 297.99	6 309.06	460 498.33

1) Regions are given in the Table according to total organic farmland acreage
Source: IAEI Statistical survey of 2011

was due to its improved specification and the transfer of oilseed pumpkins from the category of other fruit vegetables where they belonged so far. The level of growing vegetables and root crops remains permanently low. There was a year-on-year decrease in the acreage for vegetables to 1.3 % of arable land and the majority of the area is used for “fruit” vegetables; namely pumpkins (grown on 80 % of the total area used for growing vegetables. Root crops only cover 0.5 % of arable land and 97 % of root crop acreage is potatoes.

Acreage of permanent cultures mostly consists of fruit orchards (86.5 % of total permanent culture acreage), vineyards (13.5 %), while hop-field acreage is, as yet, negligible. Of fruit trees apples are dominant, covering 36 %, followed by plums with 21 % and cherries and apricots, each with 10.5 %.

In 2011 the volume of organic produce (i.e. produce only from purely organic acreage) reached 933,932 tonnes (an increase of ca 136,000 tonnes, i.e. by 17 % compared to 2010), of which, however, production of fodder (recalculated as hay) represented nearly 93 % (i.e. 815,100 tonnes from permanent grassland acreage and another 53,200 tonnes of fodder grown on arable land). The total production on arable land was 112,759 tonnes (12 %), of which ca 44 % was cereals (i.e. 49,405 tonnes) and 47 % fodder on arable land (volume in hay). Wheat and oats made up the greatest share of cereal production, as did their acreage (wheat and oats represent more than 45 %, or 57 % if spelt wheat is included, of total cereal production). In 2011 yield per hectare was lower in most cereals (except rye and triticale). There was also a significant decrease (of ca 40 %) in the yield per hectare in oil crops (due to the inclusion of oilseed

pumpkins whose yield is under 0.5 t/ha and a lower mustard yield) and in MASP (due to the biggest herb grower ceasing activity). The volume of vegetable production reached 2,258 tonnes (2 %), of which 60 %, as in previous years, is the production of carrots and 34 % the production of pumpkins.

The total production in permanent cultures reached 6,117 tonnes, of which 75.5 % came from fruit orchards and 24.4 % (12.2 % in 2010) from vineyards. Of fruit orchards the biggest volume of production is that of apples (nearly 60 %), followed by apricots and pears (10 %). The year-on-year difference of yield per hectare in fruit orchards was 27 % (to 1.72 t/ha) due to the lower production rate in new trees (their fertility only developing), weather, as frosts damaged large areas of apple, pear, and plum trees and berries. On the other hand, the year was favourable for apricots and peaches. Yield per hectare in vineyards also grew by almost 30 %.

If we consider the main categories of organic crops grown on arable land and each crop's share of its total acreage in CZ, a permanently higher share is that of grain legumes (8.3 % in 2011; see Tab. 14). Vegetables, followed by fodder on arable land each have over 5 %. The share of organic cereals in their overall acreage in CZ remains below 2 %, but in oats, triticale and rye it was between 5.7 and 10.8 % of their total acreage in 2011. In the group of technical crops, organic MASP have a significant share (16.9 % of their total acreage).

In terms of volume of organic production, none of the main categories of crops on arable land represent a proportion of total Czech production higher than 5 %. The greatest share is that of grain legumes (4.1 %). Organic

TAB. 16 Number of animals on organic farms in 2010 and 2011

Animal category	Number of organic farms	Number of organically bred animals ¹⁾		Year-on-year change in the number of organically bred animals 2011/10 (%)
	2011	2010	2011	
Horses	515	3 662	4 903	33.89
Cattle	1 378	151 814	174 644	15.04
Cattle up to 1 year old	1 181	36 847	45 706	24.04
Cattle 1–2 year old	1 098	30 419	30 592	0.57
Cattle over 2 years	1 347	84 548	98 346	16.32
Of which: dairy cows	88	4 303	5 686	32.14
beef/non-dairy cattle	1 271	69 120	79 298	14.73
Sheep	655	57 587	79 657	38.32
Goats	221	5 223	6 317	20.95
Pigs	19	1 972	1 748	-11.36
Poultry	44	31 170	37 348	19.82
Of which: broilers	10	15 811	22 793	44.16
laying hens	36	13 513	13 432	-0.60
Rabbits	3	55	207	276.36
Bees (number of swarms)	6	806	551	-31.64
Other animals ²⁾	32	240	210	-12.50
Fish	3	0	1 256	n.a.

1) The total number of organically bred animals includes all so-called "organic" animals on an organic farm after conversion period.

2) The category "other animals" included: 54 ponies, 19 donkeys, 43 bison, 100 deer, and 24 aurochs in 2010; 86 ponies, 35 donkeys, and 89 bison in 2011

Source: IAEI Statistical survey 2010 and 2011

cereal production is only 0.6 % of its total volume, organic fodder is just under 2 % and vegetables around 1 %. When comparing individual crops, only two types exceed 5 % of their total volume: oats (5.3 %) and MASP (7.7 %).

In terms of year-on-year change, the volume of organic production on arable land increased by almost 30 % mainly because of an increase in the production of fodder on arable land (by 38 %) and cereals (by 22 %), especially wheat. The acreage of arable land increased by 8 % within a year (or 30 % in terms of purely organic land). The biggest absolute increase was clearly in fodder (its acreage increased by 16 %) and technical crops, namely MASP (an increase of nearly 50 %). The total acreage of permanent grassland increased by 5 % and the acreage of permanent cultures by almost 30 %.

The largest area of organically farmed arable land is in the South-Moravia region, followed by the Pilsen and South Bohemia regions (together they have 42 % of all arable land under OA). South Moravia also has the largest acreage in nearly all crops grown on arable land (17 % of cereal acreage, 30 % of legumes, 27 % of root crops, 29 % of oil crops and up to 82 % of acreage used for vegetables), with the exception of fodder which, in contrast, has the smallest acreage in this region (Tab. 15). South Moravia also has the most acreage for permanent cultures (almost 30 % of their total acreage under OA; specifically 19 % organic orchards and up to 93 % organic vineyards). This is followed by Zlín with 15 % of organic orchards. As in previous years, the greatest permanent grassland acreage was in the South Bohemia, Karlovy Vary and Moravia-Silesia regions (together representing 41 % of entire organic permanent

grassland). In terms of permanent grassland's share of total organic farmland within a region, this was highest in the Liberec region (94 %) the Karlovy Vary and Ústí regions (each with 93 %)

3.2 Animal husbandry and production

In 2011 organic farms kept about 305,000 animals⁵ (an increase of more than 20 % compared with 2010) which, converted to livestock units (LU), represents about 144,000 LU. The most important category in organic farming is definitely cattle breeding with 87.1 % share of the total number of LU (or 83.2 % without dairy cows), followed by sheep breeding with an 8.3 % share (Tab. 16).

The year-on-year difference especially shows a significant increase in the number of sheep (by 38.3 %) due to new organic farmers (an increase from 444 to 655 farmers). Growth in the number of horses also increased more rapidly (year-on-year increase of 34 %), again due to a growing number of farms to more than 500. An increase of about 20 % in the number of animals was registered for the second year in goats and poultry. Whereas, in terms of goats, the reason was in the increasing number of organic farms keeping goats, in terms of poultry the number of farms stagnated around 40 enterprises, but there was a change in the balance: numbers of other poultry decreased

5 The data includes the basic categories of organically bred livestock on organic farms in 2011 (i.e. only so-called organic animals after conversion period, under an organic system) excluding bees, fish and other animals.

significantly (by 40 %) and those of broilers increased (by 44 %). Numbers of laying hens stagnated at the previous year's level. A decline in numbers was seen in pig breeding (by 11.4 %), despite the number of farmers remaining the same (19). This was also the second year when the number of bee colonies decreased again, by one third.

In terms of cattle, a positive trend continued in dairy farming, with the number of cows increasing by another 33 % to a total of 5,686 animals. Still, the ratio of dairy cows to total cattle under OF is significantly behind the overall Czech ratio (3.3 % of organic dairy cows compared to a total 27.8 %).

The share of total numbers of livestock in CZ shows that sheep and goats are the biggest organic groups (38 % of sheep and 27 % of goats are kept organically). In cattle this is 13 %, but of this, the proportion of organic dairy cows in the total number of cows in CZ reaches only 1.5 %. For pigs and poultry the share is even lower and, in a long-term view, it has remained around 0.1 % and 0.2 % respectively

(for both laying hens and broilers). Around 16 % of horses in CZ are kept under OF.

If all livestock is considered (i.e. including animals under the conversion period but excluding conventionally bred animals), 322,000 ruminants were kept on organic farms, which is about 178,000 LU. With acreage of 394,441 ha the livestock load was around 0.45 LU/ha and this has been increasing moderately from 0.31 LU/ha in 2001. For comparison, in terms of CZ agriculture in general, the load in 2011 was around 1.1 LU/ha of grassland.⁶

Within organic livestock husbandry, organic meat production in 2011 increased to 4,800 tonnes (by 8.6 %). The greatest share is that of beef (4,100 tonnes, 87 %);

⁶ The stated livestock load is only an orientation figure as it includes all ruminants, irrespective of whether they actually feed on fodder (e.g. in cattle categories such as dairy cows and other cattle over 6 months, fodder is only 30 % of their diet, with the exception of non-dairy cows—see results of NAZV QH 81280).

TAB. 17 Livestock production on organic farms in 2010 and 2011

Products	Unit	Number of organic farms	Organic livestock production		Year-on-year change 2011/10 (%)
		2011	2010	2011	
Meat					
Beef	1 000 kg	1 245	6 515.59	7 536.74	15.67
Beef–meat	1 000 kg	1 068	3 734.46	4 132.04	10.65
Beef–stocker animals	1 000 kg	966	2 781.13	3 404.70	22.42
Mutton/lamb	1 000 kg	576	407.41	466.65	14.54
Mutton/lamb–meat	1 000 kg	488	n.d.	352.39	n.a.
Mutton/lamb–stocker	1 000 kg	320	n.d.	114.26	n.a.
Goat	1 000 kg	97	29.60	18.20	-38.51
Pork	1 000 kg	17	144.61	144.62	0.01
Poultry	1 000 kg	22	77.93	123.15	58.02
Rabbit	1 000 kg	2	0.45	0.26	-42.67
Other meat ¹⁾	1 000 kg	3	0.62	0.66	6.45
Milk production					
Fresh milk – cow	1 000 l	81	17 344.11	26 853.55	54.83
– sheep	1 000 l	15	78.55	94.73	20.60
– goat	1 000 l	35	428.95	439.80	2.53
Cheese – cow	1 000 kg	5	2.30	5.49	138.48
– sheep	1 000 kg	10	7.75	7.36	-5.03
– goat	1 000 kg	19	39.24	51.95	32.38
Further dairy products:					
Yoghurt	1 000 kg	4	41.30	53.98	30.69
Curd cheese	1 000 kg	4	10.38	2.05	-80.25
Butter	1 000 kg	1	1.82	0.10	-94.51
Cream	1 000 l	0	0.20	0.00	-100.00
Whey	1 000 l	1	100.00	8.00	-92.00
Eggs	1 000 kg	33	167.12	172.36	3.13
Honey	1 000 kg	6	19.20	15.59	-18.83

¹⁾ In both years 2010 and 2011 the category "Other meat" only included bison.
Source: IAEI Statistical survey 2010 and 2011

mutton and lamb is 8 %. The biggest year-on-year increase appeared in production of poultry as a result of increased production at the biggest broiler companies (44 % increase). Meat production from rabbits and goats declined, while the latter was probably due to a mistake in statistics when part of the produced meat for 2010 was recorded in the category of live weight instead of meat.

The sale of live animals has been monitored since 2010. In 2011, 37,830 calves and 11,426 lambs were sold as stocker animals (an increase of 50 % and 84 % respectively) which, with average calf weight 180 kg and 50 % yield in stocker cattle, represented a further ca 3,400 tonnes of veal, and with average lamb weight 20 kg and 50 % yield in stocker lambs about 114 tonnes of lamb. Also the sale of animals for breeding increased remarkably (from 30 % in pigs to 176 % in sheep) which was especially due to efforts to increase numbers of animals and thus satisfy the planned higher minimum limit under OF when applying for subsidies.

In terms of milk production a total of 27,400,000 litres of milk was produced (an increase of more than 53 % compared to 17.9 million litres in 2010), as well as about 65 tonnes of cheese (approximately one third more than in 2010), and a further ca 64 tonnes of dairy products (the majority of which were products related to yoghurt). Considering the low volume of butter and curd cheese production, the departure of a significant producer from this field led to a decline in overall production. A similar situation arose in the production of organic cream. The year-on-year increase in milk production was mainly due to an increase in cow's milk production (97 % share) and corresponds with the trend of increasing numbers of dairy cows in OF.

After a significant, almost twofold increase in egg production in 2010, the figures in 2011 remained at similar levels (i.e. 2,758,000 eggs which, with average egg weight of 62.5 g, is about 172 tonnes of egg). This also corresponds with the stagnating number of laying hens. The production of honey, despite an increased number of organic farms keeping bees (from 4 to 6), decreased from 19 to 16 tonnes which was due to a significant organic honey producer ceasing activity during 2011.

3.3 Use of organic farm production (2010)

As the sale of certified organic products is only possible for farms after the so-called conversion period, the data presented below is based on only 2,027 of the total 4,024 organic farms.

Of these 2,027 organic farms which were able to sell at least one organic-certified product in 2010, about 67 % stated that they were forced to sell part, or even all, of their organic production on conventional markets (75 % of farms in 2009). At the same time half of the respondents (1,040 farms, 51 %) stated that in 2010 they did not sell any of their organic products as certified and sold their produce only on conventional markets. On the other hand, 219 organic farms (11 %) sold their entire organic-certified production (or 262 organic farms after adding the sale of products from the conversion period). About 16 % of organic farms sold their produce on both conventional and organic markets and the remaining 20 % of organic farms (17 % in 2009) stated that they had no sales at all during the year and mostly used their production on the farm.⁷

According to the farmers, in 2010 the main reason for selling organic production on the conventional market was low consumer demand for organic products (most frequently for organic foods). Secondly, this was also due to the lack of sales points for organic produce. The least obstruction to marketing organic produce, according to organic farmers, was in their range of organic goods.

Cereals are the most voluminous crop grown on organic farms. Of the total 37,600 tonnes of cereals produced (without production from the conversion period), about 67 % (25,100 t) was sold, of which 76 % was of organic quality (90 % in 2009) (Tab. 18). However, exactly half of organic cereals was exported abroad, especially spelt wheat (49 %), rye (48 %) and wheat (46 %). As in 2009, almost all the grain maize produced went abroad, whereas most millet was sold on the Czech market. There was a year-on-year decrease in the proportion of organic quality cereal sales, which declined in all categories, mainly in millet,

⁷ On-farm use includes inputs (feedstuffs, seed) or the farmer's own needs

TAB. 18 Use of plant production from organic farms in 2010

Plant	Use of plant production in 2010					
	Number of organic farms	Total production without conversion period (tonnes)	Share of sold amount (%)	of which sales in organic quality (%)	of which sales of organic products on the Czech market (%)	share of export in total sales (%)
Cereals	377	37 567	67	76	50	40
Wheat	161	9 552	79	77	43	46
Spelt wheat	60	5 723	83	95	49	49
Rye	55	4 094	72	67	29	48
Barley	113	4 315	50	69	85	16
Oats	236	7 632	49	59	66	20
Triticale	93	4 131	50	63	76	19
Legumes	47	1 461	77	90	20	72
Potatoes	124	1 794	86	66	17	59
Oil crops	23	387	95	56	26	41
Herbs/spices	40	140	92	85	80	17
Seed	14	186	84	96	99	1
Vegetables	79	1 392	99	92	19	74
Brassicas	30	35	98	89	100	0
Leafy v.	34	57	100	96	16	80
Fruit v.	57	244	99	65	83	11
Root v.	62	1 053	99	98	7	91
of which carrots	42	871	100	99	2	97
Apples	166	1 666	94	53	42	31
Pears	93	327	89	26	68	9
Stone fruit	158	569	85	14	51	7
Grapes	15	378	30	42	100	0

Source: IAEI Statistical survey 2011

buckwheat and triticale. About 33 % of the volume of cereals was not sold but used on farms, most often as feedstuff. The only exceptions were spelt wheat, buckwheat and grain maize which were mainly stored as produce for sale. The most frequently grown cereals in the long-term view were oats and wheat; in 2010 they had a combined share of 46 % of total cereal production.

As in 2009, grain legumes and potatoes were among the organic crops which were mostly exported, (72 % and 59 % of the sold amount respectively) as well as root vegetables (traditionally the majority of produced carrots and now 83 % of onions). The share of exports of organic quality increased in oil crops and leaf vegetables. In oil crops general export grew to 41 % of entire sales and within export the share of organic quality also increased from 43 % to 74 %). Leaf vegetables were almost completely sold in organic quality, but 80 % of volume went abroad (0 % in 2009). The unsold 23 % of legumes was mostly used as feedstuff and for the farmers' own needs. The situation was similar for potatoes, with ca 14 % of produce not sold but used for farmers' own needs and also as seed potatoes or feedstuffs. With oil crops and vegetables, the entire production is usually sold.

Other crops (herbs/spices and seed) were also mostly sold in organic quality (85 % and 96 % of volume sold), but

sale on the Czech market dominated. This is similar for brassicas and fruit vegetables, where almost all production is sold in organic quality and within the Czech Republic.

Orchard production generally also remains on the Czech market (with the exception of about one third of apples exported in 2010), but the share of sales on the conventional market has been growing (86 % of stone-fruit, 74 % of pears, 47 % of apples). Almost 60 % of grapes ended up as conventional produce, mainly because of a lack of interest in organic grapes from wine-makers. However, the sale of grapes only represents ca 30 % of the volume produced while the majority of grapes are processed and consequently sold in the form of wine made from organic grapes. In terms of other use of orchard production, this was most frequently for farmers' own needs.

As in previous years, the majority of organic animal products remained within CZ (Tab. 19). The only exception in 2010 was sheep's milk: nearly half of production (45 %) was exported. As in 2008 and 2009 part of cattle and sheep production was exported, the percentage increasing moderately. 12 % of cattle for slaughter were exported in 2010, as well as over one third of calves; 20 % of sheep for slaughter and 17 % of lambs. The proportion of pork for export was roughly the same as in 2009 (i.e. 11 % of pigs for slaughter).

The proportion of produce actually sold in organic quality is less satisfactory: in the most common organic categories (i.e. cattle and sheep) the share was only 22 %, or 8 % of total meat production (16 % and 6 % in 2009). Once again, around 90 % of stocker calves and lambs were sold uncertified. Sales of organic quality goat's meat increased to 11 % while in 2009 all produce was sold on the conventional market. In contrast, there was a significant decrease in pork: 73 % of meat was sold as conventional (only 38 % in 2009). The share of pork sold in organic quality has decreased every year. However, it must be said that a notable proportion of pork (33 % in 2010) is not sold directly but used for further processing. The processed products are then usually sold as organic foods, thus increasing the organic share of sales (to 51 % in 2010).

The share of organic sales in sheep's and especially in goat's milk has also decreased (from 62 to 45 % and from 83 to a mere 16 % respectively). In sheep's milk this is due to increasing sales of milk at the expense of farm processing while, to a great extent, the milk is sold abroad. In goat's milk the decrease in organic sales is only due to a change in the situation on the Czech market, as there is no export and the share of farm processing remained comparable to the previous year (79 % of production in 2010). On the other hand, a significant proportion of both sheep's and goat's milk is further processed. If we assume that the processed products are sold as certified organic foods, the share of organic sales increases to 68 % for sheep's milk and 75 % for goat's milk.

The situation is better in sales of poultry, cow's milk, eggs and honey – the majority of produce was sold as organic (in poultry and eggs almost the entire volume of production). However, if compared with total production of these commodities in CZ, their organic volume remains insignificant.

In terms of other use, mutton, goat's meat and poultry was, in almost all cases, used for farmers' own needs. In

beef, a third of unsold produce was processed on farms; the rest was also used for farmers' own needs. The situation is different for pork; the unsold 33 % of produce was exclusively used for further processing on-farm or by other companies, with consequent sale of meat products under the organic label. Other use in the category of goat's and sheep's milk (share of 79 % and 44 %) was mainly on-farm processing. Unsold cow's milk was predominantly used as feedstuff for calves and farmers' own needs. Almost all unsold eggs (2 %) were damaged and non-standard eggs which were disposed of or only partly used for farmers' own needs. For stocker cattle the term "other use" means unsold animals which were kept as the farm's own livestock. As for honey, the entire production was sold in 2010, as in previous years.

TAB. 19 Use of livestock production from organic farms in 2010

Livestock product ¹⁾	Use of animal production in 2010					
	Number of organic farms	Total production (tonnes)	Share of sales (%)	of which organic quality (%)	of which sold as organic products on the Czech market (%)	share of export in total sales (%)
Beef (t)	801	3 564.2	98	22	82	12
Stocker calves (t)	738	3 074.3	99	13	73	35
Mutton (t)	497	332.6	89	8	88	20
stocker sheep (t)	207	90.7	98	8	100	17
Goat's meat (t)	92	15.9	76	11	54	5
Pork (t)	18	188.9	67	27	100	11
Poultry (t)	26	91.3	99	95	100	0
Sheep's milk (1000 ltr)	14	143.3	56	45	0	45
Goat's milk (1000 ltr)	34	624.6	21	16	100	0
Cow's milk (1000 ltr)	65	18 404.6	95	86	100	0
Eggs (thousands)	30	2 246.2	98	97	100	0
Honey (kg)	3	9 855	100	85	100	0

¹⁾ Total meat production including stockers is stated as slaughter weight in tonnes. For the conversion from live weight a yield coefficient was used: 0.55 for cattle (0.5 for stocker calves and lambs), 0.5 for sheep and goats, 0.8 for pigs and 0.75 for poultry.

Source: IAEI Statistical survey 2011

4 Organic food production

4.1 Number of organic food producers

At the end of 2011 a total of 422 food producers, or 646 production premises, were registered as organic food producers (but 197 of these were shops in the BILLA, spol s r.o. supermarket chain – these are registered due to finishing organic bakery products or packaging dairy products). In comparison with 2010 the number of organic food producers increased by 4.5 % which shows a moderate revival in comparison with the 2.3 % increase in 2010, but a notable down-turn if compared to the increase in

the number of producers in 2009 and 2008 (an increase of 14.5 % and 81.6 % resp.; Tab. 1). During 2011 73 new businesses registered while 55 others ceased their activity (most often on-farm processing).

According to prevailing activity of Czech producers the most commonly processed organic products include meat and the production of meat products. Since 2010 the production of bakery, confectionery and other cereal products has been overtaken by milk processing and dairy products, as well as processing fruit and vegetables (Tab. 3). The increase in the number of registered producers in these two categories is long-term and permanent. The number of registered producers of wine is also significant (77 in 2011), but 75 % of these have not yet started production / as their vineyards are still in the conversion period.

In terms of turnover for organic food, the dominance of a few main organic food producers is obvious. Approximately half of producers (47.6 %) stated that in 2010 they achieved organic food sales of less than 2 million CZK and the share of their total turnover was only 2.4 %. On the other hand, the 12 companies with the highest turnover for organic food (over 20 million CZK) produce nearly ¾ of the total volume of organic food produced in the Czech Republic.

It is not only “organic specialists”⁸ who include organic food in their portfolio, but medium-sized and large food-producing companies. The IAEI survey of producers revealed that for more than half (51 %) of active producers the share of organic food in their total turnover was less than 5 %. In contrast, 21 % of producers (15 % in 2009) stated a share of organic food higher than 90 %, but these “organic specialists” were responsible for up to 43 % of total organic food turnover in CZ.

Of the total ca 1,176 million CZK organic food turnover in 2011, 769 mil. CZK was achieved on the Czech market

⁸ The term “organic specialists” is used here for a producer specializing mainly or exclusively in the production of organic foods.

TAB. 20 Development in the number of organic food producers. 2005–2011

Indicator	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Number of producers – total. incl. production premises	125	152	253	429	497	618	646
Number of producers – exclusively businesses	n. d.	n. d.	190	345	395	404	422
Year-on-year change – total (%)	7.8	21.6	66.4	69.6	15.9	24.3	4.5
Year-on-year change – exclusively businesses (%)	n. d.	n. d.	n. d.	81.6	14.5	2.3	4.5

Source: MoA (data as at 31.12. of given year); compiled by IAEI

TAB. 21 Number of terminated and new registrations of organic food producers. 2008 – 2011

Indicator	2008	2009	2010	2011
Number of producers – exclusively businesses	345	395	404	422
Number (% share) of terminated enterprises	14 (7.4)	26 (7.5)	56 (14.2)	55 (13.6)
Number (% share) of new producers	169 (49.0)	76 (19.2)	65 (16.1)	73 (17.3)

Source: MoA (data as at 31.12. of given year); compiled by IAEI

TAB. 22 Organic food producers according to type of economic activity in 2010 and 2011

Code	Economic activity (according to NACE ¹⁾)	Number of organic food producers ²⁾	
		2010 ³⁾	2011
10.1	Processing and preservation of meat and production of meat products	65 (70)	70 (77)
10.11	Processing and preservation of meat apart from poultry	39 (41)	49 (54)
10.12	Processing and preservation of poultry	4 (6)	5 (7)
10.13	Production of meat and poultry products	22 (23)	16
10.2	Processing and preservation of fish, shellfish and molluscs	0	0
10.3	Processing and preservation of fruit and vegetables	44 (46)	50 (51)
10.31	Processing and preservation of potatoes	3 (4)	3 (4)
10.32	Production of fruit and vegetable juices	7	8
10.39	Other processing and preservation of fruit and vegetables	34 (35)	39
10.4	Production of plant and animal oils and fats	4	6
10.5	Production of dairy products	45 (239)	51 (248)
10.51	Milk processing, production of dairy products and cheese	44 (238)	50 (247)
10.52	Ice-cream production	1	1
10.6	Production of milled products and starch products	16 (17)	20 (21)
10.61	Production of milled products	15	19
10.62	Production of starch products	1 (2)	1 (2)
10.7	Production of bakery, confectionery and other cereal products	42 (45)	43 (48)
10.71	Production of bakery and confectionery products except long-life products	27	28 (31)
10.72	Production of biscuits and long-life confectionery products	12 (14)	12 (13)
10.73	Production of macaroni, pasta, couscous and similar flour-based products	3 (4)	3 (4)
10.8	Production of other food products	94 (102)	91 (98)
10.81	Production of sugar	3 (4)	3 (4)
10.82	Production of cocoa, chocolate and sweets	6	5
10.83	Processing of tea and coffee	20 (24)	20 (24)
10.84	Production of spices and aromatic extracts	9	12
10.85	Production of ready-made meals	13	8
10.86	Production of homogenized foods, preparations and dietary foodstuffs	2	3
10.89	Production of other food products (not elsewhere indentified)	41 (44)	40 (42)
10.91	Production of drinks	1	0
11.0	Distillation, rectification and mixed spirits	93 (94)	89 (90)
11.01	Production of wine from grapes	3	2
11.02	Production of apple wine and other fruit wines	80	77
11.03	Production of other non-distilled fermented drinks	0	0
11.04	Production of beer	2	2
11.05	Production of malt	1	4
11.06	Production of non-alcoholic drinks; bottled mineral water and other water	1	1
11.07	Processing and preservation of fish, shellfish and molluscs	6 (7)	3 (4)
21.20	Pharmaceutical preparations	0	2 (7)
	Total	404 (618)	422 (646)

1) NACE = standard classification of economic activity

2) Data in brackets corresponds with the total number of production premises.

3) Data in the table was revised due to improved method of classification of production premises.

Source: inspection bodies (ABCERT, Biokont, KEZ); compiled by IAEI

TAB. 23 Number of organic food producers in Czech regions in 2011

Region	Number of organic farms	Number of registered organic food producers ¹⁾			Number of organic farms per producer ²⁾
		production premises	businesses	(%)	
Prague	13	65	23	5.45	1
Central Bohemia	266	71	43	10.19	6
South Bohemia	526	33	19	4.50	28
Pilsen	412	37	24	5.69	17
Karlovy Vary	211	18	12	2.84	18
Ústí nad Labem	242	33	16	3.79	15
Liberec	231	31	22	5.21	11
Hradec Králové	214	32	25	5.92	9
Pardubice	163	34	21	4.98	8
Vysočina	354	42	27	6.40	13
South Moravia	303	129	110	26.07	3
Olomouc	252	43	27	6.40	9
Zlín	359	41	31	7.35	12
Moravia-Silesia	374	37	22	5.21	17
Total	3 920	646	422	100.00	9

1) Organic food producers are included according to the address of the production premises, not the address of the company.

2) Calculation made per organic food producer, excluding retail chains.

Source: MoA (as at 31.12. of given year); compiled by IAEI

(i.e. ca 65 %) – this volume has been falling slightly (it was 70 % in 2009 and 74 % in 2008). This means that Czech producers exported organic foods to the value of approximately 407 million CZK, which represents the remaining 35 % of total turnover for organic production

(in 2009 export amounted to 352 million CZK, i.e. a 30 % share). Slovakia is persistently the country to which organic food is most frequently exported, but to a low volume (53 million CZK and only 4.5 % of the total volume of organic food produce. The highest volume traditionally went to Austria (ca 153 million CZK – an increase of 52 %).

On the Czech market the most commonly used sales points were retail chains (48 %), health food shops and organic food shops (27 % and constantly increasing) as well as wholesale (12 %).

In terms of region, in 2011 the majority of registered organic food producers were in South Moravia (almost a quarter of all producers), but 68 % of these are processors of their own grapes for wine-making (74 businesses) (Tab. 4). Central Bohemia follows with 43 organic food producers and a balanced pattern of production without any dominant category. The lowest number – the same as in previous years – was in Karlovy Vary region (i.e. only 12 businesses), although this region has the largest proportion of organically farmed land in the total agricultural acreage of the region (52.6 % land is organic). This region also has the most organic farmers per producer.

4.2 Number of farm processors

Of the total number of 422 registered organic food producers as at 31. 12. 2011, 137 producers (or 138 production premises) were, at the same time, also registered in the category “organic farmer” and processed their organic produce on the production site (they are therefore referred to as farm processors). In other words, farm processors represent almost a third of processors, their share increasing from 20 % in 2008 to 32 % in 2011.

TAB. 24 Number and focus of organic farm processors in 2010 and 2011

Code	Production focus (according to NACE ¹⁾)	Number of farm processors ²⁾	
		2010	2011
10.1	Processed and preserved meat and meat products	13	21
10.2	Processed and preserved fish, shellfish and molluscs	0	0
10.3	Processed and preserved fruit and vegetables	15 (16)	20
10.4	Plant and animal oils and fats	0	1
10.5	Dairy products and ice-cream	21	28
10.6	Milled products and starch products	1	2
10.7	Bakery, confectionary and other flour-based products	1	1
10.8	Other food products	16	11 (12)
11.0	Drinks	54	53
11.02	Wine from grapes	53	52
Total		121 (122)	137 (138)

1) NACE = standard classification of economic activity

2) Data in brackets expresses the total number of production premises.

Source: inspection bodies (ABCERT, Biokont, KEZ); compiled by IAEI, 2009

However, in terms of registered organic farmers, just under 4 % of these process directly on the production site. Moreover, about 60 % of registered farm processors are not active at all. They have not yet started producing organic foods, either due to their businesses still being in the conversion period (this relates especially to new, beginning wine-makers), or due to a lack of interest in the intended organic produce from consumers. In other words, there is nearly no farm-processing in the Czech Republic. At the current level of demand the Czech market is probably unable to take all organic produce, especially of certain commodities. Therefore organic farms are cautious about establishing farm processing or direct sale.

The most common farm-processed organic produce includes milk and dairy products, and meat (mostly meat from large farm animals in farm abattoirs), as well as fruit and vegetables. After the conversion period, wine making from organic grapes (and sale) will probably be the dominant category (Tab. 24).

5 Organic food trade

In 2010 the total organic food turnover in Czech businesses (including export) amounted to ca 2.1 billion CZK, of which consumers in CZ spent about 1.6 bn. CZK on organic foods (this figure is comparable with revised data of 2009, Tab. 6). The average annual consumption per person remains below 200 CZK (151 CZK in 2010) and the share of organic food in total food and drink consumption remains under 1 % (0.63 % in 2010).

The volume of imported finalized organic food achieved by distributors and retail chains which was sold on the Czech market in 2010 is estimated to have been 680 million CZK, which represents 46 % of retail turnover in CZ. This figure increases to nearly 70 % if we include the value of organic products and foods which are further processed or re-packed in CZ.

5.1 Price comparison

The latest comparison of organic and conventional food prices was carried out by PRO-BIO League in cooperation with IAEI in 5 biggest Czech towns in selected specialised organic food shops and supermarket chains in summer and winter 2010. 100 items were compared according to the Consumer Basket of the Czech Statistical Office.

Compared to conventional food in supermarket chains, organic food in the monitored sales outlets was consistently priced about 100-120 % higher, on average. This was also confirmed in tests in 2010, when the difference was 124 % in summer and 116 % in winter.

Organic food was cheaper in supermarkets; where the average price of all compared items was 18–20 % lower than in specialised shops.

The price increase for organic quality differs notably in various commodities. For example, vegetables of organic quality are, on average, 130 % more expensive than conventional vegetables while dairy products are only 45 % more expensive. The highest organic quality bonus was found in oils and confectionery. The lowest price difference was in dairy products, meat and meat products, and alcoholic beverages.

TAB. 25 Development in the Czech organic food market 2005–2010

Indicator	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Total organic food turnover of Czech businesses incl. export (billions CZK)	x	0.84	1.39	1.95	1.98	2.10
Export (bn.CZK)	x	0.08	0.10	0.15	0.37	0.51
Organic food consumption in CZ (bn. CZK)	0.51	0.76	1.29	1.80	1.61	1.59
Year-on-year change in org. food turnover (%)	16	49	70	40	-10	-1
Share of total food and drink consumption (%)	0.18	0.35	0.55	0.75	0.65	0.63
Consumption per person per year (CZK)	50	74	126	176	154	151
Share of import in organic food turnover (%)	54	56	62	57	46	46
Share of supermarket chains in organic food turnover (%)	57	67	68	74	68	67

Source: Green marketing for 2005 – 2008. IAEI Statistical survey for 2009 – 2010

TAB. 26 Price comparison of organic and conventional foods in CZ, 2010

Average percentage of price difference in individual organic and conventional food outlets		
Organic food price difference in:	summer 2010	winter 2010
– specialised shops compared to conventional food	125 %	116 %
– supermarkets compared to conventional food	106 %	96 %
– specialised shops compared to organic food in supermarkets	18 %	20 %

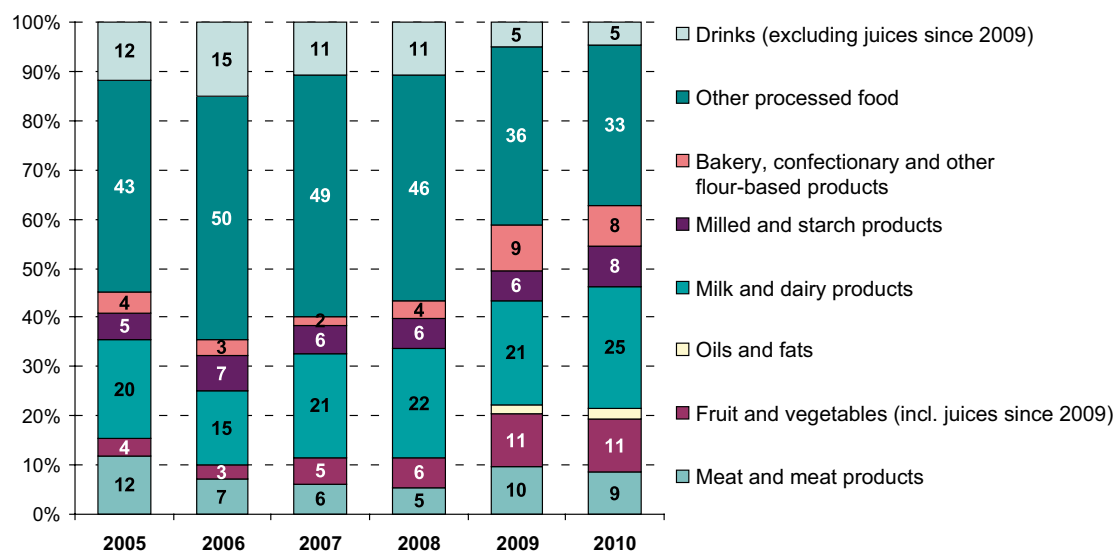
Source: PRO-BIO LEAGUE

TAB. 27 Share of main food categories in total organic food turnover. 2005–2010

Main food category	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	share of food category (%)					
Meat and meat products	12.0	7.1	6.2	5.4	9.5	8.6
Fruit and vegetables ¹⁾	3.5	3.0	5.4	6.2	10.8	10.8
Oils and fats	x	x	x	x	1.8	1.9
Milk and dairy products	20.0	15.2	20.9	22.2	21.1	24.8
Milled and starch products	5.5	7.1	6.0	5.9	6.3	8.4
Bakery, confectionary and other flour-based products	4.0	3.0	1.6	3.8	9.4	8.2
Other processed food	43.0	49.5	49.3	45.9	35.9	32.8
Drinks / Beverages ¹⁾	12.0	15.2	10.6	10.6	5.2	4.5
Total	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

1) Until 2008 fruit / vegetable juices were included in the category of Drinks / Beverages; since 2009 they have been part of the Fruit and vegetables category.

Source: Green marketing for 2005–2008. IAEI Statistical survey for 2009–2010

GRAPH 5 Share of main food categories in total organic food turnover, 2005–2010

Source: Green marketing for 2005–2008, IAEI Statistical survey for 2009–2010

5.2 Demand for organic foods

Among the main categories of organic foods, the “Other processed foods” category has consistently attained the highest volume of sales (33 %, while half of this is ready meals such as baby food). The second is “Milk and dairy

products” (25 %), followed by “Fruit and vegetables” (11 %, also including fruit and vegetable juices since 2009). In terms of year-on-year development, the biggest increase was in “Milled and starch products” and also “Milk and dairy products”, at the expense of nearly all the remaining categories (Tab. 27, Graph 5).

TAB. 28 Average number of organic items in consumer basket, 2010

Average number of organic items available out of top 100 items in consumer basket		
Sales point	summer 2010	winter 2010
Supermarket chains	31	31
Specialised shops	36	37
All sales points	33	32

Source: PRO-BIO LEAGUE

5.3 Product range in traditional sales points

In the year 2010 specialised shops and outlets of retail chains in the 5 biggest Czech towns offered an average of 31 organic items out of the 100 most commonly purchased food items. Specialised organic food shops offered 37 items of organic quality.

The majority of organic foods in the consumer basket examined were from abroad, both in supermarkets and specialised organic food shops. The share of imported organic foods in the basket was approximately 56 %.

TAB. 29 Origin of organic food in consumer basket, 2010

Sales point	summer 2010		winter 2010	
	% of foreign organic foods	% of Czech organic foods	% of foreign organic foods	% of Czech organic foods
Supermarket chains	52 %	42 %	54 %	40 %*
Specialised shops	65 %	24 %	64 %	30 %*
All sales points**	55 %	39 %	56 %	38 %*

* The sum of these two items is not 100 % as it was not possible to identify the country of origin of some foodstuffs.

** This is the weighted average. Values determined on the basis of sales in 80 supermarket chains and 20 organic food shops.

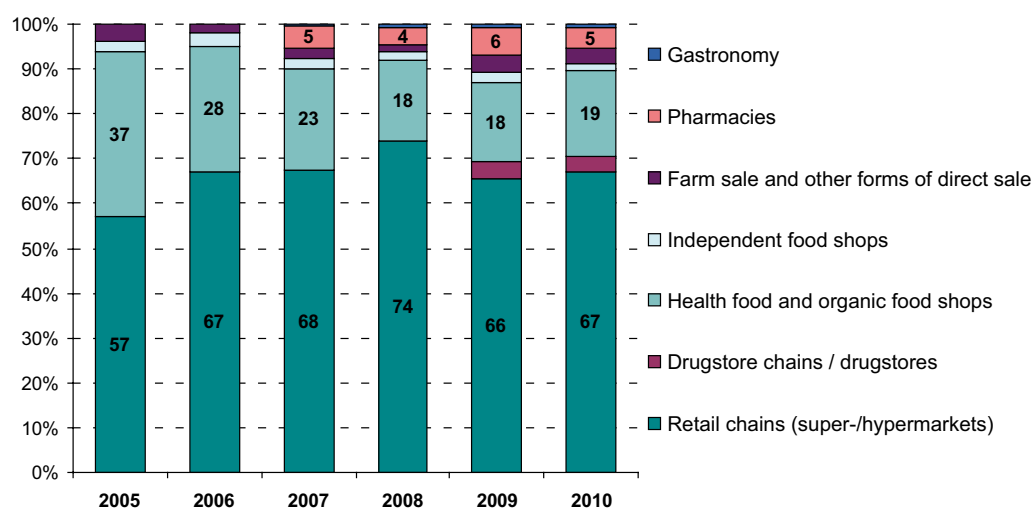
Source: PRO-BIO LEAGUE

TAB. 30 Share of main sales points in total organic food turnover. 2005–2010

Type of sales point in CZ	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2010
	share of sales point in CZ (%)						(mil. CZK)
Supermarkets / hypermarkets	57	67	67.5	74	65.7	67.2	1 070
Drugstores ¹⁾	x	x	x	x	3.5	3.2	51
Health food and organic food shops	37	28	22.5	18	17.7	19.4	310
Independent food shops	2	3	2.5	2	2.4	1.2	19
Farms and other direct sale	4	2	2	1.4	3.9	3.5	55
Pharmacies	x	x	5	4	6.0	4.7	75
Gastronomy	x	x	0.5	0.6	0.8	0.8	12
Total	100	100	100	100	100	100	1 592

1) Until 2008 drugstore chains (drugstores) were included in the "Super-/ hypermarkets" category.

Source: Green marketing for 2005 – 2008. IAEI Statistical survey for 2009 – 2010

GRAPH 6 Share of main sales points in total organic food turnover, 2005–2010

Source: Green marketing for 2005 – 2008, IAEI Statistical survey for 2009 – 2010

5.4 Organic food distribution

Czech consumers buy most of their organic food in supermarket chains (67.2 %, i.e. to a value of 1.1 billion CZK). Supermarkets have been playing an important role on the organic food market from the outset; the introduction of organic beef by the AHOLD supermarket chain in 1999 is considered to be the first marketing activity on the organic market. Nowadays organic food is offered by all multinational retail chains except Lidl.

The second most frequented organic food sales point is specialised health food shops and organic food shops, with a 19.4 % share (Tab. 11). About 5 % of organic foods were bought in pharmacies and sales through drugstore chains have also increased notably (especially the "dm drogerie markt s.r.o." drugstore chain; 3.2 %). In contrast, the share of sales in small independent food shops fell by half within a year (1.2 %). The share of direct organic food sales remained at 4 %; approximately 0.8 % of organic foods were sold, as in the previous year, through restaurants and canteens.

Organic food export

Organic food export increased significantly in 2010; Czech businesses exported organic food to a value of 505 million CZK. The biggest exporters, as in 2009, included RACIO, s. r. o., Sonnentor s. r. o., FRUJO, a. s. and PRO-BIO, trading company, s. r. o.

5.5 New distribution channels

2011 saw continuous development of new distribution channels of direct sale of local produce which, understandably, were also used by organic farmers. The biggest increase was in sales at farmers' markets, box delivery systems have also become well-established, while development in sales through catering services is at a minimum.

Farmers' markets

The phenomenon of farmers' markets began a definite return to Czech towns in 2010; in 2011 it grew significantly and spread from the cities to medium-sized towns. In 2011 the number of farmers' markets in CZ was estimated to be 170 regular events. Organic farmers participate in farmers' markets, but organic foods usually represent just a fraction of foods on offer. There was only one regular farmers' market in 2011 focusing exclusively on organic produce, and a few other markets presented organic foods as a significant part of the product range.

Boxes

In 2011 box delivery systems had to cope with a loss of customers to the growing field of farmers' markets, but still expanded and became more professional.

At present box-delivery represents an established way of selling various goods (organic, but also integrated and conventional produce), when an agent purchases agricultural produce and sells it on to customers in standardized delivery boxes, often with the option of a choice of content. Distribution of boxes to homes is also developing.

In 2011, there were about 100 box-delivery systems operating throughout CZ, with nearly 400 delivery points and turnover of several million CZK per year. Organic farmers remain important suppliers of produce for box delivery agents.

School canteens

In 2011 the sale of organic foods to school canteens increased very slightly. Thanks to a number of projects promoting the use of organic foods in schools, including the recently concluded project "Introducing organic foods to schools and pre-school institutions", the interest of public catering services in organic products increased slightly, but the volume of sales through this channel is still only marginal.

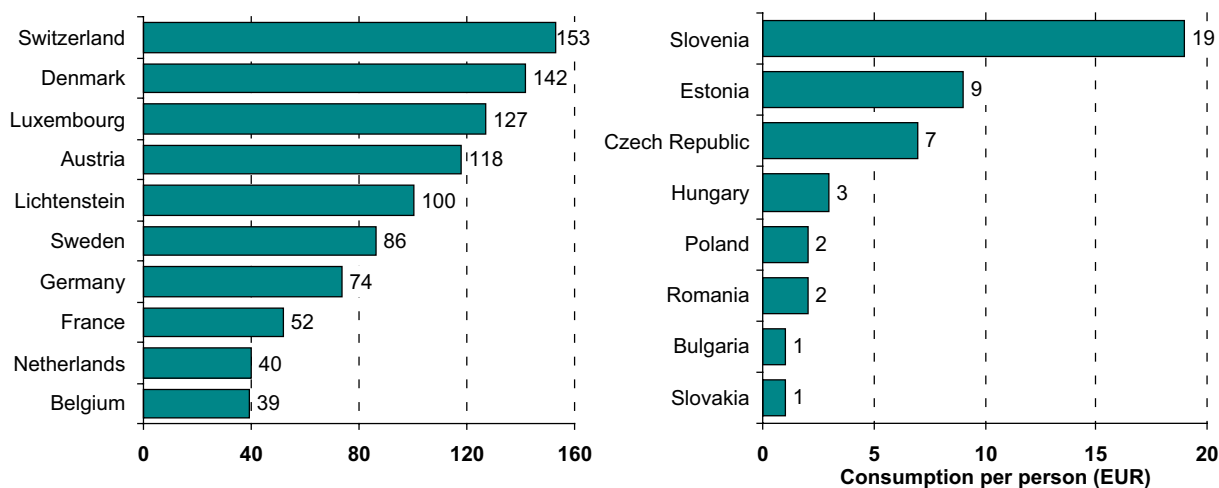
Community-supported agriculture

Community-supported agriculture (CSA) is a phenomenon developing significantly in France and Great Britain in recent years and is one of the ways in which small organic enterprises can work. CSA is a concept based on partnership between consumers (consumer communities) and farmers, both parties sharing the responsibility, as well as the benefits and risks of food production in general. In 2011 the first consumer initiatives were established in Brno, Prague, České Budějovice and Nový Jičín, giving exclusive support to organic farming.

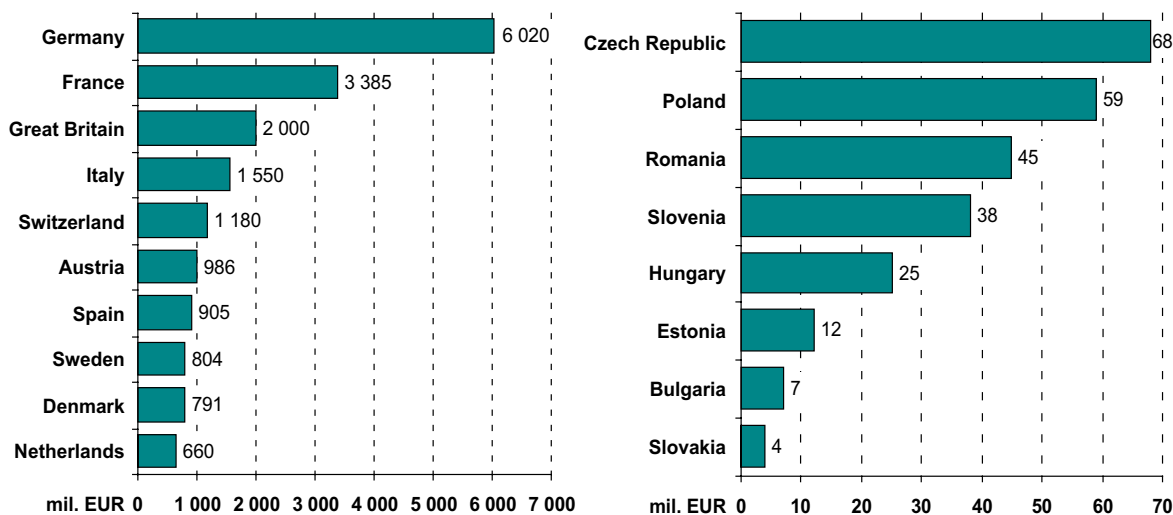
5.6 International comparison⁹

Despite significant increase in the Czech organic food market (more than threefold since 2005), both total and average consumption per person remains well below the average for Western Europe. Only a small group of Czech consumers buy organic food regularly, the market is still undeveloped and roughly half of purchased organic foods are imported. Potential increase in the market share of Czech organic foods is obstructed by inefficient sales system for organic produce – the weak points are mainly marketing

⁹ Source: Willer, Helga and Lukas Kilcher (Eds.) (2012) *The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2012*. FiBL-IFOAM Report. Research Institute of Organic Agriculture (FiBL), Frick, and International Federation of Organic Agriculture Movements (IFOAM), Bonn

GRAPH 7 The 10 countries with the highest annual organic food consumption per person in Europe, and countries in Central / Eastern Europe, 2010

Source: FiBL-AMI Survey 2012

GRAPH 8 The 10 countries with the biggest organic food market in Europe, and CEE countries, 2010

Source: FiBL-AMI Survey 2012

and distribution networks. There is also insufficient development of organic food processing, meaning that numerous commodities produced as organic end up on the conventional market.

Scandinavian and Alpine countries have the highest consumption of organic food. In 2010 the greatest share of organic foods in total food and drink consumption was in Denmark (7.2 %), Austria (6.0 %) and Switzerland (5.2 %) Switzerland also has the highest annual organic food consumption per person, amounting to 153 EUR, followed by Denmark (142, Luxembourg (127) and Austria (118) (Graph 3). On the other hand, consumers in Southern, Central and Eastern Europe spend the least money on

organic foods. The average annual consumption per person in the Czech Republic in 2010 was about 7 EUR, in Hungary 3 EUR and in Poland and Slovakia between 1 and 2 EUR.

The biggest organic food market within Europe (6 billion EUR, Graph 4) is in Germany. Together with France, Great Britain, Italy and Switzerland this makes up more than 70 % of total European turnover for organic food. The organic food market in Central and Eastern Europe (CEE) is small, organic products are mainly exported and final organic foods imported from Western Europe. Of the CEE countries, the organic food markets in CZ, Poland and Hungary are considered to be the most developed and to have great future potential.

6 Support for organic farming and organic food production

6.1 Development of state support for OF

The first finances in support of the establishment of organic farms were released as early as 1990–1992. OF began to develop significantly after 1998, especially due to the renewal of state support for OF, which, until 2003, was provided on the basis of a government regulation specifying programmes to support non-productive functions of agriculture.

From 2004 to 2006 conditions for state support were set out by a programme document entitled “Horizontal Rural Development Plan” (HRDP) which was drawn up in accordance with EU rules (i.e. Council Regulation (EC) No. 1257/1999 on support for rural development from the European Agricultural Guidance and Guarantee Fund) and ensured financial support for organic farmers even after Czech entry to the EU. Organic farming was one of the supported chapters within so-called Agroenvironmental Measures (AEM) and detailed conditions for the provision of subsidies for OF were defined in Government Regulation No. 242/2004 Coll. on implementing AEM as amended. In those years organic farmers could also use an advantageous points bonification when applying for support from the Operational Programme “Agriculture” (OP).

Since 2007 support for OF has been financed on the basis of a document entitled “Rural Development Programme 2007–2013” (RDP) drawn up according to Council Regulation (EC) No. 1698/2005 on support for rural development from the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) which has replaced the “HRDP” and “OP”. The organic farming sector is again supported within the AEM. Since 2007, companies registered in OF can also utilize their bonus points for further measures within Axes I and III of the RDP. Thus organic farmers have a much greater chance of their projects being approved and financed.

Another new option for organic farmers is to draw financial means from national subsidies (i.e. according to Principles setting conditions for the provision of subsidies on the basis of paragraphs 2 and 2d of Act No. 252/1997 Coll. on Agriculture) due to a 2009 extension of the subsidy Chapter “1.R. support for orchard restructuring” for planting organic orchards.

Since 2004 OF development has also been supported by the Action Plan for the Development of Organic Farming (AP). A second AP for the 2011–2015 period is currently being implemented.

6.2 Basic subsidies

Support for organic farmers is implemented within Axis II of the RDP “Improving the environment and the countryside” in Chapter II.1.3.1.1. Organic Farming”, which, together with the Chapter for integrated production, belongs to sub-measure “II.1.3.1. Environment-Friendly Farming Methods” of the AEM. The current conditions for the provision of subsidies for OF are specified in Government Decree No. 79/2007 Coll. on Implementing AEM, as amended.

Within this Chapter organic business people obtain compensation for economic loss due to the organic farming system. The payments are provided per hectare of organic land, and differentiate according to land-use (i.e. crops grown on them). Equal sums are also paid to organic farmers for land in the so-called conversion period.

The level of payment is fixed (in EUR) for the whole 2007–2013 period as follows:

▪ Arable land	155 EUR/ha
▪ Grassland – organic farms with parallel conventional production	71 EUR/ha
▪ Grassland – organic farms without parallel conventional production	89 EUR/ha
▪ Permanent cultures – intensive orchards, vineyards, hop-fields	849 EUR/ha
▪ Permanent cultures – extensive orchards	510 EUR/ha
▪ Vegetables and special herbs on arable land	564 EUR/ha

Higher grassland payments for organic farmers managing their entire acreage organically were newly introduced in 2008. Since 2010 the level of payment for the support of orchards has been divided, and the current 849 EUR/ha subsidy is provided for so-called intensively cultivated orchards (i.e. those with a minimum 200 trees of listed species per hectare, or 800 shrubs of listed berry species per hectare). A new lower subsidy of 510 EUR/ha is intended for orchards which do not comply with the aforementioned condition of minimum density of planting.

Subsidies are paid in CZK; therefore the amount changes every year according to the current exchange rate. In 2011 the level of payments decreased by 5–9% year-on-year in comparison with 2007, due to the development of the exchange rate (Tab. 31).

A comparison of overall development of payments per hectare shows that the biggest increase in payments occurred in relation to Czech entry to the EU, i.e. to implementation of the HRDP in 2004. Payments were further increased at the introduction of the RDP 2007–2013, and quite considerably, for the first time, in terms of grassland (an increase of 78%) and most of all for permanent

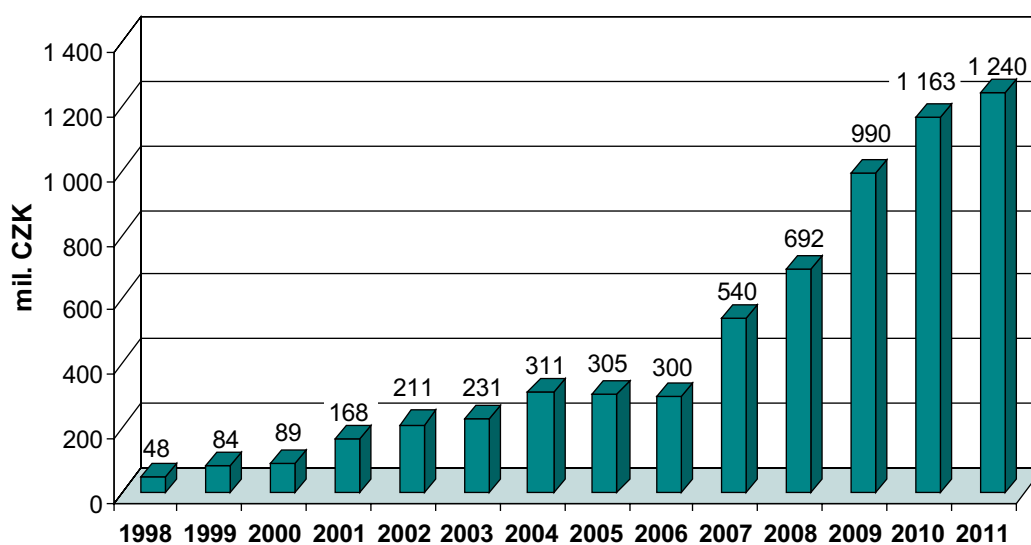
TAB. 31 VDevelopment in payments per hectare in OF in 1998–2011

Land-use	1998	1999–2000	2001–2003	2004–2006	2007	2008	2009	2010	2011	Change (%)		
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	IV/III	V/IV	IX/VIII
Arable land	2 200	2 130	2 000	3 520	4 266	4 086	4 158	4 074	3 889	76	21	-5
Grassland	2 200	1 065	1 000	1 100	1 954	1 872	1 905	1 866	1 781	10	78	-5
Grassland without parallel production	x	x	x	x	x	2 346	2 387	2 339	2 233	x	x	-5
Permanent cultures (vineyards, intensive orchards and hop-fields)	2 200	3 195	3 500	12 235	23 369	22 383	22 774	22 316	21 300	250	91	-5
Permanent cultures (extensive orchards)	x	x	x	x	x	x	x	13 405	12 795	x	x	-5
Vegetables	2 200	2 130	3 500	11 050	15 524	14 869	15 129	14 825	14 150	216	40	-5
Special herbs	2 200	2 130	2 000	11 050	15 524	14 869	15 129	14 825	14 150	453	40	-5
Average payment	2 000	1 245	1 080	1 340	1 970	2 260	2 710	2 750	2 695	24	47	-2
Support in total ¹⁾ (million CZK)	48.1	84.2	168.0/ 230.8	310.9/ 299.7	539.9	691.7	989.6	1 162.6	1 239.7	35	80	7

1) From 2004 the total support figure represents the level of financial means applied for, unlike before 2004 when the figures meant the level of financial means provided, only paid out during the following year.

Note: Payments since 2007 have been converted to CZK according to the exchange rate valid for conversion within AEM, i.e. 27.525 CZK/EUR (2007), 26.364 CZK/EUR (2008), 26.82 CZK/EUR (2009), 26.285 CZK/EUR (2010) a 25.088 CZK/EUR (2011).

Source: MoA, SAIF; compiled by IAEI

GRAPH 9 Development of subsidies in OF (1998 – 2011)

Note: Since 2004 the total support represents the level of financial means applied for, unlike before 2004 when the figures meant the level of financial means provided, only paid out during the following year.

Source: MoA; compiled by IAEI

cultures (an increase of 91%). Such a leaping increase is also visible in a comparison of average payments per hectare (Tab. 31). The further growth of average payments per hectare in the years 2007–2010 was mainly due to organic businesses transferring from the concluding HRDP 5-year obligations to the new RDP conditions with higher payment rates.

In 2011, more than 5,610 applications were submitted in support of 460,220 ha of organic land (i.e. 95% of entire organic land). Farmers applied for 1,239.7 million CZK which represents an increase of almost 7 million CZK (i.e. a year-on-year difference of 7%). The increase in the level of

support applied for is mainly due to an expansion of organic acreage. Compared to 2006 the amount of subsidies grew more than fourfold, which was caused both by the increase in acreage of subsidised organic land (by 102%) and the increase in payments within RDP. The average payment per hectare in 2011 was 2,695 CZK/ha and in comparison with 2006 it had more than doubled).

6.3 RDP measures

Due to low organic food production in CZ, the MoA decided to create an advantage (valid from 2007) for organic food producers and organic farmers in a point-evaluation of submitted projects within five selected RDP measures: New farmers going into business (112), Modernisation of farm enterprises (121), Adding value to agricultural and food products (123), Diversification of non-agricultural activities – scheme a) (311) and Support for tourism – scheme b) (313). Conditions for selection of projects and for provision of point advantage are amended every year; they are defined in the so-called “Principles setting conditions for the provision of subsidies for RDP CZ projects in 2007 – 2013.”

Support within RDP – Axis I: “Improvement of competitiveness of agriculture and forestry”

I.1.1 Modernisation of farm enterprises

Support focuses on investment improving the overall efficiency of an agricultural enterprise so as to increase its competitiveness. It relates to activities connected with production, processing or introduction of selected products to the market.

From 2007 to 2010 organic farmers received a bonus of 27 points if they farmed their entire acreage organically, and 15 points if at least 50% of their acreage was organic. From 2011 the bonus of 15 points goes only to farms without parallel production under the additional condition that the application should apply to at least 5 ha of farm land.

I.1.3 Adding value to agricultural and food products

The subsidy focuses on supporting the efficiency of processing enterprises, the development of new sales points for agricultural produce, supporting the marketing of agricultural produce, improving the quality of products and supporting the introduction of new products, methods and technology.

In 2011 an organic producer could gain an extra 10 points under an obligation that within 3 years of submission of an application for a subsidy, the proportion of income from organic food/feed production compared to total income will be higher than 75% or more than 25 million CZK. Another option was 5 points for a share of between 10 – 75%, or income from organic foods from 10 to 25 million CZK. The applicant also had to submit a valid certificate for a product (organic foodstuff/feedstuff) included in the project, along with the subsidy application at the latest.

The rules were the same in 2010 and 2009, but since 2010 the points evaluation has been reduced by half. Due to great interest these conditions had already been made stricter in 2009, as in 2007 and 2008 organic food producers could gain 20 points more than conventional applicants plus an extra advantage of 15 or 7 points if they registered

as organic farmers and managed either their entire acreage or at least 50% (respectively) of acreage organically.

I.3.2 New farmers going into business

Support focuses on investment in agricultural production. It is designed for young farmer-entrepreneurs and is paid in the form of a fixed sum intended for commencement and development of business activities and implementation of a business plan.

In 2011 a newly registered organic farmer not involved in any other agricultural production at the same time, could gain an extra 15 points if farming their entire acreage organically (minimum 5 ha of arable land). The condition of minimum acreage was not required in previous years and there were two options: 15 points for entire acreage and 10 points for a minimum of 50% of the entire acreage farmed organically. In 2007 a higher points evaluation (27 or 15 points) was provided under the same conditions.

Support within RDP – Axis III: “Quality of life in rural areas and diversification of rural economy”

III.1.1 Diversification of non-agricultural activities – scheme a)

This measure focuses on carrying out individual activities in rural areas within diversification of agricultural enterprises towards non-agricultural activities. Scheme a) is designed to launch and develop activities mainly in the field of production and processing, including support for traditional crafts.

Since 2011 only organic farms with no parallel production are given this advantage, with 15 points awarded under the additional condition of at least 5 ha of farm land. In previous years (2007–2010) organic farmers were awarded 15 points if the entire farm acreage was managed organically, or 10 points if at least 50% of the land was managed organically.

III.1.3 Support for tourism – scheme b)

This measure focuses on the development of activities within development of the rural economy towards activities relating to tourism, especially exploiting the potential of organic farms in the field of agrotourism. Scheme b) mainly supports the creation of small-capacity accommodation and catering facilities, sports equipment hire and facilities and areas for sports and recreation.

Since 2011 only farms with no parallel farming systems can obtain this advantage – 15 points under the additional condition of a minimum 5 ha of arable land. In previous

TAB. 32 Number of approved projects and the requested subsidy amount in point-advantage RDP measures in 2008

RDP measures. Axes I and III	Number of approved applications	Requested level of subsidy (x1000 CZK) ¹⁾	Of which businesses using point-advantage for OF	Requested level of subsidy	
			Number of approved applications (abs.)	(%)	(x1000 CZK)
I.1.1 Modernisation of farm enterprises	286	1 088 475	99	34.6	237 299
I.1.1a Investment in buildings and technology for animal production	257	978 402	88	34.2	210 493
I.1.1b Investment in buildings and technology for plant production	29	110 073	11	37.9	26 805
I.1.3 Adding value to agricultural and food products	167	896 267	17	10.2	94 321
I.1.3.1 Adding value to agricultural and food products	154	638 292	15	9.7	54 215
I.1.3.2 Cooperation in developing new products, methods and technology	13	257 975	2	15.4	40 106
I.3.2 New farmers going into business	183	201 895	61	33.3	67 695
III.1.1 Diversification of non-agricultural activities – scheme a)	102	326 317	36	35.3	108 520
III.1.3 Support of tourism – scheme b)	86	380 811	64	74.4	270 295
Total	824	2 893 765	277	33.6	778 129

1) The requested level of subsidy is understood as the amount of financial means requested from the state (i.e. only part of the whole investment, as the subsidy only covers a certain percentage of costs). The Table does not show the level of financial means actually paid, as the subsidy can only be used after the investment itself and in different periods.
Source: MoA and SAIF; compiled by IAEI

years (2007–2010) farmers could gain 15 points if their entire acreage was under organic farming, or 10 points if at least 50% of farmland was organic.

Within these five measures, a third of approved applications in 2011 were submitted by businesses registered in OF (45% in 2010), with a total requested subsidy of 778 million CZK (27% of all subsidies; 1.149 billion CZK; 28% in 2010). The most commonly utilized measure (i.e. the highest number of applications) since 2010 is “Modernisation of farm enterprises”. In terms of OF share, the most utilized measure was “Support for tourism – scheme b)” where the share of supported projects submitted by organic farmers exceeded 70%, the same as the share in the total amount of subsidies provided. This measure replaced “New farmers going into business” within which the share of OF applications was highest in 2009 and 2010. In 2007 and 2008 the “Adding value to agricultural and food products” measure had the highest OF representation.

6.4 National subsidies

Organic farmers can also apply for further support in the form of national subsidies (i.e. according to so-called “Principles defining conditions for the provision of subsidies on the basis of paragraphs 2 and 2d of Act No. 252/1997 Coll. on Agriculture). For example, in 2009 and 2010 a subsidy program “I.R. Support for restructuring fruit orchards” was available, supporting the establishment of organic fruit orchards (it was previously only intended for integrated orchard growers). In 2010, subsidies amounting to 12.6 million CZK were paid out in support of the establishment of organic orchards within this programme.

Since 2010 support for the Czech Technology Platform for Organic Agriculture (CTPOA) is provided within a measure entitled “10.E. Support for technological platforms within the MoA”. The aim of the subsidy is to support CTPOA in enhancing its functions, development of

its internal structure, personnel resources and integration into national and European structures. The support also enables information and promotional work in order to promote the aims, activities and results of the CTPOA, including the transfer of information between science, research, farmers and businesses involved in organic agriculture and production. The total level of subsidies in 2011 was 750,000 CZK.

6.5 State support for NGO activities within OF

In 2011, the overall level of MoA support for non-governmental non-profit organisations and their activities within the OF sector was set at 1,170,000 CZK. Compared to 2010 (1,300,000 CZK) the total financial support decreased by 10%, while newly established support was provided for Camphill České Kopisty.

6.6 Czech Action Plan for OF development

The second “Action plan of the Czech Republic for the development of organic farming between 2011 and 2015” (AP) was approved by the Czech Government on 14.12.2010. It follows on from the “CZ Action plan for the development of organic farming to the year 2010” approved by the Government in March 2004 and is an important strategic document, stating the main aims and priorities for development of the OF sector in CZ until 2015.

As with the first AP, it is divided into several priorities of OF development as follows:

- Organic food market and consumer confidence
- Advisory services, research and spread of information
- OF contribution to the environment and animal welfare
- Economic sustainability of organic farming
- Promotion and education in the field of OF and organic food production

TAB. 33 Summary of state support for NGO activities

Main area	Main NGO activity	Recipient of support	Sum (CZK)
Sustainable development. consumer protection	promotion of organic produce and consumer information	PRO–BIO LEAGUE	420 000
Environment protection. sustainable development	promotion of organic farming	PRO–BIO Association of Organic Farmers	300 000
Environment protection. sustainable development	education and information on eco-friendly plant protection	Czech Phytosanitary Society	50 000
Environment protection. sustainable development	support for the use of biomass as a renewable energy resource	CZ BIOM (Czech Biomass Association)	180 000
Environment protection. sustainable development	information on organic farming	Bioinstitut. o. p. s.	170 000
Environment protection. sustainable development	organic farming as part of social activities	Camphill České Kopisty	50 000

The AP now presents a vision for 2020 and three main umbrella aims:

“Organic farming will be a fully advanced branch of agriculture with all the relevant characteristics, such as a steady market, services and government policy supporting the provision of public goods, including aspects of the environment and animal welfare.”

- Building a steady, long-term profitable and competitive market with organic foods produced efficiently and in harmony with OF principles, with regard to animal welfare, the environment and considerate processing methods,
- Creating an infrastructure which will allow continual and sustainable development and, at the same time, form conditions for organic produce to become an important item in Czech OF (a significant increase in Czech organic food production)
- Achieving an effective link between primary production and processing activities of both agricultural and non-agricultural character throughout the OF sector.

In contrast with the first AP, where the main measurable aim was the achievement of a 10% share of OF in total agricultural land, the second AP has set the following quantitative aims, also focusing on the organic food market:

- Achieve a 15% share of OF in total agricultural land in CZ, achieve a minimum 20% share of arable land in total organic farmland,
- Achieve a 3% share of organic foods in the total amount of consumed food, increase the share of Czech organic foods to 60% of the organic food market,
- Achieve an increase in organic food consumption of at least 20% per year.

The institution responsible for the implementation of the second AP is the Czech Ministry of Agriculture (MoA). A Commission for OF was established in 2011 to coordinate and practically implement the AP. The Commission consists of representatives of various relevant departments, inspection organisations, NGOs and the CTPOA. The Commission acts as the MoA advisory body, has ca 10 members, and its main

mission is to coordinate partial activities necessary for the fulfilment of the set aims and tasks of the AP. The Commission also works as a control body in terms of the fulfilment of AP plans.

Like the European AP, the Czech AP has no special budget; implementation of the AP is dependent on all activities leading towards OF development and financed via other measures and programmes. In 2011, besides the main support within the RDP, this especially included the completion of two out of three research projects financed by the MoA within its special “Organic Farming and Organic Food” programme. The programme was approved by the Government Council for Sustainable Development in May 2007. Thus, between 2008 and 2011, three projects were supported with a sum of about 22 million CZK, focusing on education, advisory services and creation of guidelines to support organic food sales, as well as the introduction of organic foods to schools and support for organic milk sales. This program also financed the first nationwide promotional campaign (2008–2010) focusing on basic education and OF promotion with an overall budget of ca 25 million CZK; half of the costs were met from EU funds.

Apart from the programme, in 2011 the MoA provided roughly a further 5 million CZK for OF support. This mainly included the following:

- Support for activities within the MoA Education Plan (e.g. training courses for the staff of inspection bodies, contribution towards printing OF Yearbook and promotional materials etc),
- Support for activities within the MoA Promotion Plan (e.g. contributions from 2005 for organizing the “September – Organic Food Month” campaign, support for participation in trade fairs (Biofach, Salima, Biostyl...), financial contribution towards organization of conferences (Bioacademy) etc.),
- Financing the gathering of compulsory OF data for Eurostat, carried out via IAEI,
- Contribution to NGOs to support OF promotion (e.g. Barták’s Pot for Best Organic Farmer – since 1993, Organic Food of the Year – since 2002, Organic Wine-tasting in Pavlov – since 2004).

7 Legal framework of organic farming, inspection and certification

7.1 Current situation and changes in 2011

The rules for organic farming are formed by the following national and European legal regulations:

- Czech Act No. 242/2000 Coll. on organic farming and amendments to Act No. 368/1992 Coll., on administrative fees, as amended
- MoA Executive Decree No. 16/2006 Coll. implementing some provisions of the Act on organic farming
- Council Regulation (EC) No. 834/2007 on organic production and labelling of organic products and repealing Regulation (EEC) No. 2092/91
- Commission Regulation (EC) No. 889/2008 laying down detailed rules for the implementation of Council Regulation (EC) No. 834/2007
- Commission Regulation (EC) No. 1235/2008 laying down detailed rules for the implementation of Council Regulation (EC) No. 834/2007 as regards the arrangements for imports of organic products from third countries

Both Czech and European legal regulations were amended in 2011. The following overview shows the main changes in legislation.

Czech Act No. 242/2000 Coll. on organic farming

Act No. 344/2011 came into force on 1. 1. 2012, amending the existing Act No. 242/2000 Coll. on organic farming. The amendment was approved mainly on the basis of new European legislation on organic farming, namely Council Regulation (EC) No. 834/2007 and Commission Regulation (EC) No. 889/2008.

The main purpose of the amendment was to simplify administrative work relating to registration of new businesses in OF, including organic food producers and traders. Therefore the submission fee of 1,000 CZK for an application for registration was cancelled, and application forms were simplified: instead of 5 types of form there is a unified application form for all types of businesses involved in organic farming (farmers, producers, traders, bee-keepers, organic food importers etc.)

The act also sets the administrative procedure for issuing exemptions from OF rules. These can no longer be issued by control bodies, and have been issued by the MoA since 2010; some applications for exemptions are subject to a fee of 1,000 CZK. Only the exemption for the use of non-organic seed and seed potatoes is issued by ÚKZÚZ (Czech Central Institute for Supervising and Testing in Agriculture) and is free of charge. Applications are also free of charge for exemptions in the case of disaster and applications for a reduction of the conversion period.

Within the inspection system, a new time period was set for businesses under OF to change to a different control body, if they decide to do so. When the original contract of inspection expires, the entrepreneur involved in OF must (if they intend to continue under OF) conclude

a new contract with another MoA-accredited control body within 30 days, otherwise the OF business registration is terminated. Within administrative procedures, new wording was established in terms of breaches of organic farming rules, in order to comply with the terminology of European legislation.

Amendment to Executive Decree No. 16/2006 Coll.

Decree No. 80/2012 Coll. implementing Act 242/2000 Coll. came into force on 1. 4. 2012. The Decree is quite brief, in Annex 1 it shows an example of a unified application form for all types of business involved in organic farming. The Decree also includes a list of livestock which can be kept under organic conditions, as well as updated rules for organic rabbit breeding. In contrast, the rules for organic fish farming were omitted as these are set in Commission Regulation (EC) No. 710/2009 on organic aquaculture. The Decree also includes the form of the national logo for labelling organic foods and several formal provisions.

Rules for organic food processing

8th March 2012 was the date of issue of Commission Implementing Regulation (EU) No. 203/2012. After several years of effort this set the rules for processing organically cultivated grapes into organic wine. Adoption of the Regulation enabled organic wines to be labelled according to the same rules as for labelling other organic foods.

Rules for organic wine production prohibit the use of the following oenological processes: partial concentration by cooling, elimination of sulphur dioxide by physical process, electro dialysis treatment to ensure the tartaric stabilisation of the wine, partial dealcoholisation, or treatment with cation exchangers to ensure the tartaric stabilisation of the wine.

Other oenological processes are restricted as follows: in heat treatment the temperature shall not exceed 70 °C; for centrifuging and filtration with or without an inert filtering agent, the size of the pores shall be no smaller than 0.2 µm.

In terms of sulphur dioxide in organic wines, the decisive values are those for conventional wines, set in Annex I B of Regulation (EC) No. 606/2009. In organic wines with a residual sugar level lower than 2g/l the maximum approved limit for sulphur dioxide content is 50 mg/l lower than in conventional wines, and in other organic wines it is 30 mg/l lower than in conventional wines.

The Annex to the regulation also names products and agents approved for use or addition to organic wines in order to aerate, filtrate, acidify or stabilize the wine.

These new rules have come into force since 1st August 2012 which means that it is possible to use them from the 2012 grape harvest and organic wine production.

7.2 Inspection and certification

In 2011, as in previous years, inspection of businesses involved in organic farming was carried out by 3 control bodies authorized for this activity by the MoA:

- KEZ, o. p. s. (www.kez.cz)
- ABCERT AG (www.abcert.cz)
- Biokont CZ, s. r. o. (www.biokont.cz)

TAB. 34 Summary of findings of inspections and penalties

	Number
Inspections in total	5 037
of which unannounced	76
Warnings, cautions,	381
Certificates withheld	66
Reason for initiating legal action	58
Number of initiated legal actions	24
Number of adjudications issued within legal actions	24
of which number of halted legal actions	5
Number of samples taken	34

All three organizations are authorized for this activity according to ČSN EN 45011 standard at the Czech Accreditation Institute.

Businesses involved in organic farming are inspected by a chosen control body at least once a year. In 2011 a total of 5,037 inspections were carried out in all enterprises involved in organic farming, of which 76 inspections were unannounced.

The most common breaches of OF legislation included incomplete accounts, the use of conventional seed without a valid exception, interventions carried out on animals without a valid exception or the use of substances unapproved for organic farming.

The Czech Central Institute for Supervising and Testing in Agriculture (ÚKZÚZ) also carried out inspections in 2011, in the form of official controls according to Regulation (EC) 882/2004 on official food and feed controls.

8 OF Science and research in CZ

8.1 Financing research in CZ

By Decree No. 675 of the Government of the Czech Republic of 22th September 2010 the sum of 28,919,252,000 CZK was invested in research and development (R&D) in the year 2011. Research projects dealing with the issues of organic agriculture were supported in 2011 by the financial resources of the Ministry of Industry and Trade (MIT) and the Ministry of Agriculture (MoA) (according to information in the Central Project Register – CPR – <http://www.isvav.cz/prepareProjectForm.do>)

Of the total financial sum allotted to research and development in 2011 a total of 3,848,106,000 CZK (13.3%) fell to the MIT and 912,154,000 CZK (2.8%) to the MoA.

8.2 Overview of OF projects in the field of R&D

An overview of OF projects carried out during 2011 in R&D is given in Tab.36. Projects were found in the R&D Information System according to the key words: „ekologické zemědělství“, „organic agriculture“, „organic farming“ and „organic growing“.

TAB. 35 Overview of R&D project finance in the year 2011

Financer	Title of research programme	Number of projects supported*	Level of finance (x1000 CZK)	% share of financial resources allocated to OF projects from total sum of finances for R&D of a given ministry	% share of financial resources allocated to OF projects from the total level of resources for R&D in CZ.
MoA	QH – Research programme in the agrarian sector 2007–2012	8	9 901	1.219	0.034
	QI – Research in the agrarian sector (VAK)	6	16 639	2.049	0.058
MIT	FR–TIP (2009–2017)	2	7 306	0.190	0.025
Total		16	33 846	3.458	0.117

*The data (number of supported projects, percentage share of financial resources) relates to research projects within the area of organic farming.

TAB. 36 Overview of projects dealing (partially or entirely) with OF issues, according to the stated main project field

Disease, pests, weeds, and plant protection

Project title	Year project implementation began	Year project implementation ended	State support for 2009 (x1000 CZK)	Main recipient	Provider
Safety of cereal bioproducts in light of occurrence of <i>Alternaria</i> and <i>Fusarium</i> mycotoxins.	2011	2014	1 525	Food Research Institute Prague, v. v. i.	MoA
Control of <i>Rumex</i> spp. in grassland under OF management.	2007	2011	1 162	Crop Research Institute, v. v. i.	MoA
Effective ecological inactivation method of stored-product pests in plant-seed produce	2010	2013	4 227	Food Research Institute Prague, v. v. i.	MoA
Increasing the effectiveness of integrated pest, disease and weed management in apples and pears via implementation of biological protection and supporting the biodiversity of orchard agroecosystems	2009	2011	2 046	Crop Research Institute, v. v. i.	MoA

Animal husbandry

Project title	Year project implementation began	Year project implementation ended	State support for 2009 (x1000 CZK)	Main recipient	Provider
Quality and safety of products derived from national genetic resources of pigs, poultry, rabbits and nutrias in intensive and extensive housing	2010	2014	3 114	Institute of animal science, v. v. i.	MoA
Research principles of improving milk quality from organic farming to support production of organic milk and food safety of final bioproducts	2008	2011	636	MILCOM, a. s.	MoA

Plant cultivation, crop rotation

Project title	Year project implementation began	Year project implementation ended	State support for 2009 (x1000 CZK)	Main recipient	Provider
Study of cereal and grain legume intercropping in organic farming systems and their impact on selected soil parameters in relation to nitrogen dynamics	2008	2012	1 348	AGRITEC, Research, Breeding Services, s. r. o.	MoA
Growing Systems for Seed Poppy Poppies Concerning the Quality and Safety of Organic and Integrated Production	2009	2011	1 459	Czech University of Life Sciences, Prague	MoA
Production of strawberries in organic cultivation systems	2008	2012	1 062	Research and Breeding Institute of Pomology, Holovousy, s. r. o.	MoA
Soil-protecting cultivation systems in potatoes focusing on quality of organic production on arable land	2008	2012	718	Czech University of Life Sciences, Prague	MoA
Specification of spring cereal seed growing in organic farming	2009	2013	2 373	Crop Research Institute, v. v. i.	MoA
Technology of potato growing – new environment-friendly methods	2010	2014	3 468	Potato Research Institute Havlíčkův Brod, s. r. o.	MoA
Utilization of spring forms of selected wheat varieties in organic farming	2008	2012	1 407	Crop Research Institute, v. v. i.	MoA
Development of strigolactone (STRGL) application technologies for their agrotechnical use	2009	2012	5 763	The Institute of Botany, ASCR, v. v. i.	MIT
Study of methods and crop management practices for seed yield of selected grass, legume and intercrop species and its quality increase in organic farming	2010	2014	1 932	OSEVA Development and Research, s. r. o.	MoA

Food industry

Project title	Year project implementation began	Year project implementation ended	State support for 2009 (x1000 CZK)	Main recipient	Provider
Czech organic beer	2011	2013	1 543	Czech Hop Institute, s. r. o.	MIT

8.3 Organic Eprints database – now for Czech publications on OF

Organic Eprints (www.orgprints.org) is an international open-access archive for information on organic farming. It is visited by up to 5000 users per day from all over the world.

The archive now also serves as a unique database for Czech papers relating to organic farming. The majority of Czech documents published from 2009 onwards will gradually be saved in Organic Eprints. This process is coordinated by the Czech Technology Platform for Organic Agriculture.

Organic Eprints contains full-text papers in electronic form, bibliographic information, abstracts and other

metadata. The archive accepts various kinds of output: from scientific papers, conference papers and posters, books and book chapters, magazine articles and web products, to project descriptions.

To be able to deposit items a user must register. For Czech publications, it is recommended that an abstract in English and keywords are added. Every database entry is authorised by a national editor which, in CZ, is Miloslava Kettnerová, CTPOA.

The main aims of the database are:

- to support communication,
- to improve the transfer of research findings into practice,
- to document the research effort.

9 Promotion of organic farming and organic foods

Non-commercial promotion of OF and organic foods is provided by a number of agricultural organisations and NGOs, partly thanks to the regular support of the Ministry of Agriculture (see chapter 6.5), and also thanks to many other public and private sources.

Among the most significant promotional events regularly supported from MoA resources are: September – Organic Food Month, Barták's Pot, a traditional Organic Fair, a Harvest Festival in Prague and the Bioacademy conference. Czech producers of organic foods, representatives of agricultural organisations and the Ministry of Agriculture take part in the Biofach and Biostyl trade fairs. Every year the MoA also contributes towards the operation of NGOs.

The year 2011 saw the conclusion of campaigns carried out as public contracts from the MoA: Bioškoly (Organic Schools) – distribution of organic foods to school premises, and Biomléko (Organic Milk), which among other things helped to broaden awareness of the organic farming system and organic foods.

Promotional activity by NGOs

Non-governmental organisations (NGO) generally support the OF system within promotion of their own activities and projects. The most common instruments for promotion and education on the part of NNOs are education and information programmes and events for the lay public

and specialists, including schools, and the distribution of printed and electronic publications, including the maintenance of websites.

In 2011 non-governmental organisations were primarily engaged in traditional activities in support of awareness of organic farming and organic foods. These included the aforementioned regular events for specialists and the consumer public, such as the Bioacademy 2011 conference, the Biostyl 2011 trade fair, Biosummit 2011 and other events organised by PRO-BIO Association along with other organisations (in the case of Biostyl 2011 and Biosummit 2011 this was Felicius, o.p.s.). In 2011 media attention was also gained with the competition Eko-bi-rodina (Organic Family) run by the Propolis company with the support of the MoA, the Bioslavnosti (Organic Celebration) event organised by PRO-BIO in Staré Město and the Bidožínky (Organic Harvest Festival) organised by Country Life.

Public interest in organic farming was also encouraged by specifically aimed campaigns. These included the traditional campaign “September – Month of organic food and organic farming” financed every year by the MoA, which was organised by the Marco BBN agency in 2011.

Promotion and education were, of course, also a feature of the various activities carried out by the NGOs listed below.

10 Organisations and associations active in the OF sector

Nadpis Organisations and associations in the OF field

PRO-BIO Association of Organic Farmers

PRO-BIO is a nationwide association of organic farmers, processors and traders in organic foods. It also brings together advisors, schools, consumers and friends of organic farming. Its activities include a whole range of educational activities and promotion of organic farming.

www.pro-bio.cz

Regional centres

PRO-BIO has a total of 11 regional centres, which provide members with advice and consultation, organise training events and seminars and support the development of organic farming in the given region.

PRO-BIO LEAGUE

The consumer branch of PRO-BIO based in Prague is an organisation with nationwide responsibility. Its activities focus on promotion and education relating to organic foods and organic farming among the consumer public.

www.biospotrebitel.cz

PRO-BIO organic food shops

This branch unites specialised organic food shops in the Czech Republic, providing them with education and promotion. For its members it carries out activities in support of sales and collective promotion within Organic Food Month.

Federation of Food and Drink Industries of the Czech Republic (FFDI CZ)

An independent section for organic foods bringing together producers of organic foods organised within the FFDI CZ.

www.foodnet.cz

Ekovín – Association of integrated and organic production of grapes and wine

The association brings together people involved in integrated and organic production of grapes, coordinating their activities and protecting their interests. The association also undertakes education and information activity in the field of integrated and organic production of wine. It is divided into sections for integrated and organic production.

www.ekovin.cz

Biosad

A civic association for organic production of fruit. Its intention is to support the development of organic fruit production in the Czech Republic. The aim is to make communication easier between research and growers, and to support the effective practical implementation of the results of research.

www.biosad.cz

Czech Technology Platform for Organic Agriculture

The CTPOA was established in accordance with the TP Organics initiative and with a European Commission initiative relating to the formation of technology platforms. The platform incorporates 19 institutions covering the fields

of science, research and education (research institutions and universities), practice (farmers and producers), information and unification (associations and societies). The aim of the CTPOA is to build and maintain development of the knowledge system in the field of organic agriculture and production of organic foods with emphasis on the transfer of knowledge in all key areas of the sector.

www.ctpez.cz

Education, research and consultancy organisations

Bioinstitut, o. p. s. – Institute for organic agriculture and sustainable landscape development

An organisation focusing on research, education and consultancy in the field of OF. Bioinstitut primarily deals with the environmental aspect of organic farming, conducting research and popularising OF in these fields. It organises informative and educational events for farmers and the specialist public, publishes the results of its own research and of research conducted abroad. It publishes practical and methodical guides for farmers and processors.

www.bioinstitut.cz

EPOS – Association of consultants in OF

An association of consultants, research workers, teachers and other specialists in OF. The association provides informational consultancy services, courses and seminars, training for consultants, publication work. It publishes studies and promotes OF.

www.eposcr.eu

Other organisations active within OF

AREA viva

A non-governmental organisation primarily dealing with the themes of support for sustainable forms of agriculture, rural development, and promotion of organic farming in the Czech Republic. Its main activities include education on farms.

www.areaviva.cz

Daphne CZ – Institute for Applied Ecology

A civic association whose aim is to contribute to nature protection and to considerate landscape management by carrying out specialist research, information and consultancy in the field of ecology and agriculture.

www.daphne.cz

Ekoncentrum PALETA

A civic association focusing on ecological education. It is the regional coordinator of environmental education in the Pardubice region and conducts educational programmes on various themes including organic farming.

www.paleta.cz

Veronica Ecological Institute

Veronica Ecological Institute deals with specialist and educational activities within nature protection and considerate consumption in Brno. Within this focus it

educates the consumer public in the field of organic farming and organic foods, which are part of the programme Green household and shopping.

www.veronica.cz/bio

Envic association

A network environmental information centres in Pilsen Region which, in recent years, has been actively supporting and promoting organic foods and organic farming.

www.envic-sdruzeni.cz

Green Marketing

Green Marketing agency provides support and consultancy in the field of marketing for organic foods, natural and ethical products. It provides marketing advice, market research, price monitoring, event marketing and many other services.

www.greenmarketing.cz

Hnutí Duha (Friends of the Earth)

One of the biggest environmental NGOs in CZ. Within its “Farming” programme Duha actively promotes the organic farming system and its instruments, unites small organic farmers and their cooperation with consumers, and focuses on the problems of local foods. www.hnutiduha.cz

League for Ecological Alternatives

A civic association working towards sustainable energy considerate to nature and humans, and towards sustainable use of the landscape. LEA activities include information and promotion in the field of organic farming. In 2011 LEA was mainly presented through its co-organisation of Prague Biojarmark (organic festival). www.lea.ecn.cz

Partnership Foundation

One of the biggest foundations in support of projects relating to the environment runs its grant-funded programmes on various themes relating to the environment and sustainable development. The foundation regularly runs the programme “Organic Foods in Schools”, which is part of the School Foundation programme for sustainable living which supports the introduction of organic foods to school canteens and the education of school children in organic farming in general.

www.nadacepartnerstvi.cz

ZERA – Regional Agency for Agriculture and Ecology

A regional agency dealing with educational, research and coordination activities in implementing programmes and measures within sustainable rural development and agricultural use of the landscape. Its activities predominantly include educational programmes for farmers and farm excursions for the general public, including organic farming enterprises. www.zeraagency.eu

11 New trends – Community-supported agriculture (CSA) in CZ

This is a concept of development of small-scale farming, which for almost 20 years has been helping small farms in many countries to overcome existential problems, endure the unpredictable fluctuations of the global market and reduce their dependence on public sources of funding. For consumers it provides quality local produce generally of organic standard, and especially close contact with farmers and knowledge of the origin of consumer foods. Of equal importance is the fact that one of the effects is a reduction in the void between town and country.

This is no mere theory as this idea is actually applied nowadays in Europe in the form of e.g. the AMAP system in France, which unites almost 3,000 small businesses (mostly organic) and 200,000 consumers, who mutually share the risks and advantages of farming and work together to ensure food sovereignty and self-sufficiency for their country. CSA is also enjoying rapid development in other countries, for example in Italy where it unites almost 900 businesses under the abbreviation GAS, or in Great Britain where, 5 years from the start of the first initiative, CSA turnover represents 0.2% of all agricultural income. CSA is based on ecological (usually involving organic farms or farms in conversion), social, and cultural principles. Emphasis is placed on the origin of foods, seasonal products and especially solidarity – CSA is a partnership between farmers (or small processors) doing what they know best (producing foods), and consumers who ensure certainty of sales at a fair price. Consumers generally commit themselves to long-term purchase of farm produce at prices fixed by the mutual agreement of both sides.

The simple definition of CSA usually emphasises the partnership between businesses and consumers in which the risks (crop failure) and advantages (crop surplus) of farming are shared more equally than in a supermarket-controlled system. Both sides (consumers and farmers) enter this system understanding the fact that farming isn't a standard way of doing business, but a way of treating the landscape and human health which is dependent on the changeability of the weather, etc. It is for this reason that both sides agree to keep specific commitments.

“Consumers provide farmers with a dignified income through fair prices, often paid in advance throughout the whole season; this helps farmers to bridge the uncertain and costly period at the beginning of the season. The farmers not only ensure seasonal produce, but also a healthy diverse landscape, a living countryside and many other less-obvious benefits,” states a report by the British “Soil Association”, which adds that “community-supported agriculture presents a new economic model based on democratic decision-making, mutual sharing of risks and benefits, non-profit principles and independence from public subsidies”.

What is food sovereignty?

Community-supported agriculture is part of a wider food sovereignty movement in which solidarity, cooperation and partnership once again play a part in the provision of

food. Food sovereignty means the right for citizens, local communities and national states to influence and determine their own independent policies for agriculture, employment and the food industry, which are appropriate to their unique environmental, social, business and cultural conditions. It includes the actual right to food and production of food, which means that everyone has the right to safe, nutritionally rich and culturally appropriate foods, to the necessary resources for the production of foods, and also to ensure a sustainable livelihood on an individual and society level. Food sovereignty means putting the rights of people and societies to food and the production of food above market interests.

In a time of ever-increasing individualism and distrust food sovereignty is one of the trends which is moving back towards socialisation, creating durable society bonds based on mutual trust, fairness, solidarity and democratic principles of decision-making.

CZ steps towards food sovereignty

In the beginning these ideas were met with great scepticism in the Czech Republic. Despite this the first community was established three years ago, entitled “Support your farmer”, which was formed by PRO-BIO League along with organic vegetable grower Karel Tachecí from Budyně nad Ohří. Nowadays the community includes almost 60 families and, besides vegetables, another two farmers supply milk, dairy produce and eggs. The system works quite simply: consumers pay in advance for their boxes and once a week they come and pick up their share of produce from Toulcův dvůr in Prague. The farmers most appreciate the fact that they are ensured regular sales throughout the season for a good price and paid in advance. The “shareholders” appreciate freshness, knowledge of the origin of foods and also the price of organic products, which are cheaper than in the shops.

For some time it seemed that CSA would only be something for groups of alternative activists in Czech cities. However, several projects have recently begun and others are planned. It would seem that there are a growing number of people who are not satisfied with the quality of generally available foods and other aspects of existing methods of production. Perhaps due to these influences people understand what CSA brings.

At the present time organic farmers are also interested in seeking a direct route to consumers who can provide them with long-term certainty of fair prices and constant sales. Existing Czech attempts to create a partnership between farmers and consumers in Prague, Brno, Kopřivnice and South Bohemia follow on from experience from abroad and each has been transformed into Czech reality in its own original way. At present these systems incorporate only a few organic farms linked to a few dozen consumers, which of course is a very marginal matter. Nonetheless, in 2001 the aforementioned AMAP system in France comprised of fifty consumers and only two farmers. Today it represents a significant player in the French food market.

ROČENKA 2011 – EKOLOGICKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICĚ **YEARBOOK 2011 – ORGANIC AGRICULTURE IN THE CZECH REPUBLIC**

VYDALO / PUBLISHED BY:

Ministerstvo zemědělství, Těšnov 17, 117 05 Praha 1
www.eagri.cz, info@mze.cz
Praha 2012

ZPRACOVAL / COMPILED BY:

Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství,
jejímž koordinátorem je Bioinstitut, o.p.s.
www.ctpez.cz www.bioinstitut.cz

REDAKCE / EDITOR:

Markéta Doubravská a Miloslava Kettnerová

TEXTY / TEXTS:

© Andrea Hrabalová, Jan Valeška, Anna Vejvodová,
Martin Leibl, Jakub Hlava, Miloslava Kettnerová

PŘEKLAD / TRANSLATION:

Jim&Ina Leckie

FOTOGRAFIE / PHOTOGRAPHS:

© fotoarchiv Bioinstitut, fotoarchiv PRO-BIO Liga

GRAFICKÁ ÚPRAVA / GRAPHIC DESIGN:

Milan Matoušek

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

ISBN: 978-80-7434-080-2

